

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**FOTOĞRAFİN RESİM SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE
GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE KOMPOZİSYON
KURMADAKİ YERİ VE ÖNEMİ**

Hazırlayan
Hasibe Nurşen BATUK
00230009

Danışman
Yrd. Doç. Benan ÇOKOKUMUŞ

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2013

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**FOTOĞRAFİN RESİM SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE
GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE KOMPOZİSYON
KURMADAKİ YERİ VE ÖNEMİ**

Hazırlayan
Hasibe Nurşen BATUK
00230009

Danışman
Yrd. Doç. Benan ÇOKOKUMUŞ

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2013

KABUL VE ONAY

Hasibe Nurşen BATUK tarafından hazırlanan “Fotoğrafın Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Kompozisyon Kurmadaki Yeri ve Önemi” başlıklı bu çalışma 30/01/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda, oybirliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Çalışması olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Doç. Dr. İ Halil TÜRKEB

Üye :Yrd. Doç. Dr. Yaşar BARUT

Üye : Yrd. Doç. Benan ÇOKOKUMUŞ

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

Müdür

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans çalışmasında, proje aşamasından sonuçlanmasına kadar ki süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

Hasibe Nurşen BATUK

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Hasibe Nurşen Batuk
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Danışmanın Adı	Yrd.Doç.Benan Çokokumuş
Tezin Adı	Fotoğrafın Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Kompozisyon Kurmadaki Yeri ve Önemi

Bu tezin konusu “ Fotoğrafın Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi Ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Kompozisyon Kurmadaki Yeri Ve Önemi.”dir.

Bu tez de öncelikle fotoğraf tarihinin ilk altmış-yetmiş yılını kapsayan “erken fotoğrafçılık” dönemi(1839–1899) tarihler arası geçirmiş olduğu gelişmeler. Tezin 2. Bölümünde yer almaktadır. Bu dönem, fotoğraf tekniğinde hızlı ve olumlu değişimlerin yaşandığı özel bir dönemdir.

Karanlık Kutu (Camera Obscura) ve Camera Obscura yardımıyla alınan ilk görüntüler. Camera Obscura dan yararlanan sanatçılar ve Camera Obscura yardımıyla İlk gerçek fotoğrafik görüntülerin alınmasıyla ilgili geçirmiş olduğu kimyasal değişim(evrin) sürecinin yanısıra aygıtla ve konuyla ilgilenen bilim adamları ve sanatçılar dan bahsedilmiştir.

3. Bölüm Osmanlı da Yenileşme hareketi içerisinde ilk fotoğrafın Girişi anlatılmıştır. İlk gezgin fotoğrafçılar, daha sonra yerleşik fotoğrafçılar eliyle, yapılan çalışmaların Osmanlı fotoğraf tarihi içindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. O dönemde Fotoğraf Resim ilişkisi anlatılmıştır. Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde Fotoğraf ve fotoğraf sanatçıları 1960 -70–80 yılı dönemlerine ait fotoğraf anlayışı bazı fotoğraf sanatçı isimleri adı altında anlatılmıştır

4.. Bölümde Fotoğraf ve Sanat İlişkisi, Fotoğraf ve Resim ilişkisinden bahsedilmiştir. Modern Sanat Akımları içerisinde yer alan bazı sanatçıların resimleri üzerinde fotoğrafla

ilişkileri karşılaştırmalı olarak durulmuştur. Fotoğraf kompozisyon tekniklerinin Görsel Sanatlar kompozisyon teknikleri ile birebir benzeşim içinde oldukları yerler belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Fotoğraf,

Kamera Obscura

Resim,

Sanat Eğitimi,

Kompozisyon,

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Hasibe Nurşen Batuk
Department's Name	The Department of Fine Art Education
Name of Supervisor	Yrd..Doç.BenanÇokokumuş
Name of The Thesis	The effect of photography on pictorial art and the importance of creating photo composition in education of visual arts.

The subject The effect of the photography on the pictorial art and the importance of creating photo composition in education of visual arts.

The photography and in the early photography period (1839-1899) which covers the first sixty years of the photographic history. This period is very important because of advancement in photograph dicipline and in photography techniques.

The thesis makes research on primarily, how traveler photographers and secondly how settled photographers render in visual images of work of art

The first images are taken by the help of camera obscura.It is mentioned about the scientists and the artists interested in the issue and the device as well as the artists benefiting from the camera obscura and the chemical mutation process of the first real photographic images taken by the help of the camera obscura.

III. Part It is described the arrival of the first photograph in the reformation movement in the ottoman .It is focused on the role and importance of the works of art made by firstly traveller photographers and then the settled photographers in the history of ottoman photograph.The relation of the photograph and picture is described in that period.The photograph and the photograph artists in the republican perod in turkey and the

understanding of the photography for the periods 1960-70-80 are described under the names of some photographic artists.

IV. Part. The relation of the photograph and art and photograph and picture are mentioned. It is comparatively emphasized on the relation of the paintings of some artists in the modern art movement with photograph. It is also focused on the parts that photograph composition techniques and visual art techniques have exact similarities.

Key Words:

Photography,

Camera Obscura

pictorial,

Art education,

Composition,

ÖN SÖZ

Resim ve fotoğraf her zaman hayatımın bir parçası oldu. Üniversite eğitimimle birlikte aldığım fotoğraf dersi sayesinde fotoğrafa olan ilgim daha da arttı. Resimde Rönesans ve onu takip eden dönemlere ait çalışmalarda gördüğüm oran-orantı, perspektif, ışık-gölge gibi plastik sanatlardaki temel kompozisyon öğelerinin bu kadar mükemmel bir şekilde verilebilmesi hep ilgimi çekti. Bu eserleri meydana getirirken ne gibi kaynaklardan yararlandıklarını merak edip araştırdığım da karşıma Camera Obscura çıktı. Bu tezi yapmama neden olan kelime Camera Obscura'nın gelişimi ve bu gelişim esnasında yapılan yöntem çalışmaları olmuştur. Fotoğrafın gelişimi sürecinde resim ve fotoğrafın birbirlerinden etkilendikleri noktalar, fotoğrafın ilk altmış yıllık sürecinde fotoğraf stüdyolarının tıpkı tiyatro dekoru gibi bir kompozisyon içinde fotoğraf çekimlerini yapmaları aynı şekilde Osmanlı'nın yenileşme hareketi içerisinde de bu tür çalışmaların görülmesi ve ressamların bu kompozisyonlardan yola çıkarak kendi eserlerinde de ayrı bir kompozisyon oluşturmaya çalışmaları bana inanılmaz cazip gelmiştir. Ayrıca bir öğretmen olarak bu kompozisyon kurgusunu öğrencilere en etkili ve en ilgi çekici şekilde nasıl verebiliriz düşüncesinden yola çıkarak bu tezimi hazırlamaya Hocam Yrd. Doç. Dr. Benan Çokokumuş ile birlikte karar verdik. Bu çalışmamda “Fotoğraf nedir ?” den yola çıkarak fotoğrafın tarihi gelişimini, resimle olan ilişkisini ve resme etkilerini aktarmaya ve Görsel Sanatlar dersinde fotoğrafın kompozisyon kurmadaki faydalarını ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamda konu seçiminden çalışma ilkelerine, kaynak teminine kadar birçok hususta desteğini esirgemeyen, rehberlik eden değerli Hocam ve Danışmanım Yrd. Doç. Dr. Benan Çokokumuş' a sonsuz şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum. Bu çalışmamın oluşmasında desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. İ.Halil Türker'e teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman yanımda olan ve ilgisiyle bu çalışmamı oluşturmamda katkısı büyük olan başta sevgili ablam Hülya Batuk olmak üzere aileme; tezimin yazımı ve düzenlenmesi aşamasında yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Meral Alıç'a, ayrıca bana manevi huzur veren ve çalışmama yoğunlaşmamı sağlayan kedim Paris'e, sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
RESİMLER LİSTESİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem.....	1
1.1.1 Alt problemler.....	2
1.2 Araştırmanın Amacı.....	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Sayıtlar.....	3
1.5 Sınırlılıklar.....	4
1.6 Yöntem.....	4
1.7 Evren ve Örneklem.....	4
1.8 Veri Toplama.....	5
1.9 Verilerin Çözümlemesi.....	5
1.10 Benzer Çalışmalar	5

İKİNCİ BÖLÜM

FOTOĞRAF

2.1 Fotoğrafın Tanımı	8
2.2 Fotoğrafın Tarihçesi	9
2.2.1 Karanlık Kutu – Camera Obscura.....	9
2.2.2 Karanlık Kutu- Camera Obscura'yı Kullanan Sanatçılar.....	13
2.3 İlk Fotoğrafik Görüntünün Elde Edilmesi.....	17
2.3.1 İlk Fotoğrafik Görüntüler.....	28
2.3.2 İlk Fotoğrafik Görüntü Örnekleri.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE YENİLEŞME HAREKETİ VE FOTOĞRAFIN RESİM SANATINA ETKİSİ

3.1 Osmanlı Döneminde Yenileşme Hareketi.....	33
3.2 Osmanlı Dönemi Fotoğrafın Girişi.....	33
3.3 Osmanlı Dönemi İlk Gezgin Fotoğrafçılar.....	34
3.4 Osmanlı Dönemi İlk Yerleşik Fotoğrafçılar.....	35
3.5 Osmanlı Fotoğrafçılığında II.Abdülhamit Dönemi.....	36
3.6 II. Abdülhamit Dönemi Yıldız Fotoğraf Albümleri.....	37
3.7 Cumhuriyet Döneminde Fotoğraf ve Fotoğraf Sanatçıları.....	39
3.8 Osmanlı'dan Günümüze Fotoğrafın Türk Resim Sanatına Katkısı.....	42
3.9 Cumhuriyet Döneminden Günümüze Kadar Türk Fotoğrafının Dönemleri.....	45
3.10 Türk Fotoğrafında Farklı Yaklaşımlar.....	46
3.11 1980 sonrası Türk Fotoğrafı.....	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM FOTOĞRAF VE SANAT

4.1 Estetik	49
4.2 Fotoğraf Sanatı.....	52
4.3 Fotoğrafın Bir Sanat Olarak Gelişimi.....	53
4.4 Fotoğraf ve Sanat İlişkisi.....	54
4.5 Fotoğraf ve Resim.....	55
4.5.1 Sanat Akımları ve Fotoğraf.....	58
4.6 Fotoğrafta Kompozisyon ve Temel Öğeler.....	64

BEŞİNCİ BÖLÜM BULGULAR ve YORUMLAR

5.1 Bulgular ve Yorumlar.....	73
-------------------------------	----

ALTINCI BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç	75
6.2 Öneriler.....	79
KAYNAKÇA.....	81
EKLER.....	89

RESİM LİSTESİ

	Sayfa
RESİM 1 Hazen İbn-Heysen “optik” çalışması,10.yy.....	9
RESİM 2 Camera Obscura'nın Gemma Frisius tarafından çizilen ilk resmi 1545.....	10
RESİM 3 Leonardo da Vinci'den “Camera Obscura” çizimi.....	11
RESİM 4 Johannes Kepler Portable ‘Tent’ Camera Obscura, 1620.....	11
RESİM 5 Johannes Zahn, “Reflex Camera Obscura” 1685.....	12
RESİM 6 William Jakop's Gravasande “Sedan Chair Camera Obscura” 1711.....	13
RESİM 7 C Georg Friedrich Brander “Camera Obscura” 1769.....	13
RESİM 8 J.M.Cameron Sir John Herschel “Camera Lucida” 1867.....	13
RESİM 9 J.M.Cameron Sir John Herschel “Camera Lucida” 1867.....	13
RESİM 10 J.M.Cameron Sir John Herschel “Camera Lucida”1867.....	13
RESİM 11 Giovanni Antonio Canal Canaletto (1697-1768) Camera Obscura ile çizdiği Venedik şehri eskizleri.....	14
RESİM 12 Vermeer'in Camera Obscura yardımı ile yaptığı çalışmaları.....	15
RESİM 13 Johannes Vermeer “İnci Kúpeli Kız”, 1632.....	16
RESİM 14 Johannes Vermeer'in yararlandığı fotoğraf,1632.....	16
RESİM 15 Jan Vermeer “Müzık Sınıfı”, 1670.....	16
RESİM 16 Jan Vermeer “ Geographer”, 1668.....	17
RESİM 17 Thomas Wedgwood (1771-1805).....	18
RESİM 18 Joseph Niopcere Niepce (1765-1833).....	18
RESİM 19 Joseph Nicephore Niepce “Dünyanın ilk fotoğrafı”1826.....	18
RESİM 20 Joseph Nicephore Niepce “Hazır Masa” Heliyografi 1827.....	19
RESİM 21 L.J.Mande Daguerre(1787-1851)	19
RESİM 22 Daguerreotype 1839.....	19
RESİM 23 L.J.M.Daguerre “Temple Bulvarı”Paris Daguerreotype,1839.....	20
RESİM 24 Daguerre , “Kabuklar ve Fosiller” 1839,.....	21
RESİM 25 Fox Talbot ,“yaprak, tül, dantel”, 1841.....	21
RESİM 26 Henry Fox Talbot(.1800-1877).....	22
RESİM 27 H.F.Talbot “Londra caddesi”,1845.....	22
RESİM 28 Fox Talbot “Açık Kapı”, 1844.....	22
RESİM 29 Fox Talbot'un fotoğraf baskı atölyesi.....	24
RESİM 30 Frederick Scott Archer(1813-1857).....	24
RESİM 31 Islak Kolodyum ile çekilmiş fotoğraf.....	24

RESİM 32 George Eastman (1854-1932).....	25
RESİM 33 Eski bir kamerayla gösterilen Kodak'ın tanıtımı.....	25
RESİM 34 Edward Muybridge'in (1830-1904) çekim yaptığı makine	26
RESİM 35 Edward Muybridge Animal locamation 1887.....	26
RESİM 36 Edward Muybridge "The Horse Mation",1878.....	26
RESİM 37 Thedora Gericault "Epsom Yarışları",1821.....	26
RESİM 38 Etienne Jules Marey(1830-1904).....	27
RESİM 39 Marey'in fotoğraf tüfeği.....	27
RESİM 40 Marey'in çekim tüfeği ve çekim görüntüleri	27
RESİM 41 Daguerre Daguerreotype ile çekilmiş negatif kullanmadan direkt pozitif baskı olarak yapılmış fotoğrafı.....	29
RESİM 42 Robert Cornelius kendi portresi 1839	29
RESİM 43 John W. Draper "Dünyanın ilk kadın fotoğrafı" 1839.....	30
RESİM 44 Nadar "Sarah Berthart"1864.....	30
RESİM 45 Nadar "Cloude Monet portresi 1899.....	30
RESİM 46 Nadar " İlk hava fotoğrafı"1858.....	31
RESİM 47 Robinson "solmakta", Albumin baskı, 1858.....	31
RESİM 48 Julian Margaret Cameron kendi portresi,1860.....	32
RESİM 49 Julian Margaret Cameron "Julia Jackson", ıslak colodyum1866.....	32
RESİM 50 Osman Hamdi'nin yararlandığı fotoğraf .1901.....	36
RESİM 51 Osman Hamdi "Türbe Kapısının Önündeki Üç Sakallı"	36
RESİM 52 Abdullah Biraderler "Mühendishane-i Mektebi talebelerinin yapmış olduğu köprü maketi"	37
RESİM 53 Abdullah Biraderler "Hicaz Demiryolu hattının, Amman-Maan hattında ki büyük köprü"1903.....	38
RESİM 54 Vassilaki Kargopoulo "İstanbul Kağıthane parkı çimlerin üzerinde öğle yemeği",Albumin negatif baskı1878,.....	38
RESİM 55 Othmar Pfeschy "Haliç'te Balıkçılar"	39
RESİM 56 Othmar Pfeschy "Galata Köprüsü"	39
RESİM 57 Othmar Pfeschy 1935-1940.....	40
RESİM 58 Othmar Pfeschy .1935-1940.....	40
RESİM 59 Şinasi Barutçu.....	40
RESİM 60 Şinasi Barutçu.....	40
RESİM 61 Limasollu Naci.....	41

RESİM 62 Ara Güler.....	41
RESİM 63 Zeki Faik İzer.....	41
RESİM 64 Yıldız Moran.....	41
RESİM 65 Şeker Ahmet Paşa “Erenköy Peyzajı”89x116cm. Tuval üzerine Yağlıboya.....	43
RESİM 66 Molla Aşki “Yıldız Sarayından Görünüm” Tuval üzerine yağlıboya.....	43
RESİM 67 Hüseyin Zeki Paşa “III.Ahmet Çeşmesi” Tuval üzerine Yağlıboya.....	43
RESİM 68 Osman Hamdi Bey’in “Okuyan Emir”adlı tablosu için çektiği oğlu Emir’in fotoğrafı,1905.....	44
RESİM 69 Osman Hamdi “Okuyan Genç Emir” Tuval üzerine yağlı boya,1905.....	44
RESİM 70.Nazmi Ziya Güran “Atatürk”,. İstanbul Resim-Heykel Müzesi, 1926.....	44
RESİM 71 İngres’ “Madame de Sonenenes”1814.....	55
RESİM 72 İngres’in “Büyük Odalık” Tablosu için yararlandığı fotoğraf,1814.....	56
RESİM 73 İngres “Büyük Odalık”1841.....	56
RESİM 74 Gustave Courbet “İşlik” Tablosu.....	56
RESİM 75 Julien Vallou De Villeneuve “Çıplak”adlı fotoğrafı.....	56
RESİM 76 Richard Hamilton “Günümüz Evlerini Bu Denli Farklı,Çekici Kılan Tam Olarak Nedir?” 1956.....	57
RESİM 77 Edmont Bacot “Saint-Maclou,Rouen”1852-1854.....	58
RESİM 78 C.Monet “Katedraller”serisi,1894.....	58
RESİM 79 Pierre Georges Seurat “La Grande Jetta Adasında Bir Pazar Gezintisi”1885...59	
RESİM 80 Paul Signac “St. Tropez” 1899.....	59
RESİM 81 Brassia “ambroise Vollard”fotoğrafı.....	59
RESİM 82 Pablo Picasso “Ambroise Vollard” portresi 1910.....	59
RESİM 83 Juan Gris “Pablo Picasso “portresi1912.....	60
RESİM 84 Juan Griss “Şişeler ve Bıçak” 1910-1912.....	60
RESİM 85 Etienne Carjat ‘charles Baudelaire portresi”1863.....	60
RESİM 86 Marey’in çektiği fotoğraf,1886.....	61
RESİM 87 Giacoma Balla “Genç Kız Balkona Koşuyor”1912.....	61
RESİM 88 Etienne-Jules Marey “Kargaların Uçuşu”1886.....	61
RESİM 89 Giacomo Balla “Göçmen Kuşların Uçuşu”1910.....	61
RESİM 90 Hausmann “Elastik”1920 Fotokolaj-Fotomontaj.....	62
RESİM 91 Kurt Schwitters “Karnaval” 1921.....	62
RESİM 92 Salvador Dali’nin yararlandığı fotoğraf.....	62
RESİM 93 Salvador Dali “Paul Eluard”1929.....	62

RESİM 94 Camera Obscura.....	63
RESİM 95 Rene Magritte'nin yararlandığı fotoğraf.....	63
RESİM 96 Rene Magritte “Terapi”1937.....	63
RESİM 97,98,99 Andy Warhol “Sarah Berthardt” portresi,1980.....	63
RESİM 100 Andy Warhol “Jackie Kennedy” portresi,1960.....	64
RESİM 101 Andy Warhol “Marylin Monroe” portresi,1960.....	64
RESİM 102 Andy Warhol “Liza Minelli” portresi,1960.....	64
RESİM 103 H.Nurşen Batuk “kompozisyon”2012.....	65
RESİM 104 Hüseyin Aldırmaz “Çizgi”.....	66
RESİM 105 “Doku”.....	66
RESİM 106 Atanur Sevim “Işık”.....	67
RESİM 107 Tom Grill “Perspektif”.....	68
RESİM 108 Nico Guido “Dikey Konumda 1/3 Kuralı”.....	68
RESİM 109 Burhan Ozansoy, "Ritm".....	69
RESİM 110 İbrahim Zaman “Sadelik”.....	70
RESİM 111 “Kompozisyon,Uyum”.....	70
RESİM 112 H.Nurşen Batuk “Renk”2010.....	71

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem

Döneminin en etkili teknolojik aleti olan fotoğraf, günümüzde resim sanatı ile olan ilişkilendirilmesinde ikinci planda kalmış ve varlığını resim sanatı kadar hissettirememiştir. Fotoğraf 1500–1960 yılları arasında sanatçının olmazsa olmaz yardımcı aracı olarak en önemli araçlarından biri olmuştur.

Fotoğraf makinesi icat edildiği ilk günden itibaren sanatçılar tarafından eserlerinde en büyük yardımcı araç olarak kullanılmıştır. Fotoğraf doğuşundan beri modern sanatta teknik ve görsel olarak birçok akımı beslemiş ve malzeme olarak birçok sanatçının yaratıcılığına olumlu etkilerde bulunmuştur. Ayrıca fotoğrafı kullanan bu sanatçılar dönemlerinin en önemli sanatçılarıdır. Fotoğrafın tek başına kendine özgü bir alan yaratması sanat tarihi içindeki konumunun sorgulanmasına sebep olmuştur. Birbirinden etkilenen bu iki sanat, teknik açıdan ayrılışlar da görsel sanatın en önemli iki kanadını oluşturmuşlardır. Fotoğraf doğuşundan günümüze kadar yeterli alan edinememiş ve sanattan ayrı bir alt dal olarak yer edinmek zorunda kalmıştır. Günümüzde her ne kadar bu durum biraz daha değişmiş olsa da geçerliliğini hala korumaktadır.

Ortaokulların 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine Görsel Sanatlar dersi içerisinde, resim sanatında fotoğrafın, kompozisyon kurmadaki yeri ve önemini kavratmanın; çağın yeniliklerine ve ortaya koyduğu gelişim ölçütlerine uygun iki tekniğin bir arada kullanılmasının yararlı olacağı düşünülmelidir. Öğrencilerden yapacakları iki boyutlu çalışmalarda yeni ve yaratıcı tasarımlar üretebilmeleri, kağıt üstünde çizimler yapabilmeleri ve onları çeşitli boyama teknikleriyle ve fotoğrafın getirdiği görsel görüntü zenginliklerini de taşıyarak üretebilmeleri doğrultusunda çizimler yapmaları sağlanmalıdır.

Görsel Sanatlar dersinde, resim sanatında iki boyutlu kağıt üzerinde çalışmaların yeniden analizinin yapılması, yeni oluşturulan tekniklerin (fotoğrafın sağladığı görsellik) özellikle fotoğraf teknolojisine bu ders kapsamı içerisinde geniş yer verilip, bu fotoğraf makinesinin sağladığı bütün imkanların öğrencilere uygulamalı olarak öğretilmesi ve sonucun kağıt üzerindeki uygulamalarında yaratıcı bir ürüne dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

Görsel Sanatlar Eğitiminin amacı, özellikle ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencileri için belki de en vazgeçilmez ve de faydası en çok olabilecek fotoğraf makinesinin Görsel Sanatlar Eğitimi alan öğrenciye yeni görme biçimleri, yeni görsel alanlar içerisinde yeni biçimler keşfetmeye yönelik beceriler kazandırılmasıdır.

Fotoğraf, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda konu olarak yer almadığı için ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin algılama düzeyini geliştirecek ve bu düzeyin gelişmesini sağlayacak olan fotoğraf ve fotoğraf makinesi kullanımı ve bunların resim sanatı ile ilişkilendirilmiş kitap ve kaynaklar bulunmamaktadır.

Görsel Sanatlar dersi kapsamında, ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin fotoğraf makinesini kullanmaya uygun olup olmadığına yönelik öğretmen ve uzman görüşlerinin alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.1.1 Alt Problemler

1.Görsel Sanatlar Eğitimi dersi programında ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine fotoğraf makinesinin, fotoğraf ve biçimlerinin kazanımları var mıdır?

2.Görsel Sanatlar dersinde fotoğraf makinesinin yeni olan uygulamaları var mıdır?

3.Fotoğraf makinesinin Görsel Sanatlar Eğitimine katkıları nelerdir?

4. Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin fotoğraf makinesini ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine görsel alanlarının gelişimi için kullandırmasının yararları nelerdir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Güncel teknolojik gelişmeler ışığında, Görsel Sanatlar dersi kapsamında kullanılan gelenekselleşmiş malzemenin yanısıra çağdaş bir malzeme olan fotoğraf makinesinin Görsel Sanatlar dersi kapsamı içerisinde yer alması; ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine, nesnel dünyanın algılanmasında çözümlenme (analitik) ve bireşimsel (sentetik) düşünme biçimi benimsetilerek yeni duyuşsal ve düşünsel algılama yeteneğinin kazandırılıp uygulatılabilmesidir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Görsel Sanatlar ders programında yer alabilecek fotoğraf makinesi ve fotoğraf teknik bilgileri, ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin günümüzü ve geleceği gören, fotoğraf makinesini kullanabilen ve eşdeğer teknolojik aletlerle güncelleyebilen; çağı, zamanı ve mekânı görsel-düşünsel olarak algılayıp anlamlandırabilen bireyler olmalarını ayrıca algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını sorgulamalarını sağlayacaktır. Bu sayede daha nitelikli ve yeni gelişmelere uyum sağlayan kazanımlar edineceklerdir. Üniversite eğitimleri için almış oldukları bilgiler doğrultusunda, seçecekleri programlarda da daha nitelikli, daha verimli ve yapacakları uygulamalarda daha üretken ve yaratıcı, ayrıca içinde buldukları topluma verici bireyler olarak yetişeceklerdir.

1.4 Sayıtlar

1. Ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersi içerisinde kullandıkları yüzey malzemelerinin ve ayrıca bu malzemeler üzerinde kullanılan araçların (resim kalemi, pastel boya, kuru boya, guvaş boya, sulu boya vb.) gelenekselleşmiş uygulamalar olduğu varsayılmaktadır.

2. Ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersinde yapılan uygulamalardan öğrendiği bilgiler ışığında çağdaş fotoğraf ve fotoğraf makinesinin sağladığı imkânları kullanmakta yetersiz kaldığı, çözümsel ve bireşimsel düşünme biçimi yöntemi kazanımlarını geliştiremedikleri varsayılmaktadır.

3. Fotoğraf makinesine Görsel Sanatlar dersi kapsamı içerisinde gerekli önemin verilmesi ve uygulama yaptırılması; öğrencilerin görsel olarak obje ve figürleri ayrıca algılayamadıkları anları, farklı imgeleri ve benzetimleri fotoğraf makinesinin kullanımı ya da görüntüsü sayesinde çok daha iyi kavrayabilecekleri ve yeni bir görsel düşünme vizyonu geliştirebilecekleri varsayılmaktadır.

4. Görsel Sanatlar dersi sürecinden geçmiş olan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, gelecekteki eğitim kurumlarında alacakları programlar kapsamındaki derslerini de olumlu yönde etkileyeceği; onların performanslarını ve başarılarını arttıracığı varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma, ortaokul 6,7,8. sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Öğrenciler, olaylar ve nesnelere arasında gerçeğe dayanan nedensellik bağlantıları kurarlar; nesnelere gördükleri gibi gerçeğe en yakın görünümüyle çizmeye, renklendirmeye ve biçimlendirmeye çalışırlar. Fotoğraf makinesinin kullanımını ve görüntü alma gibi teknik bilgileri kavrayabilirler. Bu dönemde öğrenciye kazandırılacak olan görsel ve düşünsel algılama biçimi teknolojik bir ürün olan fotoğrafla birleşince öğrencilik yaşamını derinden etkileyecek etkiler bırakabilir. Öğrenciye kazandırılmış olan; güncel, doğru, verimli edinimler doğayı ve olayları algılamasını kolaylaştıracak ve yönelimlerini belirleyecektir.

Araştırma çağdaş anlamda Görsel Sanat Eğitimi uygulamalarının gerçekleştirilmesi amacıyla tüm ortaokul 6,7,8. sınıf öğrencilerinin kolaylıkla erişebileceği ve ekonomik malzemelerle gerçekleştirebileceği teknik ve yöntemlerle sınırlandırılmalıdır.

1.6 Yöntem

Araştırma probleminin çözümlenmesi amacıyla; belge tarama ile internet ortamı tarama yapılacaktır. Ayrıca araştırmacının görev yaptığı il merkezi ortaokul 6, 7, 8.sınıf kademesinde görev alan Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin, Teknoloji ve Tasarım öğretmenlerinin ve bu alanda yazı ve kitapları yayınlanan uzmanların görüşleri alınacaktır.

1.7 Evrem ve Örneklem

Araştırmanın evreni; fotoğraf sanatının ilk altmış-yetmiş yılını kapsayan “erken dönem fotoğrafçılık” dönemi ve aynı tarihler arasında fotoğrafın Osmanlı imparatorluğu yenileşme hareketi içerisinde yer alması ve gelişimi, fotoğraf ve sanat ilişkisi, Cumhuriyet döneminde fotoğraf, Görsel Sanatlar dersinde estetik, sanat ve fotoğraf kompozisyon teknikleri ile ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersinde fotoğrafın kompozisyon kurmadaki yeri ve önemi ile bağlantılıdır. Örneklemi; Samsun ilinde görev yapan 230 Görsel Sanatlar öğretmeninden rastgele seçilen 45 Görsel Sanatlar öğretmeni ve bu konuda kitap yazmış uzmanlarla yapılan görüşmeler.

1.8 Veri Toplama

Araştırmaya yön verecek bilgilerin elde edilmesi için fotoğraf ve resim sanatı ile ilgili yayımlanmış sanat kitapları, dergiler, makaleler, araştırmaya yardım edecek farklı alanlardaki tezler, fotoğraf ve resim sanatı ile ilgili tezler, sanat ansiklopedileri, orta öğretime yönelik özellikle görsel sanatlar dersine yönelik yayımlanmış kitaplar, dergiler, elektronik ortamda hazırlanmış fotoğraf ve resim sanatı ile ilgili resmi bilgiler ve görseller incelenerek fotoğraf ve resim sanatının gelişimi ile ilgili literatür taraması yapılacaktır. Ayrıca Görsel Sanatlar öğretmenlerinin ve bu konuda kitap yazmış uzmanların da görüşleri alınacaktır.

1.9 Verilerin Çözümlemesi

Fotoğrafın doğuşu ve resim sanatı üzerindeki etkileşimi ele alınarak günümüzde ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine Görsel Sanatlar dersinde fotoğrafın önemi belirtilecektir. Ayrıca fotoğrafın doğuşundan itibaren uygulanan teknik yöntem ve kimyasal değişimler ile beraber gelişimi, sanat akımları üzerindeki olumlu etkileri, Osmanlı İmparatorluğu'nda yenileşme hareketi içerisinde yer alan fotoğrafın, döneminin sanatçılara getirdiği kolaylıklar üzerinde durulacaktır. Fotoğraftan etkilenen sanat akımlarının, günümüzde görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirilmesi, ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine verilecek fotoğraf kompozisyon tekniklerinin ve fotoğrafın kompozisyon kurmadaki yeri ve öneminin öğrenciye sağladığı yararlarına ve katkılarına; fotoğrafın günümüzde uygulanan geleneksel ve çağdaş teknik yöntemlerinin Görsel Sanatlar dersi içinde ayrı bir konu olarak işlenmesinin yararları ile ilgili uzman ve öğretmen görüşlerine de yer verilecektir.

1.10 Benzer Çalışmalar

“Fotoğrafın Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Kompozisyon Kurmadaki Yeri ve Önemi” konulu bu çalışmamıza içerik bakımından benzer tezler olmakla birlikte ele alınış biçiminden farklılıklar vardır. Dolaylı olarak benzer çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Fotoğraf ve Resim

- Yusuf Murat Şen, Fotoğraf Resim İlişkisi İçinde Kimlik Arayışı İstanbul, Sanatta Yeterlilik Eser Metni, Danışman Prof. Ahmet Öner Gezgin, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000

- Arzu Yayıntaş, , Türkiye’de Çağdaş Sanat İçinde Fotoğrafın Bugünkü Konumu Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof. Ahmet Öner Gezgin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2005
- Tolga Hepdinçer, Fotoğraf ve Oryantalizm: 19.Yüzyılda Osmanlı’nın Fotoğrafik Temsili, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006
- Tarkan Aktaş, Fotoğrafa Ulaşmak, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof.Sabit Kalfagil, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, 2006
- Nehir Çetin, 20.Yüzyılda Fotoğraf-Resim Sanatı İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof. Nedret Sekban, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,2006
- İbrahim Göksungur, Fotoğrafın Sanatsal Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof. Güler Ertan, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul, 2006
- Serhat Reşat Özşen, Türk Fotoğrafında Farklı Yaklaşımlar, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof. Barbaros Gürsel, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul,2006
- Gülveli Kaya, Türk Resim Sanatında Fotoğraf-Resim Etkileşimi ve Atatürk Portreleri, Danışman Prof. Aydın Ayan, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006
- Mavi Çakmakçı, Fotoğrafın İcadının Resim Sanatına Olan Etkileri ve Fotogerçekçilik, Eskişehir, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Doç. Dr. Zeliha Akçaoğlu, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007
- Gürhan, Mert. 2007. Resim-İş Öğretmenliği Programında Fotoğrafın İşlevi ve Yeri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman Prof. Ümran Bulut, Dr. Meziyet Mozakoğlu ,. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,2007

- Baran Özdemir, Belgesel Fotoğrafta Estetik Kaygı, Sorunu., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Danışman Doç. Y. Murat Şen, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009
- Neslihan Yılmaz, Temel Sanat Eğitiminde Fotoğraf İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Yrd. Doç. Nurettin Şahin, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010
- Elçin Urcan, Çağdaş Batı Sanatında Fotoğrafın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Yrd Doç. Dilek Türkmenoğlu, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri, 2010
- Yusuf Kaya, Türkiye’de Fotoğraf Eğitiminin Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof. Sabit Kalfagil, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, 2010

İKİNCİ BÖLÜM

FOTOĞRAF

2.1 Fotoğraf Tanımı

Fotoğraf kelimesi, Yunanca ışık anlamına gelen ‘phos’ ve çizim anlamına gelen ‘graphis’ kelimelerinin birleşmesi ile oluşmuştur; ‘ışıkla çizmek’ anlamına gelir. Fotoğraf en basit tanımıyla, Camera Obscura yardımıyla, görüntünün ışığa karşı duyarlı bir gereç üzerine kaydedildiği mekanik bir süreçtir. Bu süreç içerisinde film denilen duyarlı malzeme yer almaktadır.

"Fotoğraf" sözcüğü ilk defa 25.02.1839 yılında "Vossischg Zeitung" dergisinde yayınlanan bir makalede astronom Madler tarafından kullanılmıştır. Madler makalesinde kullandığı "photographe" sözcüğü o devrin modasına göre eski Yunan diline uygun olarak (Fas, Fotos-Işık Graffein) sözcüklerinin birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. "to photographe" fotoğraf üretmek fiilini "fotoğrafhic" (Fotoğrafik) sıfatını, İngiliz astronomu Sir John Hershel'in notlarında Ocak 1839 yılında "On The Art of Photograpy" isimli yazısında ilk defa İngilizce olarak yazdığı da tarihsel gerçektir (Bayhan,1997:4).

Fotoğrafın oluşması binlerce yılın ürünüdür. Gümüş ve gümüş tuzlarının ışık altında onuncu yüzyıldan beri hem Doğulu hem de Batılı simyacılar tarafından biliniyordu. Karanlık kutu, (Camera Obscura) ise çağlar boyunca güneşin hareketini izlemede, özellikle güneş tutulmasını incelemeye; Orta Çağ'da ise manzara çizimlerinde kullanılıyordu. Orta Çağ ressamı seri biçimde manzara resmi üretimlerini karanlık kutuyu kullanarak gerçekleştiriyorlardı. Film duyarkatlarında kullanılan ışığa hassas gümüş tuzlarının fiziksel ve kimyasal özellikleri 1727 yılında Alman bilim adamı Johann Heinrich Schulze tarafından belirgin bir biçimde ortaya kondu. Joseph Nicephore Niepce, Louis M. Dagerre ve Hippolyte Bayard Fransa'da ve William Henry Talbot İngiltere'de fotoğraf üzerine çalışmalarına devam ediyorlardı. Her biri Camera Obscura'nın çalışma ilkelerinden ve fotoğraf kimyasından haberdardılar. 1800'lü yıllarda ise Camera Obscura kullanılarak görüntüyü kaydetmeyle ilgili çalışmalar olduğu bilinmekteydi.

2.2 Fotoğrafın Tarihçesi

2.2.1 Karanlık Kutu - Camera Obscura

Çinli filozof Mo- Ti M.Ö. beşinci yüzyılda (470–391) ışığın her yönden yansıttığını ve çok küçük bir delikten geçen ışığın yarattığı ters görüntüyü yazılarında ilk kaydeden kişi olmuştur. Gölgenin tek başına kendince hareket etmediğini, onu meydana getiren objenin veya ışığın yönünün değişmesiyle hareket ettiğini saptamıştır. Belki de Mo-Ti, Camera Obscura olgusunu fark eden ilk kişilerden biriydi (Szarkowski 1989:11).

Bir yüzyıl kadar sonra Aristoteles, sık ağaçlı bir bölgede yaprakların arasından sızan ışığın yardımıyla güneş tutulmasının yere nasıl düştüğünü izler. Böylece ışığın yardımıyla görüntünün başka bir ortama taşınabileceği fikri ortaya çıkar. “Yunanlı filozof Aristoteles M.Ö. 4.yy. (384–322) da optik kavramları üzerine çalışmalar da yapmıştır. İlkel aygıttan bahsedenlerden biridir. Aristoteles “Problem” adlı çalışmasında tek bir delikten geçen güneş ışığının daire şeklinde bir görüntü oluşturması üzerinde durur (Wikipedia.org).”

Aradan geçen on üç yüzyıl sonra Arap matematikçisi İbn-i Heysen, ışığın doğrusallığını ortaya çıkarmak için Camera Obscura'nın prensibini kullanmıştır. Arap bilgin İbn-i Heysen onuncu yüzyılda ‘ışığın kırılması’ konularıyla ilgilenmiştir. Özellikle güneş ve ay tutulmasıyla ilgili deneysel çalışmalar yapan Heysen; güneş ışığı, ateş ışığı ya da aynadan yansıyan ışığın kaynağı ne olursa olsun bütün ışıkların doğasının aynı özelliği taşıdığını belirtir (Kılıç, 2008: 55).

Resim 1: Hazen İbn-i Heysen“optik” çalışması

Yukarıdaki resim 1 nesnelerin ters görünüşünün nedenini ve karanlık kutunun (Camera Obscura) nasıl çalıştığını doğru olarak açıklayan ve güneş, ay tutulması ve optik çalışması

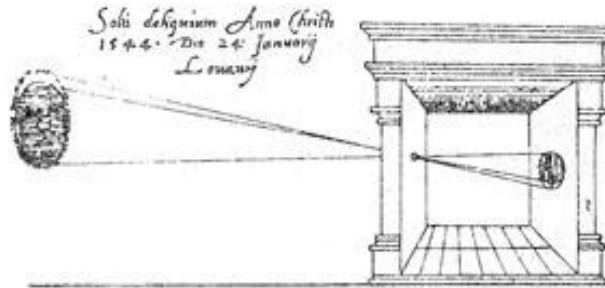
ile ilgili yaptığı çizimler, ilk bilim adamı M.S 10.yy'da yaşamış büyük Orta Çağ optikçilerinden Hazen (İbn-i Heysen)'e aittir (wikipedia.org).

Roger Bacon da İbn-i Heysen'in optik üstüne yaptığı çalışmalardan çok etkilenmiş, güneş tutulmasını gözlemlenmede karanlık kutuyu kullanmış ve Bacon'un bu konudaki düşünceleri Orta Çağ boyunca özellikle astronomi alanında karanlık kutunun kullanılmasına ortam yaratmıştır (Kılınç 2007: 10).

Roger Bacon yaptığı araştırmalar sonucunda o dönemin sanatçılara büyük kolaylıklar sağlayacağı ile ilgili bilgiler de vermiştir.

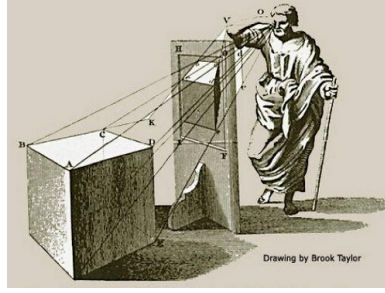
Bu bilgileri toplayan Leonardo da Vinci (1452–1517), optik ışıqla ilgilenmiş ve camera obscura'nın tanımını yapmıştır. Ters görüntü oluşumunun insan gözünde nasıl meydana geldiğini açıklamıştır. Vinci "Camera Obscura" yı yani karanlık kutunun genel prensibini şöyle tanımlamıştır: "Dışarıda duran cisimler öndeki yüzeye delinmiş olan küçük bir delikten karşı duvara ters görüntüler şeklinde yansımaktadır. İnsan gözünde bu karanlık odadaki ters görüntüler gibi dışarıdaki objeleri algılaması da aynı şekilde gerçekleşir. Temel kullanım ilkelerini açıklamış olan Vinci 'iğne deliği' yerine 'ince kenarlı mercek' kullanılmasının daha yararlı olacağını ileri sürmüştür (<http://www.beyhanözdemir.com>).

Hollandalı Astronom Reineus Gemma Frisius (1508- 1555) "De Radio Astronomica et Geometrica" adlı kitabında karanlık kutunun çalışma şeklini gösteren ilk çizimi yer alır. Astronom olan Frisius 1544 yılındaki güneş tutulmasını incelemek için karanlık odasındaki iğne deliğini kullandığı bilinir.

Resim 2: Camera Obscura'nın Gemma Frisius tarafından çizilen ilk resmi 1545

İtalyan Fizikçi, Doğa Bilimci Nürnbergli Girolama Cardano (1501–1576) 1550 yılında, küp biçimindeki kameranın önündeki deliğe ufak bir cam küre yerleştirmiştir. Kısa bir süre sonra İngiliz bilgin Newton, cam küre yerine mercek kullanarak bugünkü kameranın ilk adımı ‘camera obscura’ ile atılmıştır (<http://www.beyhanözdemir.com>).

Resim 3:Leonardo da Vinci den Camera Obscura çizimi

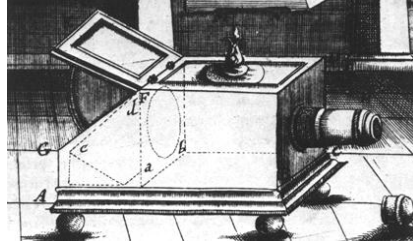
Giovanni Battista della Porta (1535–1615) Doğa Büyüsü adlı eserinde karanlık kutuyu mercekle birlikte ilk kez detaylı bir şekilde yazmıştır. Delik yerine dışbükey mercek konulduğunda görüntünün çok daha net ve keskin olacağını, sokakta yürüyen insanların, renklerin, giysilerin ve herşeyin gerçeğe yakın görüneceğini açık bir şekilde yazmıştır. Della Porta, bu aygıtın verdiği görüntünün kağıt üzerine kalemle çizilebileceğini açık bir şekilde belirtmiş. Bu şekilde; ışık, mercek sistemi ve karanlık kutu yoluyla resmetme düşüncesi ortaya çıkmıştır(Kılıç.2011:109).

Alman Astronom Johannes Kepler (1571–1630) karanlık kutu (Camera Obscura) terimini asıl anlamda ilk kullanandır. Kepler mercekten gelen görüntünün doğru görülebilmesi için aygıtı ayna sistemi ekledi.

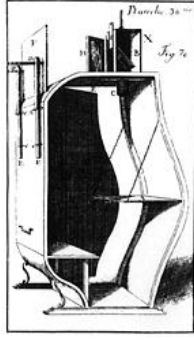
Resim 4: Johannes Kepler “Portable ‘Tent’ Camera Obscura” (1571 – 1630), 1620

Kepler'in geliştirdiği aygıt çadır şeklinde elle taşınabilirdi. Bu elle taşınabilir karanlık kutular, sanatçılar ve amatör ressamalar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmıştır. "Camera Obscura'yı bularak adını koyan, Johannes Kepler olmuştur. Kepler aynalarla yansımanın fizik ve matematik kurallarını bulmuş ve 1620 yılında tarlaya koyduğu siyah adırdı, aynı camera obscura sistemini uygulayarak, aynalarla yansıttığı görüntüyü bir tabla üzerine düşürerek çizimler yapmıştır (izgen, 1994: 10)."

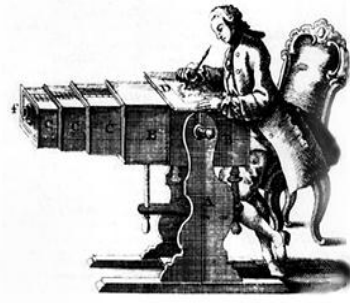

Resim 5: Johannes Zahn "Reflex Camera Obscura" 1685

Fakat aletin getirdiği kolaylıkların yanı sıra aletin görüntü netliğinin ve keskinliğinin olmamasının nedenlerinin araştırılması gerekmiştir. Bu araştırmalar sonucunda aygıtın netliğini etkileyen nedenin deliğin çapı, kutunun büyüklüğü ve nesnenin ışıklılığı olduğu görülmüştür. Konudan yansıyan ışık, karanlık kutuda görüntüyü oluşturur. Işık ne kadar gclyse ve kutunun üzerindeki deliğin çapı ne kadar küçük olursa görüntü o kadar net ve keskin olur. Karanlık kutuda güneşin görüntüsü bir başka nesneye göre örneğin; bir ağaca göre daha kolay ortaya çıkmasının nedeni, güneşin ışık saçan bir obje olmasından kaynaklanan görüntüsünün kalitesidir. Bu basit kutu ne kadar klrse elde edilen görüntü daha kaliteli olur. Nedeni, delikten giren ışığın kutunun içinde aldığı yolun kısa olması ışığın gcl olmasını ve görüntünün net olmasını sağlar. Kutunun içerisinde ışığın aldığı yol çok önemlidir. Yol ne kadar kısa olursa görüntü net ve keskin olur (Kılıç, 2011: 8).

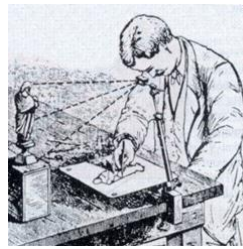
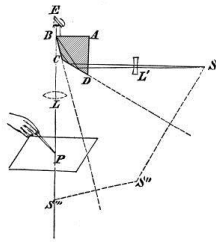
Resim 6: William Jakob s' Gravesande
“Sedan Chair Camera Obscura” 1711

Resim 7: Georg Friedrich Brander “Camera
Obscura” (1713 – 1785) 1769

Camera Obscura'dan başka sanatçılar için geliştirilen aygıt Camera Lucida'dır (aydınlık kutu). İngiliz bilim adamı William Hyde Wollaston (1766–1828) tarafından 1807'de tasarlanmıştır. Bu aygıtın çalışma prensibi üzerine kağıt konulan sehpa ve sehpa üzerine takılan prizma sisteminden oluşuyor. “Gözünü prizmaya dayayan kişi, prizmanın önünde duran nesnenin yansıyan görüntüsünü kağıt üzerinde görür. Bu görüntü kalemle çizildiğinde nesnenin resmi ortaya çıkar. Aygıtı kullanan kişi hem nesnenin kendi görüntüsünü hem de kağıt üzerindeki görüntüsünü görür. Grafik ve Fotoğraf Pinhole (İğne Deliği) Kamera (Onyedinci yüzyılda hem Camera Lucida'nın hem de Camera Obscura'nın ressamlar tarafından yaygın olarak kullanıldığı kaynaklarda belirtiliyor.)

http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/grafik/moduller/pinhole_ign_e_deligi_kamera.pdf

Resim 8, 9, 10: J. M. Cameron Sir John Herschel (1867) “Camera Lucida”

2.2.2 Karanlık Kutu - Camera Obscura'yı Kullanan Sanatçılar

Camera Obscura on yedinci yüzyıla kadar optik ışıkla ilgilenen filozof ve bilim adamlarının çalışma aracı, aygıtıydı on yedinci yüzyıldan itibaren sanatçıların da önemli bir çalışma aracı, aygıtı haline gelmiştir. Rönesans döneminde Leonardo Da Vinci ve o

dönemin birçok sanatçısının resimde perspektifi uygulamaya başlamaları (her türlü ayrıntının gerçekçi bir şekilde birebir resmedilmesi) ve perspektif uygulamalarında bu aygıtın getirdiği kolaylıklar sanatçılar arasında büyük bir önem taşımıştır.

Camera Obscura'nın gelişmesi ile birlikte on yedinci yüzyıl resminde optik görüntü belirmiş ve on yedinci yüzyılda bu eğilim açıkça görülmüştür. Hollanda'da Carel Fabritius, Johannes Jan Vermeer; İspanya'da Diego Velasquez; İtalya'da Giovanni Antonio Canal Canaletto gibi ressamın desenlerini Camera Obscura ile hazırlamışlar ve hatta fotoğrafik fluluğu aynen aktarmışlardır (Bayhan, 1997–1998: 7).

Bu, her tarafı tamamen kapalı olan, yalnızca bir yüzeyinin ortasında ışığın geçmesini sağlayan bir deliğin bulunduğu ve önceleri içine rahatça bir insanın girebileceği büyüklükte karanlık bir odaydı. Bu delikli yüzeyin önünde bulunan ve çevreden yansıyan ışıklar, bu delikten geçerek odanın içindeki yüzeyde bir görüntü oluşturmaktaydı. Odanın içinde bunu kaydedecek olan kişi de, yüzeyde oluşan bu görüntü üstüne bir kağıt koyarak oluşan görüntüyü doğru bir perspektifte çizmekteydi. Bu görüntü, sağlı sollu ve yukarıdan aşağıya doğru tamamen tersti. Daha sonraları taşınabilir boyutta olan küçük Camera Obscura'lar yapılmıştı. Taşınabilir Camera Obscura'larda, görüntü buzlucam üzerinde oluşturuluyordu ve görüntüyü kaydeden kişi aletin dışında kalarak görüntüyü kağıda geçiriyordu. Bununla birlikte perspektifin doğru çizimi ve bilimsel yazımı, harita çizimleri de bu süreçte yer almaktadır (Szarkowski, 1989). Camera Obscura kullanımını kronolojik bir çerçevede kısaca özetlenirse; önceleri karanlık odalarda iğne deliğinden ışığın geçirilmesiyle görüntü elde edilmiş, on altıncı yüzyılda berrak ve net görüntünün elde edilmesinden sonra, on yedinci yüzyılda bu aletin sanatçılar tarafından yaygın olarak kullanılması, bunun portatif olarak kullanımını da beraberinde getirmiştir.

Resim 11 : Giovanni Antonio Canal Canaletto (1697-1768) Camera Obscura ile çizdiği Venedik Şehri eskizleri

On yedinci yüzyıl bilim konusundaki gelişmelerin kaydedilmesi, Camera Obscura aygıtının da gelişmesine neden olmuştur. O dönemin birçok sanatçısı yapıtlarını oluştururken Camera Obscurayı kullanmışlardır. Özellikle de yapıtlarında bu aygıtı en fazla kullanan sanatçı Jan Vermeer olmuştur (Tüfekçi,1999: 50).

Jan Vermeer'in resimlerinde görülen geniş oranlamalı, firari kaçışlı perspektif ve bu bakış açısı sanatçının Delft Resim Okulu'nda aldığı sanat eğitimi sayesinde gelişmiştir. Ünlü sanatçı Jan Vermeer'in resimlerinde görülen bu bakış açısı o dönemde kullanılan Camera Obscura'nın getirdiği kolaylıklar sayesinde daha da gelişmiştir.

Resim 12: J.Vermeer'in Camera Obscura yardımı ile yaptığı çalışmaları

O dönemde Vermeer ve o dönemin sanatçıları perspektif ağırlıklı bir kompozisyon oluşturmak için karanlık odayı kullanıyorlardı. Karanlık oda, karartılmış ve ışık alacak tek bir deliği olan fotoğraf makinesinin gelişmemiş biçimiyle basit bir kutuydu. Bir tüp ve dış bükey bir lens aracılığıyla dışarıdaki nesne duvar ya da tuval benzeri bir yüzeye yansıtılıyordu. Bu sayede sanatçılar oran ve perspektifi doğru biçimde resimleyebiliyorlardı. Benzeri mekanik yardımlar, dönemin simgesi haline gelmişti. Merceğin keşfi o dönemin sanatçılarına gündelik nesnelere daha fazla yaklaşabilmeyi ve daha fazla bilgi sahibi olabilmeyi sağlamıştır. O dönemde kullanılan mercekler bir nesneyi 60 ya da 80 kez büyütebiliyordu (Erkaya -Yüzbaşıoğlu - Ünlü, 2006: 18).

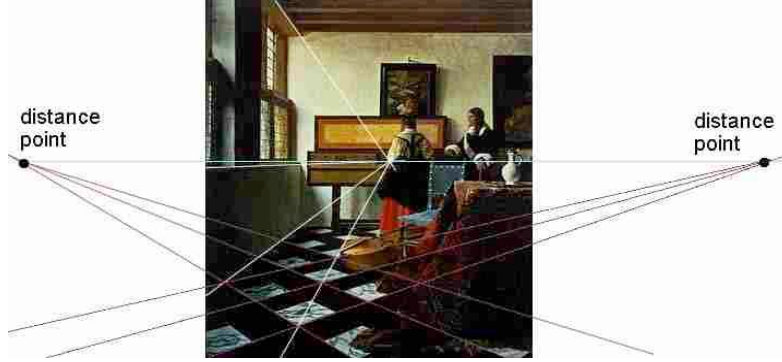

Resim 13: Johannes Vermeer
(1632) “İnci küpeli Kız”

Resim 14: Johannes Vermeer
(1632) yararlandığı fotoğraf

Resim 13 ve 14’teki ünlü sanatçı Jan Vermeer’in ünlü tablosu İnci Küpeli Kız resmini Camera Obscura’dan yararlanarak renk ayırmalarını yaptığı bilinmektedir.

Resim 15: Jan Vermeer 1670“Music Lesson”

<http://www.grand-illusions.com/Vermeer/vermeer3.htm>

Resim 15 ünlü sanatçı Jan Vermeer’ in “Music Lesson” adlı tablosundaki perspektif uygulamalarında özellikle optik perspektifi, ön arka plan arasında optik kaynaklı yaklaştırmayı, netsizlikleri, ışığın tek bir noktadan dağılışını, nesnelerin izdüşümü olan gölgeleri bu kadar başarılı ve gerçeğe uygun bir biçimde gerçekleştirmiş olması sanatçının Camera Obscura’yı başarılı bir şekilde kullandığının açık bir kanıtı olarak görülmektedir.

Resim 16: Jan Vermeer 1668 “Geographer”

Resim 16 Ünlü sanatçı Jan Vermeer’in “Geographer” adlı tablosunda kendi görüntüsüne de yer vererek, kendisini bir dünya atlasını incelerken resmetmesi de bir rastlantı değildir. Özellikle perspektif kurallarının en ince ayrıntısına kadar resmedildiği tabloda yalnızca dış dünya ile gözlemci arasında yüksek bir duvar çekilmekle kalmamış; göz de gözlemciden koparılmış, soyut ve bağımsız bir mertebeye yerleştirilmiştir. O dönemde bilimdeki gelişmeler Camera Oscura’nın (karanlık kutu) görüntüyü büyütebilmesi sayesinde (Grand Illusions - Articles - The Mystery in the Mirror - Page 1).

2.3 İlk Fotoğrafik Görüntünün Elde Edilmesi

Thomas Wedgwood (1771–1805) adlı İngiliz bilim adamı, fotoğrafik görüntü üzerine denemelerinde ilk kalıcı malzeme üzerine görüntü kopyalamayı düşünen ve bunun için bir yöntem geliştiren bilim insanıdır. Bu yöntem ile kalıcı görüntüler elde etme deneylerinin sonucunu da 1790’lı yıllarda almıştır. Gümüş nitrat ile kaplanmış bir kağıda belli nesnelerin, şekillerin lekesiz pozlamayı ve oluşan görüntüyü karanlık odada saklamayı başarmıştır. Wedgwood ilk kez ışığı kullanarak pozlama yoluyla bir nesnenin görüntüsünü yüzey üzerine silüet şeklinde aktarmayı başarmıştır. Ancak bu görüntülerin kalıcı olarak sabitlenmesini başaramamıştır. Bu yaptıkları çalışmalarını bir bildiri ile yayınlamıştır. Tekrarlanabilen bu yöntem, filmli fotoğrafçılığın doğumu kabul edilir. Wedgwood’un genç yaşta ölümü, tekniğinin geliştirilmesine engel olmuştur.

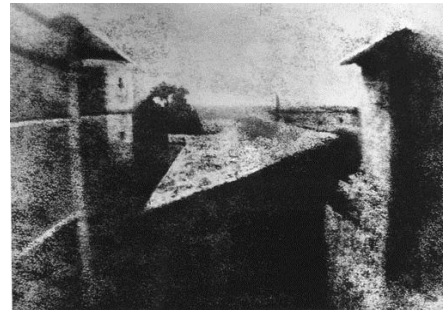

Resim 17: Thomas Wedgwood
(1771-1805)

İlk fotoğrafik görüntü Fransız Niepce tarafından 1826 yılında elde edilmiştir. Niepce ilk fotoğrafik görüntüyü elde etme denemelerine 1816 yılında ışığa duyarlı madde olan gümüş klorürü kullanarak başlamış fakat görüntüyü elde etmeyi ancak on yıl aradan sonra başka yolla başarmıştır. Niepce taş baskı çalışmalarında daha iyi bir görüntüye ulaşabilmek için bu denemeleri yapmıştır. Görüntüyü elde etmede başarılı olduğu yöntem bir tür asfalt olan judea bitümünü kullanarak yapmıştır. Bu asfaltın özelliği ışığın etkisi ile sertleşme özelliğinin olmasıdır. Niepce kurşun-kalay alaşımından olan bir levhayı parlatarak üzerine ince bir tabaka judea bitümü sürer ve bunu Camera Obscura'nın içine koyarak sekiz saat süreyle pozlandırarak Chalon-sur-Saone'daki evinin penceresinden görünen görüntüye sabitlemiş, ışık alan yerlerdeki bitüm sertleşmiş ışık alamayan yerlerde ki bitüm ise olduğu gibi kalmıştır. Terebentin kullanarak ışık alamayan yerler temizlenince kalıcı bir görüntü ortaya çıkmıştır. Niépce, 1826 yılı Haziran- Temmuz ayında kamera yardımıyla elde ettiği dünyanın ilk fotoğrafik görüntüsü olan bu çalışmasıyla ilgili bilgiyi 8 Aralık 1827'de İngiltere'deki Royal Society'ye vermiştir. (<http://www.golge-fanzin.com/forum/viewtopic.php?t=1676>)

Resim 18: Joseph Nicéphore Niepce (1765–1833)

Resim 19: Joseph Nicéphore Niepce
Dünyanın ilk fotoğrafı

Resim 19 Joseph Nicephore Niepce, Haziran-Temmuz 1826 yılında kurşun-kalay alaşımı (pewter) bir levha üzerine çekilmiş olan dünyanın ilk fotoğrafik görüntüsünü elde etmiştir.

Resim 20: Joseph Nicephore Niepce “Hazır Masa” Heliyografi 1827

Niépce'in görüntü elde etme yöntemi üç bakımdan yetersiz kalmıştır. Birincisi çok yavaş olması, ikincisi asıl görüntünün net olmaması, üçüncüsü ise tek bir kopyanın elde edilebilmesidir. Niépce daha sonraki çalışmalarında, üzeri gümüş kaplanmış bakır levhaların iyot buharına tutularak, duyarlılaştırılması üzerinde de deneme çalışmalarına devam etmiştir. O dönemde Paris Operasında sahne ressamı olarak çalışan Daguerre, doğru perspektifli çizimler için Camera Obscura'dan yararlanıyordu. 1826 yılında Parisli optikçi Vincent Chevalier'den Niepce'in görüntü alma konusundaki başarılı çalışmalarını öğrenen Daguerre, Niepce ile ortak çalışma konusunda girişimlerde bulundu. Ancak ortaklık anlaşması 14 Aralık 1829'da imzalanabildi. Daguerre ve Niepce'nin ortaklığı bilgi alışverişi ve yazışmalarla 1833 yılına kadar devam etti. Niépce ve Daguerre'in ortak çalışmaları Niepce'in 1833 yılında ölümüyle beraber çalışmaların tüm sorumluluğu ve hakları Daguerre'ye devredildi.

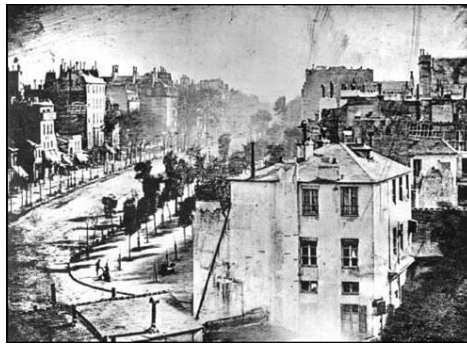
Resim 21:L.J.Mande Daguerre
(1787-1851)

Resim 22: Daguerreotype 1839

1835 yılında bir rastlantı sonucu Daguerre bakır levha üzerindeki gizli görüntünün cıva buharının etkisi ile görünür duruma geldiğini gözlemlemiştir. Bu işlem daha önceki pozlandırma süresini % 90 oranında azaltmıştır. İki yıl süren çalışma sürecinden sonra görüntünün sodyum klorür ile sabitleştirilmesi yöntemini bulmuştur.

Daguerre 1837 yılında 7–8 saat olan pozlandırma süresini yarım saatin altına düşürerek daha iyi sonuçlar elde etmiştir. Elde ettiği sonuçlardan sonra yönteme kendi adını vermiştir. Daguerreotype yönteminde fotoğraf elde edebilmek için önce temiz ve pürüzsüz bakır levha gümüş ile kaplanır ve içinde iyot bulunan bir kabın üstüne kapatılır. Buharlaştan iyot gümüş kaplı bakır levhanın üzerindeki gümüşle birleşerek gümüş iyodunu meydana getirir. Işığa duyarlı hale gelen gümüş iyotlu bakır levha 10–30 dakika arası kamerada pozlandırılır. Pozlanan bu levha altından küçük bir ocakla ısıtılan cıva buharına tutulur. Cıva buharı ışık alan yerlerdeki gümüşü ışıktan etkilenme oranına göre azaltır ve böylece pozitif görüntü ortaya çıkar. Yüzeyinde pozitif görüntü ortaya çıkan bakır levha ise hiposülfite konularak yüzey üzerindeki görüntü sabitlenir. Aynı zamanda levha üzerindeki ışıktan etkilenmeyen karanlık alanlardaki gümüş tuzları levhadan temizlenir. Levha üzerindeki görüntü daha parlak görülmesi için altın rengi tonlama yapılabilir. Levha su ile temizlendikten sonra bir ocak üstünde kurutulur işlem bitirilir. Bu yöntemin zahmetli olması ve çekilen görüntünün çabuk bozulmasından dolayı levhanın önüne cam konularak saklanabiliyordu (Kılıç, 2011: 38).

Resim 23: L J.M.Daguerre. "Boulevarddu Temple", Paris. Dagerotip.1839

Daguerre bu buluşunu Fransa'da etkin bir politikacı olan fizikçi François Arago aracılığıyla 7 Ocak 1839'da Bilimler Akademisi'nde duyurmuştur. François Arago tarafından Fransız Hükümeti'ne başvurarak patent haklarının satın alınması ve buluşun

bütün dünyaya serbestçe yayılmasını istemiştir. Tüm yasal işlemlerden sonra, Fransız Parlamentosu'ndan Daguerre'nın yöntemi geçerek tüm dünyaya mal olmuştur. Kullanımı tüm insanlığa hediye edilmiş olan fotoğraf makinesi ile ilgili haber ilk kez 1839'de Gazette de France'de açıklanmıştır.

Resim 24:Daguerra (1839) tarafından çekilmiş Kabuklar ve Fosiller

1800'lü yıllarda Fransa ile aynı dönemde İngiltere'de de fotoğraf üzerine çalışmalar yapılıyordu. İngiliz kimyacı, dil bilimci ve arkeolog olan William Henry Fox Talbot (1800–1877) günümüzde yaygın olarak kullanılan “negatiften pozitif aktarma” yönteminin ilk örnekleri üzerinde çalışıyordu. Amacı kağıt üzerine negatif görüntü elde etmek ayrıca negatif görüntüyü kullanarak pozitif çoğaltma yapmaktı. Bu çalışmalarını başarıyla sonuçlandı. “Talbot kaliteli yazı kağıdını seyreltilmiş bilinen tuz eriyiğine soktu. Bu işlemi her kağıt için defalarca tekrarladı. Kimyasal maddeler reaksiyon sonucunda gümüş klorür'e dönüşüyor ve ışığa duyarlı olan bu madde kağıt yüzeyinde ortaya çıkıyordu. Bu madde, suyun içinde kağıt dokusunda çözülüyordu (Kılıç, 2011: 44).” Talbot bunu kullanarak güneş ışığında kağıdın üzerine değişik malzemeler (yaprak, tül, dantel vb.) koyarak birçok pozlama yaptı. Bu bir negatif görüntüydü.

Resim 25: Fox Talbot 1841, yaprak, tül, dantel

Bunu da sabitlemek için sıcak suyu kullandı. Sir John F.W.Herschel'in önerisiyle sodyum hiposülfitte kullandı. Günümüzde halen sodyum hiposülfit sabitleme banyosu kullanılmaktadır.

Resim 26: Henry Fox Talbot (1800-1877)

Resim 27: H. Fox Talbot "Londra Caddesi" 1845

Talbot daha sonraları gallic asit ile denemeler yapmıştır. Gallic asiti özellikle ışığa duyarlı kağıt yüzeyinde ve pozlama yapılan kağıt üzerinde görüntüyü ortaya çıkarmak için kullanmıştır. Yüzey üzerine pozlama tekniğiyle resmetmenin yani fotoğrafik görüntü elde etmenin yeni bir yolunu bulmuştur. Bu yöntem hem Daguerre, hem de kendi bulduğu fotojenik çizimden daha farklı bir yöntem olmuştur. Eylül 1840 yılında Talbot gerçekleştirdiği yeni buluşuna, Yunanca kahos (güzel) ve ypos (izlenim) kelimelerinden oluşan Kalotip (calotype) adını vermiştir. Bu yeni yöntem sayesinde pozlama süresi birkaç dakika gibi kısa sürelerde yapılır olmuştur.

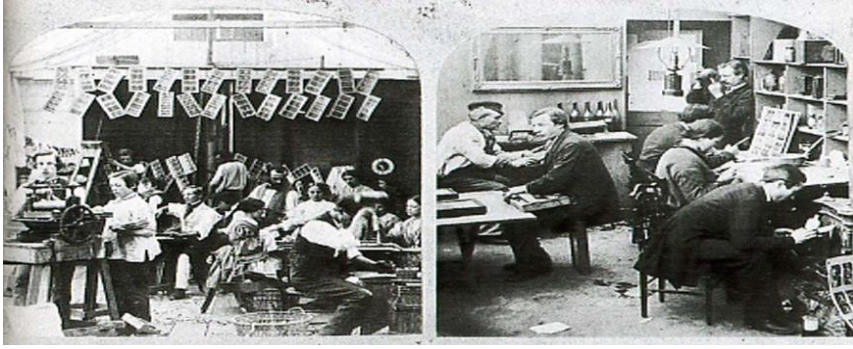
Resim 28 : Fox Talbot 1844 "Açık Kapı" calotip ile çekimi

MANDE DAGUERRE - FOX TALBOT

Aşağıda şemada Daguerre Daguerreyotip'i ve Talbot'un, Kalotip'i arasındaki farkları gösterilmiştir.

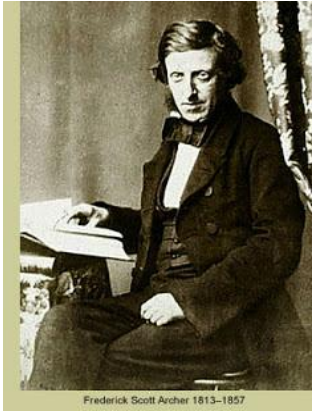
Daguerre 19Ağustos1839'da, (Daguerreotype)		Talbot (Calotype'in) 31 Ocak 1839 Latince Calos(Güzel) dan gelen "Calotype"	
Görüntü	gümüş bakır karışımı levhanın kolayca kırılması ve bu yönden çok pahalı olması fazla gelişmesini engelledi	Görüntü	Kimyasal maddelere batırılmış kağıtlar üzerinde görüntü elde etmeyi başardıysa da yavaş yavaş kararması ve görüntünün net olmaması
Net Tek Baskı		Mat Zamanla	
Yeniden üretilemezdi		Kararıyor	
		"FOTOĞRAF"	Kelime olarak ilk defa talbot da kullanıldı. Yunanca ışık anlamına gelen "photos" ve yazı anlamına gelen "graphes" kelimelerinden oluşmaktadır. Yani ışıkla yazmak anlamına gelmektedir
		Negatiften alınma ilk pozitif baskıyı yaptı.	
		Negatifleri cam klişelerde yapmak için metodlar üretildiğinde geçerliliğini yitirdi. Cam negatiflerle daha hızlı baskılar ve belki de en önemlisi daha kısa ışıklatma süresi elde ediliyordu.	
		Modern fotoğrafçılığın temeli olan negatif pozitif işlemini oluşturdu	
		Empresyonist resmin erken dönem karşılığı idi, fakat yarattığı yumuşak görüntü bir çekiciliğe sahipti.	
		Avantajı bir negatiften, istenilen sayıda baskı yapılabilmesiydi.	
Bakır Klişe		(cam Klişe) Kağıt	
		1842 yılında da ticari amaçla çalışan ilk fotoğraf stüdyosunu kurmuştur.	
Pahalı		Ucuz	
	Karanlık odada üzerine ışık düşürülen bu plakadaki gizli görüntüyü daha sonra cıva buharıyla açığa çıkarmakta ve ayrıntılarda çok büyük bir inceliğe ve kesinliğe sahip bir görüntü elde etmektedir.	Talbot'un yönteminde ise kağıda gümüş nitrat eriyiği emdiriliyor, sonra kamera içine yerleştirilip bir dakika kadar pozlandırıldıktan sonra, tekrar aynı eriyik içinde görüntü güçlendiriliyor ve hiposülfat içinde sabitleştiriliyordu. Talbot'un elde ettiği görüntü ters ve negatifi. Aynı yöntemle duyarlılaştırılan başka bir kağıda günışığı yardımıyla görüntü aktarılıyordu. Bu şekilde sayısız pozitif görüntü elde edilebiliyordu. Elde etmeyi başardığı görüntülerle fotoğraf tarihinin ilk sergisini açan Talbot,	

FOTOĞRAF ATÖLYELERİ

Resim 29:Fox Talbot'un fotoğraf baskı atölyesi, 1860'lı yıllar

1851 yılında İngiliz Heykeltıraş Frederick Scott Archer (1813-1857) yeni araştırmalar yaparak "ıslak kolodyum" yöntemini geliştirmiştir. Bu yöntem Cam levha: potasyum ve diğer iyodürler içeren bir tabaka ile kaplanıp karanlık odada gümüş nitrat eriyine batırılıyor .Bu cam levha, yaşken pozlandırılarak hemen hemen demir sülfat ya da pirogallik asit ile geliştirip sodyum tiyosülfüt asit ile görüntü saptanıyor. Bu bulunan yöntem ile işlem yapmak çoğalmış poz süresi 10 sn. gibi bir zaman diliminde yapılmış aynı zamanda da duyarlılık artmıştır(Ertan,Erutku.2004:120).

Resim 30: Frederick Scott Archer (1813-1857)

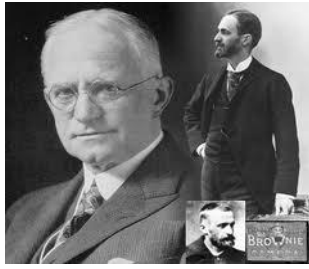

Resim 31:Islak Kolodyum ile çekilmiş fotoğraf

Frederick Scott Archer 1853 ve 1855 yıllarında İngiltere'de araştırmalarına devam etti. Bu araştırmalarında az pozlandırılmış kolodyumu negatif siyah bir zemin üzerine koyarak, yansıyan ışığın etkisiyle pozitif bir görüntü elde edildiğini belirlemiştir.Kısa bir süre sonra duyarkatı tabandan ayıran bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntem sayesinde yaş kolodyum levha banyo yapıldıktan sonra üzerine guteparke ile kaplanıp suya batırılmış ve duyarkat

cam tabandan ayrılarak pozitif baskılar için saklanabilir hale gelmiştir. Kolodyum-cam tabakaların fotoğrafların pozitifleri daguerreotypelara benzerliği sayesinde özellikle ABD’de kısa sürede yaygın bir halde kullanılmaya başlandı.

George Eastman, 24 yaşında çıkmayı planladığı yolculuğunu kaydetmek amacıyla aldığı tam teçhizatlı bir fotoğraf setinin çok ağır ve zahmetli olmasından dolayı daha kolay taşınır malzemelerden oluşan bir fotoğraf seti araştırmasına girişti. Öncelikle bir İngiliz gazetesinden aldığı formülü kullanarak jelatin emülsiyon yapmayı başardı. Üç yıl süren yoğun çalışmaları sonucunda 1880 yılında bu emülsiyon ile kaplı kuru plakalar üretmeye başladı. Eastman, fotoğraf emülsiyonunu bir kağıda sürme ve kağıdı bir rulo tutucuya yükleme çalışmalarına girişti. Bu çalışmalarını 1889’da meyvelerini vererek ilk defa rulo haline getirilmiş filmleri tanıtarak bu filmlerde emülsiyonları esnek selüloid bir taban üzerine sürülmesi olarak hazırladı. Eastman, “Kodak” adını verdiği ve 100 poz çekebilen fotoğraf makinelerini piyasaya çıkardı.

Resim 32: George Eastman(1854–1932)

Resim 33: Eski bir kamerayla gösterilen Kodak'ın tanıtımı

Aşağıda Daguerriatype, Kalotip Islak ve Kuru Collodion örnekleri fotoğraflarla gösterilmiştir.

Daguerre: Daguerreotyp

Fox Talbot: Kalotip

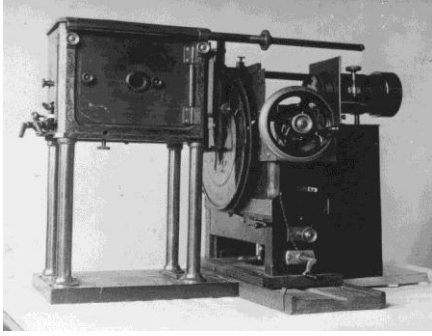

Archer: ıslak collodion

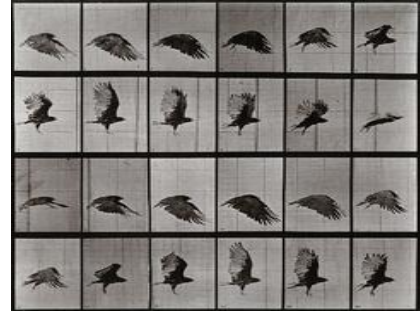

Richard Norris Kuru Collodion

30 yıl aradan sonra fotoğraf çekim tekniklerinde kendini geliştiren ve fotoğrafa yeni teknikler uygulayan İngiliz fotoğrafçı Edward Muybridge 1830–1904, fotoğraf tarihinde önemli bir yer tutan kişilerden biridir. Muybridge 1872 yılında başladığı ıslak kolodyum yöntemiyle çekilen hareketli görüntüleme yöntemini 1878 yılında tamamlar. Birden fazla kamera kullanarak yaptığı hareket incelemeleriyle sinemanın temelini oluşturan görüntünün akışını bulan kişi olmuştur.

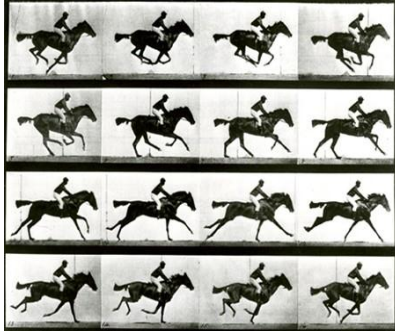

Resim 34: 1830–1904 Edward Muybridge Çekim yaptığı makine

Resim 35: Edward Muybridge "Animal Locomotion" 1887

Endüstriyel ve manzara fotoğrafçısı Edward Muybridge tarafından Yaş Colodyum tekniğindeki çalışmaları Resim 35'de görülmektedir.

Resim 36: Edward Muybridge The Horse in Motion 1878

Resim 37: Theodora Gericault "Epsom Yarışları", 1821

İngiliz fotoğrafçısı Muybridge (1830–1904) o dönemde çok merak edilen ve üzerine bahisler oynanan "Bir at dört ayağı da yerden kesilir mi?" sorusunu ispatlamak isteyen dönemin California Valisi ve yarış atları sahibi Leland Stanford tarafından görevlendirilir. Bunun üzerine atın hareket halindeki görüntüsünü yakalamaya çalışan Muybridge fotoğraf makinelerinden düzenek kurarak 1/1000 enstantane hızıyla bu görüntüyü elde eder. Elde ettiği görüntü yukarıdaki resim 36'de görülmektedir. 1878'de

gerçekleştirdiği bu deneyde yaş kolodyum tekniğiyle dörtlüye giden atın an be an bütün hareketlerini kayıt altına almayı başardı.

Daha önce ressamın içinde hareket halindeki görüntünün nasıl görüldüğü spekülâtifti. Buna en güzel örnek Resim 37'deki Thedora Gericault'un Epsom yarışları adlı tablosudur. Çünkü insan gözünün yakalayamayacağı kadar bir ufak zaman aralığında gerçekleşen olayları ancak fotoğraf makinesi yardımıyla saptanmıştır.

1882 yılında Fransız Etienne Jules Marey'de fotoğrafı tüfek diye adlandırdığı bir tüfek geliştirerek bununla, Muybridge'in çok sayıda fotoğraf makinesi kullanarak çektiği görüntüleri çekmeyi başardı.

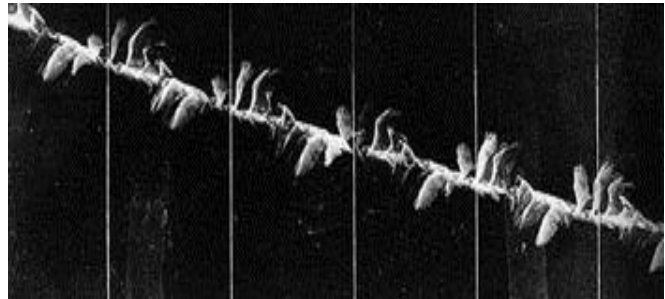
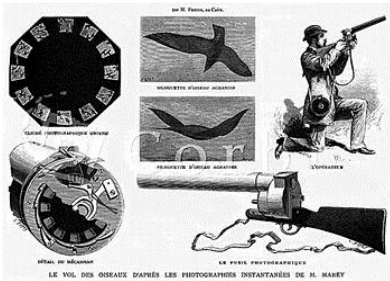

Resim 38: Etienne Jules Marey 1882
(1830-1904)

Resim 39: Marey'in fotoğrafı tüfeği

Bu işlem dönen cam bir levha üzerine tek bir fotoğraf makinesi ile modelin 21 fotoğrafını 1/720 saniyede pozlandırmış olmasıdır. Bu çektiği görüntülerin Avrupa'daki sanat akımlarını etkilediğini özellikle Fütürist akımda yapılan yapıtlarda görmekteyiz.

Resim 40: Marey'in fotoğrafı tüfeği ve çekim görüntüleri, 1886

2.3.1 İlk Fotoğrafik Görüntüler

On dokuzuncu yüzyıl sanayi devrimi ile teknolojinin ve teknolojik aletlerin (makine, fabrika, demiryolu, buharlı makineler, elektrik lambası, silindirli baskı makinesi fotoğraf vs.) bulunuşu, bu aletlerin insan hayatında yer almaya başlaması; bireyin toplumsal hayatı, toplumdaki yeri ve önemi üzerinde birçok değişime neden olmuştur. “Toplumsal ve ekonomik hayatın önemli ölçüde değişmesine neden olan teknolojik ilerlemeler, on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında fotoğrafın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Fotoğrafın mucitleri, yaptıkları teknik deneyler, araştırmalar ve uygulamalar ile fotoğrafı hayatın vazgeçilmezi yapmışlardır (beyhanözdemir.com).” 1800’lü yıllarda başlayan bu değişim ve teknolojik gelişmeler var olan sanatı da derinden etkilemiş sanata yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bakış açısı sanatçıya da farklılıklar katmıştır.

Fotoğraf, bulunuşunun ilk yıllarında teknolojik alet olarak görülmüş iken etkileri fark edildikçe eğitimden belgelemeye, iletişimden bilim ve sanata kadar insan hayatının her alanında kullanılan bir araç olmuştur. Fotoğraf makinesinin bulunuşu ve kullanım olanakları sayesinde söz ve yazı artık görüntülü anlatıma dönüşmüştür.

Fotoğraf makinesi ile birlikte her nesnenin, her olayın resmi çekilmiş geçmiş ile gelecek arasında bağlantı kurulmuş ve eldeki fotoğraflar belge aracı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. 1855–1856 yıllarında Kırım Savaşı’nın, 1834 yılında Kraliçe Victoria, Cristal Palace’nin açılış töreninin görüntülenmesinde, daha sonraki yıllarda ise fotoğraf polis kayıtlarında, aile albümlerinde, kartpostallarda, arkeolojik kayıtlarda, savaş muhabirliğinde kullanılmaya başlanmıştır. Fotoğraf makinesi varlıklı insanların kullandığı bir araçken, Kodak firmasının pratik fotoğraf makinesi üretip piyasaya sürmesiyle halkın da kullanabileceği bir araç olmuştur.

Fotoğraf makinesinin an’ı kaydetme özelliği; onun insanlar, özellikle de sanatçılar için vazgeçilmez bir alet olmasını sağlamıştır. Sanatçıların yüzyıllardır tabiata (doğa) bağlılığı ve bir yüzey üzerine bağlı kalmak zorunluluğu sanatçıları dar bir çevrede bırakmıştır. Sanatçılar baktıkları ve görmek istedikleri görsel alanı resimlerinde resmetmişlerdir. Sanatçılar buldukları (barok sanatıyla 17. yy.) dönemin ve yönetim biçiminin getirdiği toplumsal olay ve hareketleri yansıtan resimlere yer vermişlerdir. Sanatçıların o döneme

kadar olan resimleri bundan dolayı belge niteliği taşımıştır. Sanatçıların dönemlerini yansıtan, belge niteliği taşıyan yapıtları, yerini fotoğrafa bırakmıştır. Fotoğraf başlangıçta, dış dünyanın gerçekliğine odaklanan sanat ve doğa arasına bir aracı olarak girmiştir. Fotoğraf dış dünyanın gerçekliğinin yine dış dünyaya doğru bir biçimde yansıtılmasını sağlamıştır.

2.3.2 İlk Fotoğrafik Görüntü Örnekleri

İnsanlar fotoğrafın bulunuşuyla birlikte onu geliştirme çabası içinde oldular. Bunun en güzel kanıtı çektikleri fotoğraflardır. Aşağıda Daguerre'nın negatif kullanmadan direkt pozitif olarak çektiği ve ilk natürmort örneği olan fotoğrafı görmekteyiz.

Resim 41: Daguerre'nın Daguerreotype ile çekilmiş negatif kullanmadan direkt pozitif baskı olarak yapılmış fotoğrafı

1839 yılında Alman Kimyacı Robert Cornelius'un; Philadelphia'da kendi mağazasında Daguerreotype ile çektiği kendi portresi, dünyanın ilk portresi olarak tarihteki yerini almıştır.

Resim 42: Robert Cornelius kendi portresi 1839

1839 yılında Kimya profesörü John W.Draper Amerika’da kendi Daguerratype’ini yaparak ilk insan fotoğrafını çekmiştir. Çektiği fotoğraf ise kız kardeşi Dorothy Catherine Drapeait’ın bir fotoğrafıdır. Bu fotoğraf dünyanın ilk kadın fotoğrafıdır.

Resim 43: John W.Draper
“Dünyanın ilk kadın fotoğrafı”1839

Nadar, 1853 yılında Paris’te ilk stüdyosunu açmıştır. Ona göre “Portre; fotoğrafın en değerli ve aynı zamanda en incelikli uygulayımıdır.” Onun için fotoğraf makinesiyle insan yüzünü keşfeden ilk kişidir denilebilir. Ayrıca çoğu arkadaşı olan seçkin kişilerin, fotoğraflarını çekerek dönemin adeta kültürel bir portresini meydana getirmiştir. Nadar 1886’da ise dünyadaki ilk fotoğraflı röportajı ünlü kimyacı Michel Eugène Chevreul ile yapmıştır.

Resim 44: Nadar “Sarah Berthart”1864

Resim 45: Nadar “ Claude Monet portresi”1899

Nadar aynı zamanda balonla havalanarak Paris’in havadan görüntülerini çekmiş ve bu görüntüler havadan çekimin ilk örneklerini oluşturmuştur. Bununla da Lisanslı ilk hava fotoğrafçısı unvanını aldı.

Resim 46:Nadar “ilk hava fotoğrafı”1858

1858 yılında fotoğraf sanatçısı Henry Peach Robinson beş adet negatif fotoğrafı birleştirerek bir kompozisyon oluşturur. Tüberkülozdan ölen kızın etrafında oluşturulan bu fotoğraf dünyanın ilk Kompozit fotoğrafı olarak tarihteki yerini almıştır.

Resim 47: P.Robinson “Solmakta”1858 Albümin Baskı
İlk fotomontaj

Fotoğraf sanatının en önemli isimlerinden biri olan Cameron, aynı zamanda belli bir üne sahip ilk kadın fotoğrafçıdır. Fotoğrafın yanı sıra şiir ve romanlarıyla Viktorya dönemi İngiltere’sinin entelektüel topluluğu içerisinde aktif bir ismi haline gelmiştir. Yazı çalışmaları onun fotoğraf çalışmalarını olumlu etkilemiş ve kendi tarzının oluşmasında katkıda bulunmuştur.

Resim 48: Jullia Margaret Cameron, Kendi Portresi

Ellili yaşlarında fotoğraf çekmeye başlamasına rağmen kendisinden sonraki Alfred Stieglitz ve Edward Steichen gibi isimlerin çalışmalarına ve günümüzde tanınan resimsel akımlara biçim ve içerik açısından kaynak oluşturmuştur. Fotoğrafın bir sanat ürünü olarak üretilebileceği fikrinin onu takip eden kuşaklara aktarılmasında Resimsel Fotoğraf örneğinde de olduğu gibi Cameron'un fotoğraf üslubu etkin bir rol oynamıştır. (Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2004).

Resim 49:Jullia Margaret Cameon “ Julia Jackson” 1866 Islak Collodion Negatif

Jullia Margaret Cameron, genel bir fluluk ve yumuşak tonlar içeren fotoğraflarındaki modeller mitolojik ve ilahi karakterlere dönüşürlerdi. Fotoğrafları alegorik görüntüler içerir. Birçok ressam bu dönemde manzara ve diğer görsel çalışmalarında profesyonel fotoğrafçıların çektikleri fotoğraflardan faydalandılar. Yine bu dönemde fotoğrafçıların, iş yaptıkları ressamların çalışma yöntemlerinden etkilendikleri de görülmektedir. O dönemin fotoğrafçıların, stüdyo içi kurgu yaratmakta, model, kıyafet ve aksesuar hazırlamakta ustalaştıklarını görmekteyiz

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE YENİLEŞME HAREKETİ VE FOTOĞRAFIN RESİM SANATINA ETKİSİ

3.1 Osmanlı Döneminde Yenileşme Hareketi

On dokuzuncu yüzyılda Sanayi Devrimi ile başlayan aydınlanma ve yenilikçi hareketler, başta Avrupa olmak üzere tüm dünyayı saran bir hareketin başlangıcı olmuştur. Bu yenilikçi hareketler Osmanlı'yı da etkilemiş; kültür, sanat, ticari, politik ve askeri yönden de gelişmeler görülmüştür. Toplumun beğenileri değişmiş ve Batıya dönük politikanın esas alınmasına neden olmuştur. Osmanlı toplumunda elit zümreyi oluşturan entellektüel, bürokrat ve saray çevrelerine Batı zevki girmeye başlamıştır.

1838'de, İngilizlerle yapılan Ticaret Anlaşması Osmanlı İmparatorluğu'nu cazip bir pazar haline getirmiş ve İstanbul'a gelen yabancı sayısı artmıştır. Ayrıca "batılı hükümdarların bir gelenek haline getirdiği, kendi portrelerinin devlet dairelerine astırılması ve hediye edilmesi alışkanlığı, Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk kez Sultan II.Mahmut (Saltanatı 1808–1839) döneminde uygulanmıştır (enginozendes.com)."

II. Mahmut'tan sonra Sultan Abdülmecit döneminde de bu gelenek devam etmiştir. Sultan Abdülmecit'ten sonra tahta geçen Sultan Abdülaziz Avrupa'yı ilk kez ziyaret eden Osmanlı padişahı olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğunda fotoğrafın gelişmesi için Padişah Abdülaziz önemli çabalar göstermiş ve döneminin ünlü fotoğrafçılarına portresini çektirmiştir. Sultan Abdülaziz döneminde saray fotoğrafçılığı adıyla yeni bir unvan oluşturulmuştur. Avrupa'yı ziyaret eden ilk padişah olan Abdülaziz, Haziran 1867 yılında Paris şehrinde Abdullah Biraderlerin fotoğraflarının yer aldığı Paris sergisini izlemiştir. Bu fotoğraf sergisi Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili ülke dışında açılan ilk fotoğraf sergisi olma özelliğini almıştır (Ceyhan,2003:172)

3.2 Osmanlı Dönemi Fotoğrafın Girişi

Teknolojinin gelişmesi birçok aletin bulunuşu, bunların arasından en önemli sayılabilecek olan fotoğrafın da 1839 yılında Fransız Bilimler Akademisi'nde açıklanması Osmanlı'da da büyük yankılar uyandırmıştır. O dönemin padişahı II. Mahmut'un geleneksel sanatların yanında Batı sanatına da büyük ilgisi sayesinde fotoğrafın bulunuşu halka İstanbul'da

yayınını Türkçe, Arapça, Fransızca sürdüren *Takvim-i Vekayi* gazetesinin 28 Ekim 1839 (19 Şaban 1255) Pazartesi günü 186. sayısında duyurulmuştur (bilisimruzgarı.com).

1840 yıllarının başında yabancı basından aktardığı yazılarla yayın hayatına başlayan *Ceride-i Havadis* gazetesinin 25 Ağustos 1840 (26 Cemazıyelahir 1256) Salı günü 47. sayısında, Daguerre'in ticari amaçla çoğalttığı makinesinden söz edilmiş, kısa bir süre sonra 17 Temmuz 1842 tarihli aynı gazetenin bir haberinde ise Daguerre'nin öğrencilerinden Kompa'nın İstanbul'a geldiğini Beyoğlu Belvü'de fotoğraf stüdyosunu kurup çekimlere başladığı, isteyenlere de bu aygıtın çalışma prensibinin öğretileceği duyurulmuştur.

Fotoğrafın bulunuşuyla tüm dünya ülkelerine kısa sürede yayılmasında en büyük etkenlerden biri gezgin fotoğrafçılardır. Bu fotoğrafçılar ve fotoğraf sayesinde Avrupalıların görmedikleri ve bilmedikleri Doğu kültürlerine olan ilgileri olağanüstü bir hızla yayılmaya başlamıştır. Aynı zamanda Batı dünyasının merak ettiği doğunun gizemi olarak kabul edilen Osmanlı imparatorluğu da Batılı fotoğrafçıların büyük ilgisini çekmiştir. Bunu fotoğrafın Osmanlıya kısa sürede gelmesinin en büyük etkenlerinden biri olarak da düşünebiliriz.

3.3 Osmanlı Dönemi İlk Gezgin Fotoğrafçılar

Fransa'da fotoğrafın bulunmasından sonra, fotoğrafın Doğu'da yayılmasına öncülük edenler gezginler, yazarlar, arkeolojik kalıntılarla ilgilenenler, ressam, mühendisler ve mimarlardı.

Gezgin fotoğrafçılar, Osmanlı İmparatorluğu'nun, Mısır, Beyrut, Suriye vilayetlerini ve Kudüs'ü belgelediler. 1840 yılının başından itibaren de bu gezgin fotoğrafçılar denizyoluyla İzmir'e gelip geminin bordasından İzmir'in panoramik görüntülerini çekmişlerdir. Buradan İstanbul'a geçerek şehrin panoramik ve tarihi yapıtlarının ve Anadolu'daki arkeolojik kalıntıların, kültürel varlıkların görüntülerini elde etmişlerdir.

Bu dönemlerde matbaa baskı tekniği gelişmediğinden çekilen fotoğrafları basılı olarak görmek imkansızdı. Bu fotoğraflar yine ressam tarafından çizilerek bir kitap haline

getirilmiştir. Fotoğraftan çizim yoluyla yapılmış olan ilk kitap ise Excursions Daguerriennes: Vues et Monuments Lets Plus Remarquables du Globe (1840–1844) adı ile Paris’te yayınlandı. Ernest de Caranza, 1852 yılında İstanbul’a gelip callotype yöntemiyle İstanbul ve Anadolu yakasının fotoğraflarını çekti. Çektiği fotoğraflardan oluşan bir albümü dönemin padişahı olan Sultan Abdülmecit’e takdim ederek “sultan fotoğrafçısı” unvanını aldı (enginozendes.com). Bundan sonra da birçok gezginci yazar ve fotoğrafçı Osmanlı’ya gelmiş ve fotoğraflar çekmiştir (enginözendes.com).

3.4 Osmanlı Dönemi ilk Yerleşik Fotoğrafçılar

Yerleşik Osmanlı fotoğrafçıları İstanbul’da Pera (Beyoğlu) semtinde fotoğraf stüdyoları kurdular. Eğlence ve modanın merkezi olan Pera’ya ilk önce Daguerre’in asistanlığını yapmış olan fotoğrafçı, Fransız Kopma yerleşti. Gereard de Nerval, İtalyan fotoğrafçı, Carla Naya (1816–1882), 1845 yılından 1857 yılına kadar İstanbul’da hayatın içinde çekmiş olduğu görüntülerle tanınır. Basile Kargopoulo, İstanbul şehir panoraması çekimlerinde çok başarılı olan ve Osmanlı tebaasından ilk profesyonel fotoğraf sanatçısıydı. Sultan Abdülmecit’ten “Padişah Hazretlerinin fotoğrafçısı” unvanını aldı. İngiliz gravür sanatçısı James Robertson Sultan Abdülmecit döneminde İmparatorluk darphanesine baş hakkak olarak çalışmak üzere davet edildi ve bu görevi tam 30 yıl sürdürdü. James Robertson, İtalyan Felix Beato ile birlikte 1851 yılında İstanbul’da mimari belgesel fotoğraflar çekti. Bu çalışmaları Robertson & Beato co. olarak imzaladılar. 1855 yılında Robertson ve Beato Kırım Savaşı görüntülerini çekmek üzere görevlendirildiler. Kırım’a ait 60 kadar fotoğraf çektiler. J.Pascal Sebah 1857 yılında, “El Chark” adı ile Pera Postacılar Caddesi’nde bir stüdyo açtı. Açtığı stüdyosunda, yerel giysileri içinde dönemin Osmanlı tiplerini çekti. 1888’de ortak olarak Policarpe Joaillier’nin de katılması ile stüdyonun adı Sebah & Joaillier olarak değiştirildi. Sebah Joaillier fotoğrafta oryantlizmin en güçlü temsilcilerinden biri oldu. Osman Hamdi Bey hem önemli bir oryantlist ressam hem de Arkeoloji Müzesi’nin ve Güzel Sanatlar Akademisi’nin kurucusudur. Aynı zamanda pek çok arkeolojik kazıyı yönetmişti.

Resim 50: Osman Hamdi'nin yararlandığı fotoğraflar

Resim 51: Osman Hamdi
"Türbe Kapısının Önündeki
Üç Sakallı"

Osman Hamdi Bey yaptığı yağlıboya tablolarında Pascal Sebah'ın fotoğraflarından yararlanıyordu. Abdullah Freres (1820–1902) 1863 yılında Sultan Abdülaziz'in portresini başarıyla çektikleri ve pek çok başarılı belgesel çalışmalar yaptıkları için Sultan tarafından kendilerine "Ressam- ı Hazret-i Şehriyari" (Şehrin Büyük Ressamları) ünvanı verildi. Sultan Abdülaziz'in resmi fotoğrafçısı oldu. İsveçli Guillaume Berggren (1835–1920) yaşamının sonuna kadar İstanbul'da kalan Berggren, turistik talebi karşılamaya yönelik fotoğraflarının yanı sıra, İstanbul limanının yeniden yapılanmasını, Anadolu demiryollarının inşasını ve imparatorluğun belli başlı eserlerini belgeledi. Gülmez Frerez İstanbul panoraması ve İstanbul çevresindeki sokak manzaraları alanında uzmanlaştı. Padişahın resmi fotoğrafçıları arasında yer aldı. Aşil Samanc,ı Abdullah Freres'in yanında çirak olarak yetişti. Anadolu'nun belli başlı eski eserlerini fotoğrafladı.

3.5 Osmanlı Fotoğrafçılığında II. Abdülhamit Dönemi

İstanbul'da yaygınlaşmaya başlayan fotoğraf, Sultan II. Abdülhamit döneminde çok desteklenip, pek çok alanda kullanılmaya başlandı. Osmanlı'da fotoğraf II. Abdülhamit döneminde altın çağını yaşadı.

II. Abdülhamit'in güzel sanatlara olan ilgisi, fotoğrafı sevmesi ve kendisinin de fotoğraf çekmesi fotoğrafın gelişimine olağanüstü büyük katkılar sağlamıştır. II. Abdülhamit, görüntüyü yazıya tercih etmiş ve "Her resim bir fikirdir, yüz sayfalık bir yazı ile ifade olunamayacak siyasi hissi manalar telkin eder, onun için ben tahriri münderecattan ziyade, resimlerden istifade ederim." demiştir (Yurdalan, www.fotografya 4.sayı). Osmanlı'nın

kültürel mirasının geçmişten günümüze taşınmasını sağlayan Padişah Abdülhamit olmuştur.

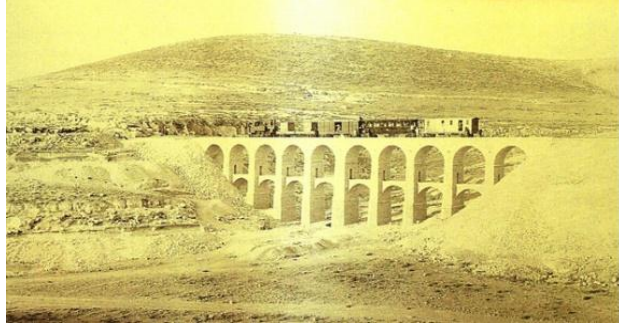
Resim 52:Abdullah Biraderler “Mühendishane Mektebi talebelerinin yapmış olduğu köprü maketi”

Osmanlı İmparatorluğu döneminde fotoğrafçılık ve resim konusundaki kurumsal eğitim 1860 yılında askeri okullarda başlamıştır. On sekizinci yüzyılda Batı tarzında ilk resim derslerinin verilmeye başlandığı Mühendishane-i Berri-i Hümayun’da on dokuzuncu yüzyılda ise fotoğraf derslerinin eklendiğini görmekteyiz. İlk öğretmenler ise ressam sınıfından mezun olan öğrenciler olmuşlardır. Sultan II. Abdülhamit’in de tüm olayların fotoğraflarını onlara çektiği mühendishane ve diğer askeri okul öğrencileri arasında Yüzbaşı Hüsnü (1844–1896), Bahriyeli Ali Sami, Servili Ahmed Emin (1845–1892), Ali Rıza Paşa (?-1907), Ali Sami Aközer de vardır. (Ceyhan,2003:172–173)

II. Abdülhamit saraydan çıkmadan Osmanlı’daki gelişmeleri izlemek istiyordu. Ayrıca Osmanlı’nın tanıtımı için tarihi, kültürel ve sosyal değerlerin belgelenmesini öngörüyordu. Bu nedenlerle asker kökenli fotoğrafçıları görevlendirdi. Donanma gemilerinin, askeri kuruluşların, fabrikaların, okulların, ziyarete gelen yabancı devlet adamlarının gezilerinin, Anadolu kentlerinin fotoğraflarını çekti. Sultan bu fotoğraflardan hazırlanmış albümleri tanıtım amaçlı yabancı devlet adamlarına hediye etti.

3.6 II. Abdülhamit Dönemi Yıldız Fotoğraf Albümleri

Yıldız Albümleri Osmanlı gözüyle İmparatorluğun genel görünümü ve yenileşme hareketleri ile ilgili fikir vererek yabancı toplumların ilgisini çekmek ve Osmanlı hakkındaki olumsuz fikirleri yok etmek amacıyla oluşturulmuştur. Osmanlı Devleti içerisinde yer alan albümler ise, II. Abdülhamit’in bilgileneşine yönelik düzenlenmiştir.

Resim 53: Abdullah Biraderler “Hicaz Demiryolu Hattının, Amman - Maan Hattındaki Büyük Köprü” (1903)

Örneğin Hicaz Demiryolu inşasının her on beş-yirmi kilometresi bir kare fotoğraf olarak belgelenmiştir. 1856 Kırım Savaşı, fotoğraflanan ilk savaş özelliğini taşır. Yıldız Albümlerinin çoğunluğu deri ve kadife kumaş üzerine yıldız baskı süslü olup II. Abdülhamit’in tuğrasını taşımaktadır. Osmanlı devletini dış dünyaya tanıtmayı amaçlamıştır.

Resim 54: Vassilaki Kargopoulo “İstanbul Kağıthane parkı çimlerin üzerinde öğle yemeği”
1878 Albumin negatif baskı

Ülkenin dört bir tarafına gönderdiği fotoğrafçıları, özellikle de saray fotoğrafçısı olan Abdullah Biraderler, Vassilaki Kargopoulo, Pascal Sebah ve Guillaume Berggren’dir. Aynı zamanda asker ressam olan Yüzbaşı Hüsnü Bahriyeli, Ali Sami, Servili Ahmed Emin, Ali Rıza Paşa, Ali Sami Aközer’e hastanelerin, okulların, camilerin, yolların, devlet dairelerinin, askeri mekanların fotoğraflarını çektirmiş, hatta 1904 yılında genel af için mahkumların fotoğraflarını çektirmiş ve bu fotoğraflar üzerinden onları affedip etmeyeceğine karar vermiştir. Bu çektirdiği tüm fotoğrafları belgelemiş bu da fotoğrafın

ilk kez belge niteliği özelliğini taşıması açısından önemli olmuştur. Belge niteliğinde çektiği fotoğrafları Yıldız Albümleri adı altında toplamıştır. Otuz binin üzerinde olan bu fotoğraf albümü döneminin en büyük albümü olarak kabul edilmiştir. O dönem ülkenin siyasi görünüşünü güçlü göstermek için, propaganda amaçlı, Yıldız Albümü fotoğraflarının bir bölümünden oluşan albümü Amerika Birleşik Devletleri'ne göndermiştir.

3.7 Cumhuriyet Döneminde Fotoğraf Ve Fotoğraf Sanatçıları

Osmanlı'da II. Abdülhamit döneminden sonra duraklama devrine giren fotoğrafın Cumhuriyet dönemi ile birlikte hızlı gelişimi halkın onu benimsemesini sağlamıştır. Bir grup azınlıkların elinde olan fotoğraf stüdyoları Cumhuriyet ile birlikte Müslümanların eline geçmiş ve tüm yurttta hızla yayılmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte tüm resmi evraklarda özellikle nüfus kağıtlarında fotoğrafın istenmesi bu gelişmeye neden olan en önemli etkenlerden biridir.

Resim 55: Othmar Pfeschy “Haliç’te Balıkçılar”

Resim 56: Othmar Pfeschy “Galata Köprüsü”

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte birçok alanda yeniliklerin ve devrimlerin gerçekleştirilmesine, ülkenin yeniden yapılanması ve tanıtılmasına ihtiyaç olunmuştur. Bu ihtiyaç belge niteliğindeki fotoğraflar sayesinde gerçekleştirilmiştir. Fotoğrafla tanıtım işini 1932 yılından beri gerçekleştirilen Basın Yayın Genel Müdürlüğü yürütmektedir. 1926 yılında Türkiye'ye gelip yerleşen ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü Fotoğraf servisinde işe giren Avusturyalı fotoğrafçı Othmar Pfeschy'in çektiği 16.000 kadar Türkiye fotoğrafları özellikle de manzara fotoğrafları ile ülkemiz fotoğrafçıları da etkilemiştir. Bu çektiği fotoğraflar birçok yabancı ülkede basılmış ve yayınlanmıştır. Bu yıllarda fotoğraf sanat dalı olarak kabul edilmeye başlanmıştır.1930'lu yıllarda toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitim düzeylerinin artırılması adına açılan halkevlerinde birçok

alanda eğitim verildiği gibi fotoğrafla ilgili eğitimler de verilmiştir. Buradan çıkan fotoğrafçılarla birçok fotoğraf sergilerinin açıldığını, yarışmaların düzenlendiğini bu tarihlerde görebiliyoruz.

Resim 57, 58: Othmar Pfeschy

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra ulusal kültür, dayanışma, birlik, bütünlük, özgürlük, bağımsızlık, laiklik ve egemenlik temelleri üzerinde yükseltilmeye çalışılan ülkede Mustafa Kemal'in sanata bakışı "olmazsa olmaz" çizgisindedir. "Uygarlık ailesinde yer almanın yolu güzel sanatları sevmek ve onda yükselmekle olasıdır" der (Ak, 2001: 71).

Türkiye'de fotoğraf eğitimi 1932 yılında Şinasi Barutçu'nun Almanya'da eğitim gördükten sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde yazı, grafik sanatlar ve fotoğraf öğretmeni olarak görev alması ile başlamıştır. Şinasi Barutçu dernek çalışmaları ve yayınları ile fotoğrafın yaygınlaşmasında büyük rol oynamıştır (Yayıntaş, 2005 :107).

Resim 59, 60: Şinasi Barutçu

1940'lı yılların sonlarına doğru Gazete fotoğraf servislerinin oluşturulduğu, resimli dergilerin çıkartıldığı dönemdir ve bu fotoğrafçılar Limasollu Naci, Ara Güler, Zeki Bükey, Mehmet Biber dir.

Resim 61: Limasollu Naci

Resim 62: Ara Güler

1960'lı yıllara gelindiğinde ise fotoğraf hem belge niteliği taşımakta hem de artan sanatsal çalışmalar içindedir. Bu dönem dünyada savaşların bittiği, artan başkaldırıların olduğu gibi ülkemizde ise Almanya ve birçok ülkeye kırsal kesimden göçün başladığı bir dönem olarak dikkati çeker ve bu olaylar tüm sanatları etkilediği gibi fotoğraf sanatını da etkilemiştir. Bu dönemde öne çıkan fotoğraf sanatçıları ise Ressam Zeki Faik İzer, Selahaddin Giz, Cemal Işın, Turgut Gökberk dir. Bu dönemde öne çıkan bir isim de İngiltere'de fotoğrafçılık eğitimi alan dönemin tek kadın fotoğraf sanatçısı Yıldız Moran' dır.

Resim 63:Zeki Faik İzer

Resim 64:Yıldız Moran

1970'li yıllarda fotoğraf zor bir döneme girmiş olmasına rağmen önemli sevindirici olay İFSAK (İstanbul fotoğraf dergisi) yayın hayatına başlaması ve 90'lı yıllara kadar devam etmesidir.

Bu dergi birçok amatör ve profesyonel fotoğrafçıya alt yapıda destek olmuştur. Bu fotoğrafçılardan bazıları günümüzde de hala etkinliğini sürdüren Gültekin Çizgen, Şakir Eczacıbaşı, Gökşin Sipahioğlu, Sabit Kalfagil, İbrahim Demirel, Murat Ertem, Engin Özendes'tir.

70'li yıllarda AFSAD adı altında kurulan fotoğraf derneği birçok derneğin kurulmasına katkı sağlamıştır. Örneğin Afsad, Afad, Bufsad ve Foto Forum gibi dernekler birçok etkinliği paylaşmışlar ve sempozyumlar, sergiler, eğitim programları, fotoğraf günleri ile sosyal hayatın içinde olmuşlardır.

Fotoğraf günümüzde sadece sanatsal bir söylem olarak ortaya çıkmıyor ya da sanatın içinde saf olarak kullanılmıyor. Bazen onu disiplinler arası bir araç olarak kullanılırken görüyoruz. Bu nedenle fotoğrafın gelişimi dünya ve ülke içindeki sosyo-ekonomik koşullardan bağımsız olarak düşünemeyiz. Ayrıca bütün bu hızlı gelişmeler toplumsal yapının dinamikleriyle birlikte değişime uğruyor (Kamburoğlu,2007: 222).

3.8 Osmanlı'dan Günümüze Fotoğrafın Türk Resim Sanatına Katkısı

Fotoğrafın Osmanlı'ya belge niteliği olarak yerleşmesinden sonra, resim sanatına olumlu katkıları olmuştur. O dönemde ressamlarımız askeri ve sivil okul eğitimi olarak yurt dışında eğitim almışlardır. Bu dönem ressamlar Abdullah Biraderlerin belge niteliği olarak çektiği fotoğraflardan yararlanarak resim çalışmalarında özellikle kompozisyon kurgularında kullandıkları bilinmektedir. Bu ressamlar primitif olarak adlandırılan Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyit, Halil Paşa, Ahmet Ziya Şam, Molla Aşki, Hüseyin Giritli, Hilmi Kasımpaşalı, Osman Nuri'dir.

Resim 65: Şeker Ahmet Paşa “Erenköy Peyzajı”
89 x 116 cm. Tuval üzerine yağlıboya

Bu sanatçıların fotoğraftan modern hipperrealistleri özendirecek kadar duru, sakin ıssız bir yorum boyutu elde ederken ortaya koydukları üslup ortaklığı, adeta anonim bir atölye ruhu içinde çalıştıklarını gösteriyor. II. Abdülhamit devrinin Yıldız sarayı, Yıldız Cami, Kağıthane, İhlamur Köşkleri gibi yapılarında havuzlu bahçeler, fiskiyeler, yapılara ulaşan fenerli yollar, yapı gruplarının uzaktan yakından görünümüleri nadiren ziyafet sofralı bir iç salon, başlıca konularını oluşturuyor. Şüphesiz konular bununla bitmiyor, İstanbul’dan diğer görünümlere ve Anadolu yörelerine kadar ulaşıyor (Tansuğ, 1991: 85).

Resim 66: Molla Aşki Yıldız Sarayı’nda Görünüm”, tuval üzerine yağlıboya,

Resim 67: Hüseyin Zekai Paşa “III. Ahmet Çeşmesi” tuval üzerine yağlıboya,

Bu sanatçılar fotoğraflardaki figürlerden ve ayrıntılardan arındırılmış sade, duru bir şekilde kendi yorumlarını katmış olmaları aynı zamanda, çizgisel perspektife, fotoğrafın yansıttığı ışık-gölge efektlerini özenle uygulamaları yaptıkları bu resimlerde dikkat çekici unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ayrı olarak Osman Hamdi’nin resimlerinde fotoğrafı farklı olarak bir kompozisyon kurarak çektiği ve bu çektiği fotoğrafları da resimlerinde kullandığı eldeki fotoğraflardan anlaşılmalıdır.

Resim 68: Osman Hamdi Bey'in Okuyan Emir adlı tablosu için çektiği oğlu Edhem'in fotoğrafı

Resim 69: Osman Hamdi Bey "Okuyan Genç Emir" tuval üzerine yağlıboya, 1905

Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk portreleri çalışmalarını sanatçıların fotoğraftan yararlanarak yaptıkları bilinmektedir. Sanatçılar yaptıkları Atatürk portrelerinde foto gerçekçi bir yaklaşım sergilemektedirler. Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkan 1914 grubu tarafından yapılan çalışmalar çoğunluğu oluşturmaktadır.

Resim 70: Nazmi Ziya Güran, Atatürk, İstanbul Resim-Heykel Müzesi, 1926

1940'lar ve 1950'ler, Türk fotoğraf sanatçısının bir bakıma kendi yurdunun doğal güzelliklerini ve tarihi zenginliklerini tanımaya ve tanıtmaya başladığı yıllardır. Ayrıca Türk fotoğraf sanatının gerçek anlamda ortaya çıktığı yıllardır. Anadolu'nun o zamana kadar fotoğrafa yansımamış güzellikleri, doğa görünümleri, mimarlık anıtları, bu dönemde yoğun biçimde ele alınmış ve değişik bakış açılarına konu olmuştu. Bu yıllarda Ara Güler, Mustafa Kapkın, Hüsnü Gürsel, Kemal Baysal, Cafer Türkmen, Fikret Minisker gibi sanatçıların Türk fotoğraf kültürünün yayılmasında büyük katkıları olmuştur. (megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul.../211GS0126.pdf).

3.9 Cumhuriyet Döneminden Günümüze Kadar Türk Fotoğrafının Dönemleri

Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze fotoğraf hareketini üç ayrı dönemde incelemekte yarar vardır: 1923–1960 yılları arasındaki ilk 37 yıl ya da 1960 öncesi romantik dönem: 60'lı kuşağın sosyal gerçeklik ve yeni gerçeklik bağlamında değerlendirildiği 1960- 1980 yıllarını kapsayan ara dönem; gerek teknik ve gerekse de estetik endişelerin önem kazandığı farklı düşünce kalıplarının tartışma ortamı bulduğu, soyut dışavurumcu dönemi simgeleyen son on beş yıl (1980–1995) diyerek özeti yapılabilir.

1960'lı yıllarda Amerika da Foto-gerçekçilik olarak ortaya çıkmış olan akım, bir fotoğrafa bakarak resim yapmak ve bu işlem sırasında sanatçının yorumdan kaçınması biçiminde özetlenmektedir. Böylece sanatçı teknolojinin kendisine sunduğu imkandan yararlanmaktadır. Ancak fotoğrafın geçikliğini tuvale aktaran sanatçının söylendiği kadar yorumsuz ya da edilgen kaldığı bir tartışma olmuştur.(Gülveli,;34)

1960 yılına kadar romantik dönem olarak adlandırılan sürede fotoğraf faaliyetlerinin ülkenin tanıtımına yönelik olduğu görülürken, fotoğrafta belge ve estetik kaygılar ön planda olup, sanatsal kişilikten çok fazla söz edilemez. Gerekçesi ise, eğitim, alt yapı, ve dünyadaki gelişmelere kapalı kalma (www.fotoğrafya .gen.tr.).

1960 sonrası dönemin fotoğraf anlayışını 4 ayrı başlıkta toplar.

- 1- Geleneksel ve belgesel kültür kalıntılarından yararlanmak
- 2- Ulusal geleneklere ve kültüre bağlı bir anlatım dili kullanmak
- 3- Evrensel teknik sorunları içeren, fakat batı akımlarının dışında kalan çalışmalar üretmek
- 4- Öznel sorunlara öncelik vermek

1960'lardan sonra estetik kaygılardan çok toplumsal gerçeklikler aranmaya başlandı. Kırsal kesim Anadolu fotoğraflanıyordu fakat bu sefer ülke insanının sorunları, yaşam koşulları konu olmaya başlamıştı.1970'lerdeki örgütlenme çalışmaları, yayınlar, dernek faaliyetleri toplumsal kimliğimizin coğrafyamızın kimliği üzerine gidiyordu. Anadolu'dan büyük kentlere göç, kentin sorunları da ortaya çıkmış fotoğraflarımıza malzeme olmaya başlamıştı. (Gezgin www.fotoğrafya .gen.tr.).

Fotoğrafın sınırlarının zorlanması ve modern yaklaşımlar ise 70'lerin ortalarında başlamış ve 80'ler sonrasında iyice kendini hissettirmiştir. Kamil

Şükun 1970'lerde ilk denemeleri yapan kişiler arasındadır. 1974'te Ara Güler ile açtığı "Ara Güler, Kamil Şükun'a Merhaba Diyor" isimli sergide, Şükun, işkence karşıtı fotoğraflarını, çerçevelerine sarılmış dikenli teller, parçalanmış gömlekler gibi gerçek objeleri kullanarak yaptığı bir düzenleme ile sergilemiştir.(Yayıntaş.2005:102)

3.10 Türk Fotoğrafında Farklı Yaklaşımlar

Türk fotoğrafında 1960'lı ve 1970'li yıllarda, geleneksel bir tavırdan; belge işlevselliğinden doğan polemikler fotoğrafın üretme aşamasındaki yöntemlerine değil konuları üzerine olduğu yıllardır.

1960'lı yıllarda Baha Gelenbevi serbest ifade adı altında yaptığı çalışmaları "fotoğrafi enformel" ve fotoğraf ve ötesi sergileriyle ortaya koyar. Gelenbevi günlük yaşamın içinde sıradan objelerle bile fotoğraf üretilebileceğinin eğitimini veren Vehbi Yazgan gibi erken dönem farklı yaklaşımlar kuşağının ufuklarını açanlardan biri olmuştur.

Türk fotoğrafında farklı yaklaşımlar örneklerinin ilk çalışmalarını Güler Ertan gerçekleştirmiştir.1964 yılında Amerika Haber Merkezi'nde değişik fotoğrafik teknikler deneyerek ilk kişisel sergisini açmıştır. Fotoğrafta siyah-beyaz ve renkli üzerine farklı tekniklerle çalışmalar yapmıştır.

Güler Ertan döneminden, Barbaros Gürsel, Aykut Özbay, Şahin Kaygun ve Cüneyt Aydın, Güler Ertan'ın önderliğinde erken dönem sayabileceğimiz fotoğrafta farklı yaklaşımlara örnekler üretmişlerdir.

1970'lerde Gültekin Çizgen'de kontrast işler üretip sertleştirme yöntemlerine giderek sergi açmıştır. Çizgen daha sonra belgesel tavrını bugüne taşımıştır.

3.11 1980 Sonrası Türk Fotoğrafı

Fotoğraf eğitiminin sadece halkevleri kurslarında ve fotoğraf derneklerinde verildiği dönem kapanmış akademik düzeyde eğitimlere başlanmıştır. Akademik kadroların yetişmesi Türkiye'nin 1980 sonrası ekonomik ve kültürel global dünyaya entegre olma çabası sonucu açılan sergiler bu dönemin artı ve farklılaşma yönünde getirilebilir. Türk

fotoğrafında 1980'lerin Türkiye'si geleneksel belgeci tavrın karşısına fotoğrafın farklı üretim yöntemlerini ve bu yöntemlerle üretilmiş işler çıkarmaya başladı.

“Yeni yaklaşımlar”, “Deneysel fotoğraf” gibi kavramlar adı altında faaliyet gösteren genç bir kesim çeşitli platformlarda belgesel fotoğrafla amaçlarının bir, ama yöntemlerinin farklı olduğunu kabul ettirme mücadelesine giriştiler.

80'den günümüze kadar geçen süre içerisinde gerek kuram gerekse uygulamalı alan içerisinde gözlenen canlılığın sürüklediği deneysellik, ülkemiz koşullarında iki farklı düzlemde gerçekleşmiştir.

Birinci düzlem soyut dışavurumcu düzlemdir. Başarılı çalışmaları izleme olanağı bulduğumuz isimler arasında Cengiz Karlıova, Şahin Kaygun, 80'li yılların başında Deneysel fotoğrafı ortaya atan Ahmet Öner Gezgin, Nuri Bilge Ceylan, Emine Ceylan, Çerkes Karadağ, Kamil Fırat, Laleper Aytek, Mustafa Kocabaşı, Adnan Ataç, Gökhan Yalta, Faruk Ertunç, Maggie Danon vardır.

1980 öncesi belgesel anlayışını pictorealist veya izlenimci ortama taşıyan Halim Kulaksız, Merih Akoğlu, Orhan Alptürk, Ali Rıza Akalın, Nafia Çalımlioğlu, Fethi Izan, S.Yalçın Çıdamlı, İbrahim Göğer, Ahmet Selim Sabuncu'dur.

İkinci düzlem ise nesnel gerçekliğin aşıldığı konseptte dayalı kavramsal düzlemdir. Burada amaç fotoğraf iye ulaşmak değil; onu yaratma eylemi içinde araç olarak kullanmaktır. Şahin Kaygun'un “Eski zaman denizlerinde (1990)”ki Dadaist yaklaşımı Ahmet Öner Gezgin'in üçüncü boyut araştırmalarını kapsayan “Kavramsal ve görsel imgeler ya da Nesnelleşmiş görüntüler (1989)” i, Yusuf Murat Şen'in deneysel çalışmaları, Cem Çetin ve Hadiye Cangökçe'nin son yıllarda gerçekleştirdikleri foto-enstallasyonları.

Belgesel fotoğrafı özellikle FOG Grubu (Nevzat Çakır, Yusuf Tuvi, Sedat Tosunoğlu, İlteriş Tezer, Selçuk Kundakçı, ve Sarkis Baharoğlu) elemanlarının ulusal ve yerel eğilimli çalışmalarında etkinliğini sürdürmektedir.

Fotoğraf Osmanlı'ya ilk olarak II. Mahmut döneminde girmesine rağmen popüler(gözde) yıllarını II. Abdülhamit zamanında yaşamıştır. İlk olarak gezgin fotoğrafçılar sayesinde Doğu'yla birlikte Osmanlı'da da fotoğraf tanınmış, yerleşik fotoğrafçılar ile birlikte de halka ulaşmıştır. II. Abdülhamit döneminde askeri okulda resmin yanında fotoğraf dersleri de verilerek hem ilk Türk fotoğrafçılar yetiştirilmiş hem de fotoğrafın Türk resim sanatına etkileri görülmeye başlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FOTOĞRAF VE SANAT

4.1 Estetik

Estetik sanat ve gerçeklik arasındaki ilişkilerin, sanat değeri katılarak, eserin temel yanları esas alınarak, çeşitli sanatlarla bütünleştirilerek, tarihsel oluşum içindeki gelişme süreci olan bir bilimdir. Bir yapıtın estetik olarak tanımlanabilmesi için izleyici tarafından kendi içine katabilecek ölçüde muğlak ve gizli bir karakter taşıması gerekir. Sanat yapıtında var olan nesnelere kendi gerçekliğinin aynısıyla yaratılmaz. Sanatta nesne kendisinde saklı olan estetik yapısı tamamen ortaya konularak farklı olmalıdır. Çünkü nesne kendi has gerçekliğiyle ve taklit edilen şekliyle zaten ortada ve açıkça görülebilmektedir. Önemli olan görülebilen nesnenin kendisinde saklı olan estetiksel yapıyı sentezleyip yeniden oluşum içerisinde sunabilmektir.

Çok açık mesajlar ve net çizgiler taşıyan bir yapıt izleyicilerin kendi hayal güçlerini yaşatmasına izin vermez. Bu izin vermeme durumu izleyicinin sanatçının sunduğu hayal gücü ile izleyicinin doyunluğa ulaşmasını sağlayabilir. Başka bir yapıtta ise sanatçının sunduğu hayal gücü artı izleyicinin kendi hayal güçlerinin yoğunlaşmasına bu yoğunlaşma sonucunda ruhsal doyunluğa ulaşmasını sağlayabilir. Sanatsever izleyici olarak herkesin ruhsal ihtiyacı diğerlerinden farklı olacağı için herkese hoş gelen bir estetik yapıt ancak herkesin içinde yüzdürüp uçlara taşıyabileceği bir bulanıkta olmalıdır. Estetiğin gücü burada saklıdır.

“Bir sanat yapıtında etkisi olan estetiksel içerik ve biçim öğelerinin birliği estetiksel kapsamı oluşturur. Estetiksel kapsam yoluyla sanat yapıtında coşkusal ve düşünsel ilintilerini kurarlar: o yapıtta güzel, çirkin, trajik, komik olan ne varsa tümünü estetiksel kapsam yoluyla yaşarlar (Çalışlar, 1983: 128).”

Estetik kelimesi Yunanca “aisthesis” veya “aisthanesthai” kelimesinden meydana gelir. Duyum, duygular, algı anlamına gelir. Ayrıca, duyular ile anlamak anlamını da taşır. Bu kelimelerden çıkarılacak olan estetiğin duygusallığın sağladığı olguların bilimi olmasıdır. Düşünceyle ve insanla gelişen estetik kavramı, tarihsel olarak antik çağa kadar

indirgenebilir. Güzellik kavramını ilk sorgulayan filozof Platon'dur. (İ.Ö 427-İ.Ö 347) Platon önce felsefe için "güzel nedir?" sorusunu sorarak estetiği güzellik felsefesi olarak değerlendirmiştir. Bunu da yayınladığı eserlerde dile getirmiştir. Platon'dan sonra gelen Aristoteles de "peotika" adlı eserinde felsefenin estetikle yakın ilişkiler içinde olduğunu belirtmiştir.

Orta Çağ'ın kendine özgü sanat ve estetik felsefesi, Antik Çağ'ın felsefe mirası üzerine kuruludur. Orta Çağ, Antik Çağ'dan miras aldığı estetik sorunları kendi süzgecinden geçirmiş, döneme özgü birtakım estetik anlayışları da içerisinde barındırmıştır. Orta Çağ boyunca Guillaume, Grosseteste, Bonaventure, Magnus, Aquino'lu Thomas vb. pek çok düşünür güzellik kavramıyla uğraşmış, "ışık estetiği", "oran estetiği", "müzik estetiği" gibi kökü kendilerinden önceki Yunan filozoflarına dayanan güzellik tanım ve kavramlarını incelemiştir (Özdemir, 2009 : 8).

Geçmişten günümüze kadar yüzyıllara göre güzellik tanım ve kavramları bulunulan ortamlarda bazı değişimlere uğramıştır. Bu değişimler aşağıda yüzyıllara göre incelenmiştir.

On sekizinci yüzyıla aydınlanma çağı denilmiştir. İnsanın sadece akıl yoluyla güzele ulaşması esas alınmıştır. Almanya, Fransa ve İngiltere'de oluşan aydınlanma çağı, estetiğin bilim olarak ortaya çıktığı dönem olarak bilinmektedir.

On dokuzuncu yüzyıl Sanayi Devrimi ile Batı'nın kültür çehresi kökten bir değişikliğe uğramıştır. Sanayi Devrimi birçok buluşun gerçekleştiği bir dönem ve fotoğraf da bu dönemin en önemli teknik buluşlarından biri olmuştur.

İki dünya savaşının, yirminci yüzyılda olması tüm dengeleri değiştirmiştir. Bu değişimler, beraberinde toplumsal değişimler de meydana getirmiş, güç dengelerini bozmuştur. Bununla birlikte sanatta, estetikte, bilimde, felsefede gelişmeler kaydedilmiştir. Yirminci yüzyıl felsefe ile sanatın paralellik gösterdiği bir dönemi oluşturmuştur (Danış, 2007: 29).

Buna bağlı olarak yirminci yüzyılın en önemli teknolojik aletlerinden biri olan fotoğraf ve fotoğraf makinesi toplumsal değişim ve gelişmelerde kayda değer bir belge, sanatsal doküman olarak ortaya çıkmıştır. Yaşamın her alanında da vazgeçilmez bir alet olarak yerini almıştır

Toplum yaşamında, sanatın önemi ve rolü, gerçeğin estetik özümseme alanının alabildiğine genişleyip yayılmasında fotoğrafın yeri ve önemi büyüktür. Fotoğraf makinesinin günümüzde egemen olduğu bir dünyada bireye sunduğu sınırsız özgürlük olasılıklarını sunması ve incelemeler yapabilmesi bu alanın genişleyip yayılmasında en önemli etkenlerden birisidir. Fotoğrafın diğer sanat dalları arasında yer almasını ve sorgulamasını getirmiştir.

Bu dönem estetik alanında farklı gereksinimleri doğurmuştur. Eğitim alanında da bazı sorunları ve gereksinimleri, kurumsal çalışmalarla ilgili estetik alanındaki eğitim gereksinimleri ve dolayısıyla, bütün bu sorunlara dair kuramsal çalışmalar göz önünde tutulunca, estetik biliminin konusunu ve onun bilgiyle bitişik alanlarla ilişkilerini iyice belirlemek zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Fotoğraf sanatında öğrencilere verebilecek en önemli nokta; bir fotoğrafın yepyeni bakış açısıyla, özgün bir şekilde oluşturulması gerektiğidir. Bunun sonucu olarak öğrencinin bilgi ve düşünce ufku da genişleyecektir. Öğrenci bu yolla estetiğin “güzellik” kavramıyla bütünleştiğini kavrayacaktır.

Estetiğin amacı “güzel”e ulaşmaktır. Estetik kimi zaman bir bilim kimi zamansa bir düşünce biçimi olarak kabul edilmiştir. Bir fotoğrafçı simgeleri belirli süreçlere tabii tutan, üreten ve depolayan bir bilim adamıdır. Fotoğrafçının en önemli aracı ise fotoğraf makinesidir. Fotoğraf makinesi objeleri doğadaki görünümüleriyle yansıtan bir aletten başka bir şey değildir. Önemli olan o objenin farklı yönlerini, ışık yardımıyla yansıtabilmektir. Fotoğrafın bir sanat dalı olması bu özelliğinden kaynaklanmaktadır.

4.2 Fotoğraf Sanatı

1800'lü yıllarda gerçekleşen teknolojik gelişmeler ile ekonomik ve toplumsal değişimler, bir yandan var olan sanat dallarının biçimlerinin değişmesine, yeni formlar kazanmasına, diğer yandan da yeni sanat dallarının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Özdemir, 1996: 1).”

“Gelişmelerle birlikte sosyal yapıdaki değişiklik sadece zevk ve havayı değil sanatçıların tekniklerinin de değişmesine neden olmuştur. Örneğin 19. yüzyılın sosyal gelişmeleri ve makineleşme çağı portrelerdeki yüzleri, artistik ifadeyi ve tekniği değiştirdi. Endüstrileşmenin getirdiği mekanizasyon her alana yansdı. Çağın sanatları da değişen zevki ve artan isteği de karşılayabilmek için sanatı mekanikleştirmek zorunda idiler ve fotoğrafı buldular (Bayhan, 1996: 59).”

Sanatı herhangi bir malzeme ile bir dışavurum olarak kabul edersek bu malzeme ses, söz, nota, yazı, boya, beden, kil, taş vb. olabildiği gibi fotoğraf da olabilir. “Görsel dünyada” “biçim” sadece bir araç, bizleri amaca ulaştıran bir şifreleme yüzeyidir. Sanatçının dünya görüşünü ve sanat anlayışını açıklayan bir şifrelemedir bu. Biçim, sanatçının tarzını belirler. Görüntünün anahtarıdır. İçerik anlatılan konudur, hikayedir. Fotoğrafın yapısına taşınandır. Fotoğrafta ustalık, anlatılanın en ustaca biçimlenmesidir. Doğru yerden doğru zamanda bakmasını, bunu doğru teknikle becermesini ve her şeyin üstünde bir dünya görüşü oluşturmasını bilen fotoğrafçılar ancak sanatçı olarak kabul edilebilir (Çizgen, 1998: 15).”

Fotoğraf sanatının anlatım alanına değindiğimizde olanakları genişler; perspektifle ışıkla, kompozisyonla, objektifle, açılarla, fotoğrafçının vermek istediği anlamda bunlar başta ilke olarak karşımıza çıkar. Aklın, gözün, yüreğin birleştiği andır fotoğraf. İletilen, oluşturan ve verici olan fotoğrafçı ulaşmak istediği kitleye bir araç olan fotoğrafla ulaşır. Bu ulaşımı bir anlam içerir. Anlam iletişimin anahtarı, iletişim sürecinin odak noktasıdır. “Her iletinin ileten için bir anlamı vardır. Bir film, yönetmenin anlatmak istediklerini; bir resim, ressamın bakış açısının; bir şiir, ozanın duygu ve düşüncelerinin anlamını taşır; bir fotoğraf da fotoğrafçının bakış açısının ve düşüncelerinin anlamını taşır. Yaşamın anlamını kavramak, dünyayı anlamlı kılmak isteriz (Zıllıoğlu, 1996: 100).”

“Fotoğrafi resim gibi bir plastik sanat mı saymalı?” sorumuzdan yola çıkılırsa elle yoğrulabilen her madde plastiktir. Heykeltıraşlık, resim gibi şekil verilebilen, istenilen biçimi alan bu sanatlar yüzde yüz plastik sanattır. Ancak fotoğraf bu tanıma ne kadar uygundur? Mehmet Bayhan “Artık plastik sanatlar yerine görsel sanatlar denmelidir. Yönetmelikler yeniden düzenlenmeli ve fotoğrafçılıkta bu kurallar içinde yerini almalı” diyor (Bayhan, 1996: 12).

4.3 Fotoğrafın Bir Sanat Olarak Gelişimi

Fotoğrafçılık bir sanat dalı olarak dünyanın çeşitli yerlerinde gelişimini farklı yollardan gerçekleştirdi. İngiltere’de on dokuzuncu yüzyılın iki akımı romantizm ve natüralizm yirminci yüzyılda da devam etti. 1930’larda yeni bir tür belgesel ve konulu fotoğrafçılık “Picture Post” gibi haber dergilerinde boy göstermeye başladı. Almanya’da fotoğrafçılık ve fotomontaj politik ve sosyal propaganda için kullanıldı. Bauhaus’daki sanatçıların ve dekoratörlerin çoğu fotoğrafı ya bir öz açıklama aracı olarak kullanmışlar ya da desenlerin içine yerleştirmişlerdir. Avrupa’da Dada ve Sürrealist akımlar birçok fotoğraf görüntüsü yaratmışlardır. 1918 devriminden sonra Rus aydınları fotoğrafçılığı önemli ve güçlü bir halk sanatı, bir eğitim ve propaganda aracı olarak görmüşlerdir.

Yüzyılın değişimi ABD’de Amerikan resimselliğinin doğuşunu görmüştür. Eduard Steichen gibi fotoğrafçılar, doğanın güzelliğine eğilmişler ve fotoğrafsal biçimler resimdeki geleneklerden son derece etkilenmiştir. “ Steichen, 1928’de Greta Garbo, Dorothe Lange’ın fotoğraflarını çeker ve bize Auguste Sander’ın Alman toplumunu verişi gibi, 30’ların Amerikan toplumunu yansıtır (Boubat, 1984: 80).”

Fotoğraf ancak endüstrileşmeden sonra bir sanat olarak layık olduğu yere oturdu. Endüstrileşme fotoğrafçının çalışmalarına toplumsal kullanımlar sağladıkça, bu çalışmalara karşı olan tepki de sanat olarak fotoğrafın kendine olan güvensizliğini pekiştirdi. Her kitle sanatı gibi fotoğrafın da birçok kişi tarafından bir sanat olarak icra edilmediğini gösteren örnekler de vardır.

“1980-1985 yılları arasında fotoğraf, birçok bilim adamı ve fotoğraf eleştirmeninin inceleme konusu olduğunda karşımıza bu incelemeye konu olabilecek en az üç tür ilişki ortaya çıkmaktadır.

1- Fotoğrafik görüntü ile ona konu olan nesne arasındaki ilişki

2- Fotoğrafik görüntü ile bu görüntünün oluşmasında devreye giren bireysel müdahale olgusu arasındaki ilişki.

3- Fotoğrafik görüntü ile onu izleyenlerin beklentileri arasındaki ilişki

İnsan + Makine sanat olabilir mi? sorusu aklımıza geliyor (Derman, 1991: 14).” Fotoğrafın bilim ile olan bağlarından dolayı uzunca bir süre sanat dalı olarak kabul edilmemiştir. Baudlaire fotoğrafı sanat kabul etmediği gibi anti-sanat olarak değerlendirmiştir. Romantikler fotoğrafın mekanik süreci içinde bilincin yer almadığı sanısına dayanarak, söz konusu ortamı ruhsuz ve kişiliksiz yani sanatçı egosundan yoksun olarak değerlendiriyordu.

“Yeni bir buluş olarak önceleri salt teknik ve araçsal işlevi olan bir etkinlik olarak düşünülmüş olan fotoğraf zamanla araçsal işlevinin yanı sıra toplumu değiştirme, biçimlendirme, yönlendirme özelliği ve estetik ilişkisi fark edilerek yirminci yüzyıl başlarında da bir sanat dalı olarak kendini göstermeye başlamıştır. Fotoğrafın teknik bir sanat olmaktan çıkıp sanatsal bir ifadeye özgün bir dil yetisine kavuşması fotoğraf mucitlerinin daha ilk yıllarda gösterdikleri üstün çabalarla mümkün olmuştur. Teknik olanakların gelişmesi ve fotoğrafın çoğaltılabilirlik özelliği (reprodüksiyon) kitle iletişimin oluşmasını sağlamıştır. On dokuzuncu yüzyıla ait bilime inanma bilime dayanma aydınlanma felsefesinin toplumları etkilemesinin sonuçları pozitivist düşüncenin gelişimi, aynı zamanda fotoğrafın bilimsel olarak ele alınıp değerlendirilmesini de gündeme getirmiştir (Derman, 1991: 13).”

4.4 Fotoğraf ve Sanat İlişkisi

“Fotoğraf hem bir faaliyet, hem bir kitle iletişim aracı olarak kendine özgü kuralları olan, toplumda ve sanat alanında geçerliliğini koruyabilen bir sanat olarak çağdaş sanatların içinde yerini almıştır. Sanatların birbirinden bağımsız olmadığı, sanatın artık tek başına ele alınmamaya başladığı günümüzde fotoğraf sanatı da diğer sanatlarla birlikte kullanılmaktadır. Çünkü fotoğraf; başlı başına bir materyaldir. Yani malzeme ve teknik

olarak çeşitli biçimlerde kullanılabilme özelliğine sahiptir. Ancak fotoğraf, sadece mekanik ve teknik bir işlem değil, onun da ötesinde diğer sanat dallarıyla bütünleşmeye en yatkın etkinliklerden birisidir. Bütün sanatlar arasında bir ilişki vardır ve bu ilişki, farklı sanat alanlarında kullanılan teknikler yoluyla her bir sanat alanının gelişimini, yaratılan eserleri ve birbirleri arasındaki bağları etkiler (Özdemir, 1996: 3).”

Estetik, sanatları birbiriyle kardeş kılar. Her sanat öbür sanatlara hiçbir şey söylemeyen apayrı bir güzelin peşinde olsaydı estetikten ya da tek bir estetikten söz edemeycektik, belki estetiklerden, ayrı ayrı estetiklerden, birbiriyle hiçbir bağlantısı olmayan apayrı güzel araştırmalarından söz edebilecektik. “Tüm sanatlar kardeştir, her sanat öbür sanatları aydınlatır” der Voltaire. ...Dufrenne de şunları söyler: “Her sanatın kendine özgü bir tekniği vardır, her sanat özel bir kuruluş biçimini gerektirir; bir tablo bir roman gibi, bir bale bir anıt gibi kurulmuş değildir (Timuçin, 2002:6).”

“Artık sanat dalları arasındaki sınırlar giderek yok olmaya başlamış, farklı sanat dallarının kaynaşmasından da yeni sanat alanları (video-klipler, bilgisayar animasyonları, mixed media... vs.) ortaya çıkmıştır (Özdemir, 1996: 3).”

4.5 Fotoğraf ve Resim

Yüzyılın son çeyreğinde Ingres, Monet, Corot, Millet, Turner, Delacroix, Courbet gibi ünlü ressamların ve tüm orientalist ressamların fotoğraftan resim yaptıkları bilinmektedir. Bu sanatçılardan Ingres resimlerini fotoğraflarla belgeleme gereği duymuş ilk sanatçıdır. Fotoğraftan çalışmasına bağlı olarak Ingres’in üslubunda, değişiklikler olmuştur.

Resim 71: Ingres “Madame de Sonennes”, 1814

Ingres’ in, 1841 yılında Daguerrotype’ la tanışmasıyla daha erken dönemlerinde gerçekleştirdiği resimlerini artık yetersiz bulmaya başladığını belirtmiştir. Daha sonra gerçekleştirdiği yapıtlarıyla renk açısından farklılıklar göstermesi de fotoğrafı kullandığına bir işaret olarak gösterilmiştir. Buna bağlı olarak; Ingres’ in

Ünlü “Odalık” Resim 75 adlı resimlerini de fotoğraftan yaptığı konusunda düşünceler yer almaktadır.(Çakmakçı,2007:42)

Resim 72: Büyük Odalık Ingres'in Yararlandığı Fotoğraf

Resim 73: Ingres “Büyük Odalık” 1841

“İmparator Maximiller'in Kurşuna Dizilişi” adlı tabloyu yapan Monet'in de bir albümdeki fotoğraftan yararlandığı ortaya çıkmıştır. Monet resimde özgün bir düzenleme yapmıştır. Fotoğrafları kullanarak yaşamadığı bir olayı inandırıcı olarak betimlemeyi başarmıştır. Monet ve Delacroix fotoğraftan yararlanıp, özgün bir yorumla varabilmişlerdir. Fotoğrafi bir not, bir eskiz gibi kullanan Millet'in ise Nadar ve Cuvalier gibi fotoğrafçılarla yakın ilgisi olduğu bilinmektedir.

Resim 74: Gustave Courbet “İşlik”

Resim 75:Julien Vallou De Villeneuve “çıplak”

Gustave Courbet aynı zamanda, fotoğraftan yararlanarak canlı model tutma masrafından kurtulmuş oluyordu. Bu gerçekçi ressam 1855 yılında yaptığı büyük boyutlu “İşlik” adlı tablosunun en önemli figüründe, Julien Vallou De Villeneuve'in çıplak kadın fotoğrafı çalışmasını kullanmıştı. Ressam fotoğraftaki anlatımı kullanmış ana modelin duruşunu, davranışını ve bakış açısını da kendine göre değiştirmiştir. Kübistler, biçim bozmalarını ve geniş açı özelliklerini resimlerine yansıtmışlardır.

Pop Art akım içinde Richard Hamilton da, kitle kültürünün saptanmasında, kitlenin günlük kullanım alışkanlıklarını ayıklayarak bir araya getirirken, fotoğrafa başvurmuştur.

Resim 76: Richard Hamilton “Günümüz Evlerini Bu Denli Farklı, Çekici Kılan Tam Olarak Nedir?” 1956

Chuck Ciose, renkli portrelerinde ise geleneksel saydam renk ayrımı yöntemini izlemektedir. Yani fotoğraf, üç ana renge (kırmızı, mavi, sarı) ayırmakta, bu renkleri kat kat birbiri üstüne püskürtüp tam renk etkisi elde etmektedir.

Ülkemizde ise primifler diye anılan Hüseyin Giritli, Hilmi Kasımpaşalı, Fahri Kaptan, Necip Selahaddin, Salih Molla, gibi sanatçılar Abdullah Biraderlerin çektikleri fotoğraflardan yararlanarak modern hiper realistleri özendirecek kadar duru ve sakin bir üslup ortaklığı içinde çalışmışlardır.

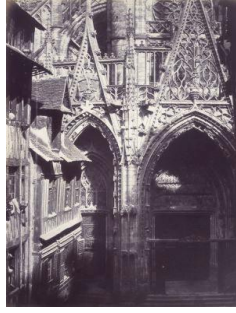
“Fotoğraf bulunduktan sonra tüm argümanlarını, söylemini, resim üzerine kurmuştur. Bu çok da doğaldır. Çünkü fotoğraf için insanların düşüncesi, mekanik yolla elde edilen resim idi. Bu düşünceler ve ilk fotoğrafçıların çoğunun resim kökenli olması nedeniyle fotoğrafın kendine özgü bir dili olabileceğini başlangıçta düşünmediler. (Bunun bir nedeni de fiziki koşullardır. Enstantane süresinin film duyarlılığının düşük olmasına bağlı olarak uzun poz sürelerine gereksinimi olmasındandır.) Binlerce yıllık resim geleneği üzerine kurulmaya çalışılan fotoğraf doğal olarak düşünceleri ve tepkileri de beraberinde getirmiştir (Tüfekçi, 2000: 66).”

“Bütünsel anlamda resim, ressamın kendine özgü yöntemi” olarak kendini açığa vurmamak durumundadırlar. Burada ressamın yöntemini, kendi evrenine dayanan gerçeklik kavramının peşinde, kartezyen mantığının öngördüğü ilkelere daha esnek ilkelere

göredir (Lhote, 2000: 76).” Bugün, gerçek anlamda fotoğraf ve resim birbirinden aynı iki sanat olarak varlığını kabul ettirmiştir. Fotoğraf kendi gerçekliğini biçim ve içeriğine uygun olarak bulurken, resim de fotoğrafın etkisi altından kurtulmuştur. Ancak şunu yinelemekte fayda görüyorum tüm sanatlar birbiriyle ilişki içindedir. Araç farklı olsa da özde amaç tektir.

4.5.1 Sanat Akımları Fotoğraf

Fotoğraf sayesinde görünenin olduğundan farklı olarak ortaya konularak, farklı bir biçimde algılanabilmesini sağlayan ışık kaynağını odaktan uzaklaştırarak elde edilen fotoğrafın netlik bozulması özelliğinin kullanılması Empresyonist ressamların dikkatini çeken önemli bir nokta olmuştur.

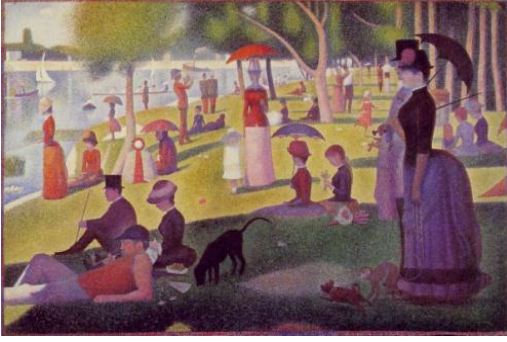
Resim 77: Edmond Bacot “ Saint-Maclou, Rouen,” 1852–54

Resim’de Claude Monet’in farklı zamanlarda ve saatlerde resimlediği ve gün ışığını yakalaması nedeniyle fotoğrafçı Edmond Bacot’ın çalışmasından yararlandığı düşünülen “Katedraller” adlı serisinde bu etki çok iyi görülmektedir.

Resim 78: C.Monet “Katedraller

Sanatçı Seurat ve Sıgnac renkleri ustaca kullanmaları ve resimlerinde kullandıkları ışık etkileri bakımından yapıtları olağanüstü eserler olarak görülmüştür. Işığın yarattığı izlenim gözün retina tabakasına bir an yansınmasıyla sentez meydana gelir. Her iki sanatçı da bu kurala uygun çalışmalar yapmışlardır. Yaptıkları bu resimler ile günümüz video ve kamera görüntülerinin renk ayrımcılığının göstergesi olarak da görebiliriz.

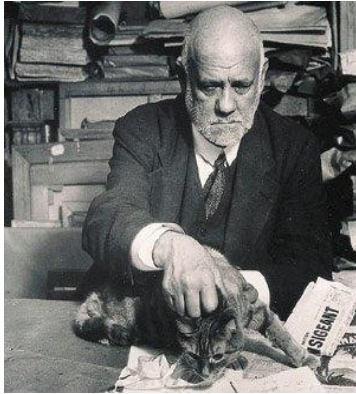

Resim 79: Pierre Georges Seurat
“La Grande Jetta Adasında Bir Pazar Gezintisi
1885”

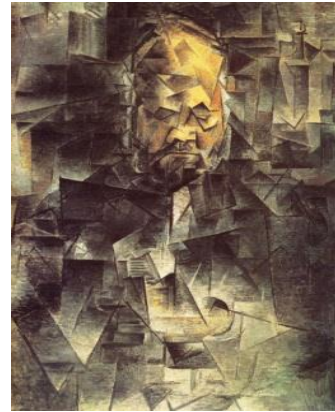

Resim 80: Paul Sıgnac St.Tropez 1899

Kübizm ile fotoğraf arasındaki benzerlik özellikle de kronotoğraflar arasında benzerlikleri biçimlerin iç içe girmesi ve tek bir yerde iki farklı görüntünün oluşması birebir ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Resim 81 : Brassai “Ambroise Vollard

Resim 82: Pablo Picasso
“Ambroise Vollard’ın portresi”1910

Kübistlerin nesnelere özünde var olan hacmi kullanması kübistler ile emprestyonisler arasındaki ortak düşünce anlayışlarıdır. Fakat Kübistler her nesnenin özünde olan hacmi çeşitli yarımlardan gösterebilme olanağını sunmuştur. Kübistler hacmi düşüncelerinde irili

ufaklı geometri biçimlerine bölüyor, bunları resim yüzeyine paralel planda yan yana üst üste getiriyor; hacmi hazır ve bitmiş bir biçim olarak veriyor.

Resim 83: Juan Gris
“Pablo Picasso Portresi 1912”

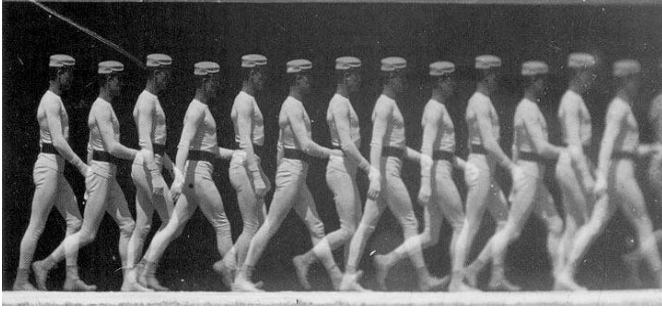
Resim 84: Juan Gris “Şişeler
ve Bıçak” 1911-1912

Kübitlerin fotoğraftan etkileşimi aşağıda görülen fotoğrafta, fotoğrafçı Etienne Carjat’ın çekmiş olduğu ünlü düşünür Charles Baudelaire’in portresidir. Çekilmiş fotoğrafın negatiflerinin üst üste getirilerek kaydırma yöntemi kullanılmış bu fotoğraf Kübit parçalanmaya örnek teşkil etmektedir. Kübit düşüncenin ilk tohumlarını gösteren fotoğraf olarak görebiliriz.

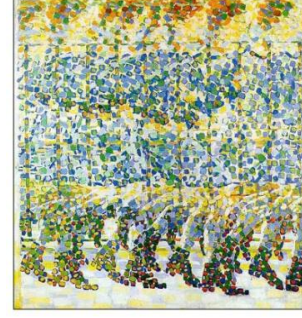

Resim 85: Etienne Carjat. “Charles Baudelaire portresi” 1863

Fütürist sanatçılara, mekanda zaman algısı içerisinde hareket halindeki nesne ve figürlerin, çözümlenmesine, enstantane fotoğraf kamerasının kaydettiği fotoğraflar hareket halindeki nesne ve figürleri çözümlenmesi kolaylığını sağlamıştır.

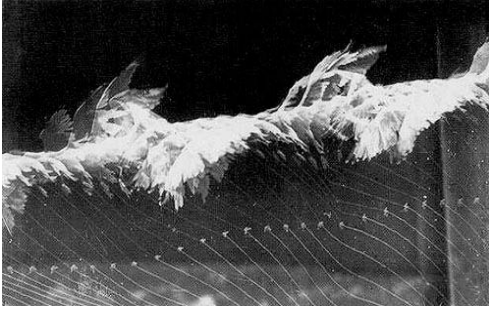

Resim 86: Marey'in çektiği fotoğraf 1860

Resim 87: Giacoma Balla
“Genç Kız Balkona Koşuyor” 1911

Dönemin teknolojik aleti olan fotoğraf makinesi Fütürist sanatçının yapıtlarında yer alan en zor figür çözümlerinde büyük kolaylık sağlamıştır. Ünlü fütürist sanatçı Boccioni sanat bildirilerinde “Biz hayata yeniden karışmak istiyoruz. Günümüzün bilimi zamanımızın materyalleriyle ilişki kurmak için geçmişi yadsıyacaktı” diyerek bu düşüncesini savunmuştur.

Resim 88:Étienne- Jules Marey
“Kargaların Uçuşu” 1886

Resim 89: Giacomo Balla “Göçmen
Kuşların Uçuşu”1910

Dada sanatı ve sanatçıların düşüncelerini en iyi dile getiren yenilikçi bir fotoğraf sanatçısı olan Alfred Stieçlitz ile başlamıştır. Fotoğraf sanatçısı Stieçlitz yeni olan her şeye karşı aşırı duyarlılığı olan bir fotoğraf sanatçısıydı. Fotoğraf ve fotomontajlarda genellikle birden fazla negatif bir araya getirilerek montaj yapılırken, Dadaist sanat içinde hem birden fazla negatif kullanılıyor hem de çeşitli dergi, gazete, reklam afişleri ve atıklar vs. gibi birçok malzeme kes-yapıştır yöntemiyle kullanılarak fotomontaj uygulanıyordu.

Resim 90: Hausmann "Elastik" 1920
Fotokolaj-Fotomontaj

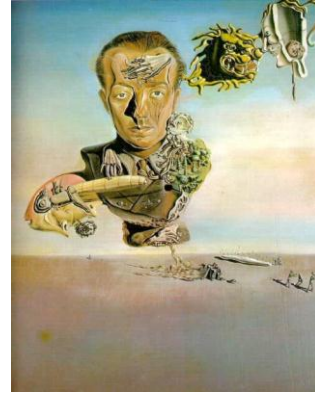

Resim 91: Kurt Schwitters.
"Karnaval" 1921

Sürrealist sanatçılar bilinçaltı dünyasını sanata yansıtırken geleneksel sanatın biçim-dilini değiştirmeye gereksinim duymamışlardır. Yapıtlarında yer alan sembol simge ve figürler olağanüstü gerçekçi bir şekilde resmedilmişti.

Resim 92:Dali'nin yararlandığı
fotoğraf

Resim 93: Salvador Dali
"Paul Eluard" 1929

Sanatçının bilinçaltında yer alan sürrealist görüntüleri hayalleri ve fantezileri maksimum gerçeklik ve ayrıntı ile ifadelendirmeye çalışılmıştır. Bu ifadelendirme biçiminde sürrealist sanatçıya en büyük kolaylığı sağlayan fotoğraf, fotoğraf teknolojisinin görüntüleri olmuştur. Fotoğraf teknolojisinin ayrıntıyı kaydedebilme yeteneğiyle sağlanan görüntüler, inandırıcılıkla doğruluk sanısı yaratılıp fanteziler gerçek gibi sanatçının yapıtlarında yer almıştır. Yaratılan bu fantezi gerçeklik izleyici tarafından gerçekmiş gibi algılanır (<http://www.beyhanözdemir.com>).

Resim 94:Camera Obscur **Resim 95:** Rene Magritte'nin **Resim 96:** Rene Magritte "Terapi" 1937 yararlandığı fotoğraf

Pop Art'a konu olan birçok malzeme ve aracın bir çerçeve içerisinde bu eserde tasvir edilmesi tüketim toplumunun gerçek bir 'envanteri' olarak değerlendirilebilir

Resim 97, 98, 99: Andy Warhol "Sarah Bernhardt portresi"

1962 yılında Andy Warhol ile Robert Rauschenberg ayrı ayrı ama neredeyse eşzamanlı olarak fotoğrafları tuvale geçirmek için ipek baskı tekniğini kullanmaya başladılar. New York'taki Sydney Janis Sanat Galerisi "Yeni Gerçekçiler" adlı bir sergi düzenleyerek Warhol, Roy Lichtenstein ve James Rosenquist'in çalışmalarını sergiler; bu sergi kısa süre içinde Pop Art olarak bilinen akımın doğmasını sağlar (Grundberg,2002:115).

Resim 100: Andy Warholl
“Jacqueline Kennedy” portresi 1960

Resim 101: Andy Warhol
“Marylin Monroe” portresi 1960

Günümüz fotoğraf teknolojisinin çekim teknikleri içinde yer alan kırmızı, siyah kontrast etki şu anda da geçerliliğini sürdürmektedir.

Resim102:Andy Warhol “Liza Minelli” 1960

4.6 Fotoğrafta Kompozisyon ve Temel Öğeler

Kompozisyon

Kompozisyon kavramsal (nokta, çizgi, düzlem, hacim) ve görsel öğelerin (renk, doku, boyut, biçim, yüzey) bir düzen içinde bir araya gelmesiyle oluşur. Kompozisyonda bütün öğelerin birbirine uyumlu olması ve bütüne uygun olması en önemli ilkedir (Hedgeceo.1975: 80). Sanat eserini oluşturan unsurlar arasında uyum olmazsa onu kavramakta zorluk çekeriz. Kullanılan unsur ne olursa olsun (renk, çizgi, doku...) bunlar dengeli ve uyumlu bir biçimde bir araya getirildiğinde anlamlı bir bütün oluşur.

Resim 103: H.Nurşen Batuk
“Kompozisyon”, 2012

Kompozisyon bir düzen işidir ancak yeri geldiğinde zıtlıklar arasındaki uyumu, bağlantıyı görebilmektir. Işık-gölge, yatay-dikey, düzlük-eğrilik, netlik- fluluk gibi fotoğrafı oluşturan öğelerin arasındaki denge belli bir düzeni oluşturur. Fotoğrafta anlatılmak istenen, bu öğeleri kişinin nasıl kullanacağına bağlıdır. Bu dengeyi yerli yerine oturttuğumuz zaman konu kendiliğinde ortaya çıkmış olur. Bu dengeyi oluşturmak ise kişinin kompozisyon bilgi ve becerisine bağlıdır.

Fotoğrafta kompozisyon iki biçimde ele alınabilir. Kalfagil, fotoğrafta kompozisyonu kapalı ve açık olarak iki biçimde ele alır. Kapalı kompozisyonda ana konu ve yardımcı öğeler fotoğrafçı tarafından seçilip gereksiz öğelerden ayıklanır. Gerekli öğeler belli bir boşluk yaratılarak çerçeve içine yerleştirilir. Bu tür yapılan düzenlemeler kapalı kompozisyondur. Açık kompozisyonda ise bunun tam tersidir. Konunun en önemli bölümünü ve hareketlerin can alıcı noktasını yeterli büyüklükte çerçeve içine yerleştirip, çerçeve tarafından kesilip, devamını izleyicinin düş gücüne bırakan düzenlemeler açık kompozisyonlardır.

Çizgi

Sanatın çizgi ile başladığı bir gerçektir. Bu nedenle sanat eğitiminde çizgi önemlidir. Bir noktanın verilen doğrultudaki uzantısı çizgidir. Genişlik ve uzunluğu ne olursa olsun, eğer biçimi bir çizgi etkisi yaratıyorsa, ona çizgi diyebiliriz. Çizgi, noktanın aralıksız hareketinden doğan kavramdır (tülâyçellek.com).

Resim 104 : Hüseyin Aldırmaz, “Çizgi”

Fotoğrafın izleyici üzerindeki duygusal yansımalarını doğrudan etkileyen özelliklerden biri de o fotoğrafta mevcut olan çizgilerin özellikleridir. Fotoğrafçı vizörden bir görüntüyü izlerken karşısındaki çizgilerin fotoğrafının ifade etmesini istediği anlamı güçlendirdiğinden ya da en azından o anlamla çelişmediğinden emin olmalıdır (Yılmaz, 2010: 32).

Doku

Her nesnenin kendine özgü bir yapısı vardır. Objeler, pürüzlü, düz, girintili çıkıntılı, yumuşak veya kaygan özelliklere sahip olabilir. Bunlar nesnenin dış dokusunu teşkil ederler ve onların doku özellikleridir. Doku resim ve heykelde çeşitli doku değerleriyle plastik algılar da kullanılır (Çağlarca, 1999:103).

Resim 105 : “Doku”

Konunun yüzeyinin belirginleştirilerek, bu yüzeyin fiziksel özelliklerinin algılanabilir hale getirilmesiyle fotografik doku öne çıkar. Genellikle yatay ışık kullanımıyla konunun yüzeyindeki girinti ve çıkıntıların algılanması sağlanır. Her yüzeyin fotografik bir dokuya sahip olamayacağı bilinmelidir.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/grafik/moduller/fotografta_goruntu_duzenleme.pdf)16.07.2011

Işık-Gölge

Işık resim sanatı içinde karanlık ve aydınlığın oluşturduğu zıtlıklar için kullanılan bir kelimedir. Rönesans döneminde ressamlar ve sanat tarihçileri vücut gibi üç boyutlu nesnelere hacim kazandırmak için yapılan, güçlü olmayan etkiler için de kullanmaya başlamışlardır (Işık, wikipedia.org).

Resim 106: Atanur Sevim, “Işık”

Fotoğrafın kaynağı ışık olduğundan bir çekimde fotoğraf makinesinin ayarları ışığa göre yapılır. Başarılı bir fotoğraf için ışığın iyi ayarlanması gerekir. Eğer ışık yetersiz olursa fotoğraf siyah, ışık fazla ise o bölüm beyaza kaçacaktır. Bundan dolayı ister yapay ışık olsun, ister doğal ışık olsun doğru ayarlanmalıdır. Bunun için de ışığı iyi bilmek gerekir. Çekim sonrası karanlık odadaki işlemler de ışığa dayalıdır. Diyebiliriz ki fotoğraf ışıkla başlar, ışıkla biter (tülâyçellek.com).

Perspektif

Perspektif, üç boyutlu gerçeklikleri iki boyutlu düzlem üzerinde betimleyerek, üçüncü boyut yanılması yaratmaya yarayan çizim tekniğidir (Sözen, Tanyeli, 1992: 189). İki boyutlu her türlü görsel malzemede (mimari çizimler, grafik resimler, vb.) üçüncü boyutu anlatmanın en etkili yoludur. Fotoğrafta benzer şekilde uzaklığı ya da derinliği anlatabilmek için perspektiften yararlanır.

Resim 107: Tom Grill, “Perspektif”

Geniş açılı objektiflerin perspektifi, abartma etkisi yani yakındakileri daha yakın uzaktakileri ise daha uzakta gösterir. Bu etkiyi verimli kullanabilmek için geniş açılı objektif ile konuya iyice yaklaşılmalıdır. Böylece konunun boyu büyürken arka plandaki nesnelere küçülecektir.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/grafik/moduller/fotografta_goruntu_duzenleme.pdf).16.07.2011

Ölçü-Oran-Orantı

Bir bütünü parçalarının, kendi aralarında ve bütünüle olan ölçü ilişkisine oran denir. Kompozisyonda yer alan formlar, kendi içindeki parçalarla ve diğer formlarla ölçü ilişkisinde olmalıdır. Doğru ve güzel kompozisyon ortaya koymada oran en vazgeçilmez temel öğelerin başında gelir (Balcı-Say, 2005:45).

Resim 108: Nico Guido
“Dikey Konumda 1/3 Kuralı”

Fotoğrafçılık için de önemli bir yer teşkil etmektedir. Fotoğrafçılıkta kompozisyon oluştururken basit bir şekilde uygulayarak dengeli bir kadraj oluşturmamızı sağlar. Kısaca özetlemek gerekirse kadrajımızı dikey ve yatay olarak 3 eşit parçaya hayali olarak böleriz. Kadrajımızdaki ilgi noktasını bu oluşan yeni bölümlerin birinin ortasına varsa diğer önemli unsuru diğer noktaya yerleştirerek kolay anlaşılır estetik bir fotoğraf elde edebiliriz. Bu teknik fotoğrafçılığın kabul görmüş ve genel olarak uygulanan tekniklerinden biridir.(Wikipedia.org.)

Ritm

Aynı biçimlerin birbirinin tekrarıyla oluşturulan yapıya ritm denir. Bir fotoğraf karesinde ritmden söz edebilmemiz için, aralarında iki eşit aralık bulunan en az üç eşdeğer öğenin olması gerekir. Uygun bir bakış açısı seçilerek ritm duygusu arttırılabilir. Ritm duygusu, gözü bir uçtan diğerine sürüklediği için, fotoğraf çerçevesinin verimli bir şekilde kullanılmasını sağlar.

Resim 109: Burhan Ozansoy, “Ritm”

Ritmin görüntüye getirdiği özelliklerden biri de, izleyicide doğrultu ve yön duygusu uyandırmasıdır. Örneğin yol boyunca dizilmiş ağaçların görüntüsü, yolun doğrultusunu, yolun kendisinden daha etkili bir biçimde gösterebilir (Sözen,2003:144).

Yalnlık(Sadelik)

Görüntü düzenlemesinde asıl amaç konunun yalın bir biçimde anlatılması olmalıdır. Bunun için dikkat dağıtıcı, gereksiz süsleme ve amaca hizmet etmeyen unsurlardan kurtulularak görüntünün etkinliği artırılmalıdır. Bunun en kolay yolu verilmek istenen unsurların dışında kalan ikinci dereceden öğelerin sadece vazgeçilmezlerin tutulması, diğerlerinin çerçeve dışında kalacak fazlalıklar sayılarak çerçeve dışında bırakılmasıdır (Sözen,2003:141).

Resim110:İbrahim Zaman, “Sadelik”

Uyum

Uyum, iki ya da daha çok öğenin birbirini desteklemesi sonucu anlatıma güç katma halidir. Görsel açıdan uyum dendiğinde öğelerin büyüklüğü, biçimi, hareketi, ton değerleri ve renkleri düşünülebilir. Hareketli öğelerde ise aynı yöne doğru hareket eden öğeler arasındaki ya da durağan bir konunun aynı tarafa yönelmiş doğrultuları arasındaki uyum akla gelmelidir (Kafalı, 2000: 113).

Resim 111:Kompozisyon, “Uyum”

Kompozisyon öğelerinin biçim, boyut, şekil, renk, ton, doku ve hareket yönünden benzerliği ya da uyumu fotoğrafa zenginlik katar. Görüntülerde uyum, biçimi oluşturan öğelerin kendi arasında olduğu gibi, öz ile biçim arasında da düşünülmelidir. Eş zamanlı hareketler, öğelerde gidiş/bakış yönü birlikteliği, cisimlerin şekil açısından birbirini yakın duran renk ve ton aralıkları uyumu yaratır. Başka bir deyişle, bir arada kullanılan lekeler birbirine yakışır ve birbirini doğrular. (Akbaş, 2007:148)

Renk

Renkle ilgili ilk örnekler ilk çağlarda ilkel toplumların resimlerinde görülmektedir. İlkel toplumlar figürlerini renksiz, soluk, açık veya koyu bir şekilde resmetmişlerdir. Önce ateş, ateşe bağlı olarak ışık ve ışığa bağlı olarak renkler doğmuştur. Dünyanın ilk olağanüstü doğa olayı ışıktır. Gök gürültüsü ve şimşek bizi ürkütür, ancak gökkuşağı ve kuzey kutbunda fırtınalar sonucu meydana gelen ve geceleri devamlı hareket eden ışıklar bizi dinginleştirir ve yüceltir (Bulut, 1994:2).

Resim 112: H.Nurşen Batuk
“Renk”, 2010

Renkli fotoğrafçılığın vazgeçilmez ögesi olan renk, ışığın niteliklerine bağlı olarak değişim gösterir. Sert (kontras) ışık altında renkler daha canlı görünürken, yaygın (“difüz”) ışık altında renkler yumuşar ve solgunlaşır. Anlatım yöntemimize bağlı olarak her iki durumda da ilgi çekici fotoğraflar oluşturulabilir. Renkler arasında uyum sağlayarak güçlü bir etki yaratmak mümkündür. Ancak karşıt renkler ile daha güçlü kompozisyonlar oluşturulur.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/grafik/moduller/fotografta_goruntu_duzenleme.pdf)16.07.2011

Estetik üzerinde hemen hemen her dönemde durulmuş, estetik ile güzellik kavramı bütünleştirilmiştir. Sanatın temelini de estetik oluşturmaktadır. Fotoğraf ve sanat ilişkisi denildiğinde de öncelikle estetik akla gelmektedir. Fotoğraf öncelikle resamlara resimlerini oluşturmada yardımcı bir araçken bağımsız bir sanat olarak gelişimi devam

ettirmiştir. Modern sanat akımlarının doğmasında etkili olmuş ve bu akımlar içerisinde yer alan bazı sanatçılar resimlerinde fotoğraftan çok daha fazla yararlandıkları görülmüştür. Görsel Sanatlar kompozisyon teknikleri ile fotoğraf kompozisyon tekniklerinin benzeşim içinde oldukları belirlenmiştir. Görsel Sanatlar dersinde kompozisyon ışık-gölge, perspektif, leke, doku gibi konularının işlenişinde fotoğrafın önemli bir yardımcı araç olduğu saptanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Samsun ilindeki 45 Görsel Sanatlar öğretmeni ve bu alanda uzman üç eğitimciyle yapılan görüşmeler değerlendirilmiştir.

1. Görsel Sanatlar Eğitimi dersi programında ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine fotoğraf makinesinin, fotoğraf ve biçimlerinin kazanımları var mıdır?

Samsun ilinde görev yapan 230 Görsel Sanatlar öğretmeni arasından rastgele seçilen 45 öğretmene gönderilen görüş formlarının ve bu alanda uzman üç eğitimciyle yapılan görüşmelerin sonucunda Görsel Sanatlar Eğitimi dersi programında fotoğraf makinesinin biçimlerinin kazanımları konusunda göze hitap eden, görsel algı ve seçiciliğin gelişiminde önemli bir alan olan fotoğraf sanatını kullanmak doğru bir adım olacağı belirtilmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde reproduksiyon, kolaj konusunda, sekizinci sınıf öğrencilerinin çektikleri fotoğrafları kullanıp çizim yaparak, kendi becerilerine yönelik farkındalıkların oluşmasında; eser inceleme, yorumlama konusunda estetik dil, estetik değer, estetik ifade, eleştirel düşünce ve bakış açısı gibi becerilerin kazanımında önemli etkilerinin olduğu vurgulanmıştır.

2. Görsel Sanatlar Eğitimi dersinde fotoğraf makinesinin yeni olan uygulamaları var mıdır?

Görsel Sanatlar öğretmenlerinin çoğunluğunun derslerinde fotoğraf ve fotoğraf tekniklerini perspektif, ışık- gölge, desen, peyzaj, kompozisyon kurma, natüremort, leke-doku gibi konuların anlatımında kullandıkları; kompozisyon kurmada, fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin öğretilmesinin büyük katkısını gördükleri anlaşılmıştır.

Görüşme yaptığımız Öğretim Görevlisi Tülay Çellek bu konuda “Her eğitimci alanı ne olursa olsun psikolojiyi iyi bilmeli, çağdaş eğitim yöntemlerini öğrenmeli ve çağı yakalamalı özellikle teknolojisi ile... Sanat, tasarım, fotoğraf bir dildir. Bu dili teknolojinin

olanakları ile hem yaygınlaştırmalıyız hem de teknolojiyi kullanarak tasarlamalıyız.

Dersi atölyenin duvarları ardına taşımak gerek... Tüm dünyayı takip etmenin ve tüm dünyaya ulaşmanın en güzel yollarından biridir teknoloji, internet...”diyerek Görsel Sanatlar dersinde teknolojik yeni uygulamaların olması gerekliliğini belirtmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin teknolojiyi yakından takip ettiği ve teknolojik bir alet olan fotoğraf makinesini kullanmayı sevdikleri, tekniklerini de öğrenmeye istekli oldukları görülmüştür.

3. Fotoğraf makinesinin Görsel Sanatlar Eğitimine katkıları nelerdir?

Görsel Sanatlar öğretmenleri, derslerinde fotoğraf makinesi kullanarak yapılan çalışmaların öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığını, doğru fotoğraf örneklerinden gösterilmesinin öğrencilerin yaratıcılıklarına büyük katkı sağladığını aktarmışlardır.

Fotoğraf görmeyi seçmeyi sağlar, görsel algının gelişmesine neden olur, yaratıcılığa katkı verir, yaşama anlam katar. Yaşamı belgeler, deneysel, kavramsal fotoğraf da farklılıklara neden olur, zihne dayalı yetileri geliştirir. Görüştüğümüz Prof. Dr. Ahmet ÖZOL bu konuda kompozisyon içinde barındırdığı kavramlarla esnek ve zengin bir nitelik taşımaktadır ve estetik değerlere ulaşmanın yolu da temel kompozisyon bilgilerinden geçer, demiştir. Bütün bunlara dayanarak fotoğrafın Görsel Sanatlar dersinde öğrenciler üzerinde önemli kazanımları olduğunu söyleyebiliriz.

4. Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin fotoğraf makinesini ortaokul 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine görsel alanlarının gelişimi için kullandırmasının yararları nelerdir?

İnsan, yaşamı; duyularıyla, gözüyle algılar; yorumlar. Fotoğraf anı dondurmak ve belgelemek demektir. Fotoğraf yapıtının değerini belirleyen ise onu çeken kişinin görsel alan ve algısının genişliğidir. Fotoğraf tekniklerini öğrenen ve kullanan öğrencilerin bakış açılarında bir farklılık, görsel algılarında da bir zenginlik olduğu konusunda Görsel Sanatlar öğretmenlerimiz ve uzmanlarımız hem fikirdirler.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

İnsanoğlu var olduğu günden bugüne yaşadıklarını anlatma ihtiyacı duymuştur. İlk insandan günümüze kalan en güzel örnekler olan mağara resimlerine bakıldığında anlatım yollarından ilkinin resim olduğunu görmekteyiz. İnsanoğlu bunu gerçekleştirirken dönemlerinin onlara sunduğu malzemeyi en uygun şekilde kullanmış ve geliştirme arayışı içinde olmuşlardır. Öncelikle yaşamlarındaki sahneleri duvara kazıyarak, sonrasında etraflarındaki taşları duvara sürttüklerinde iz bıraktığını görerek çizmişler ve boyamışlardır. Bu arayışlardan biri de resmi oluşturan ışığı bir noktada toplamak ve görüntüyü sabitlemek üzerine olmuştur. Bunu onuncu yüzyılda İbn-i Heysen gerçekleştirmiş ve bunun üzerine yapılan birçok eklemeler sayesinde fotoğraf bulunmuş, günümüze kadar birçok gelişme kaydetmiştir.

Fotoğrafın resim sanatıyla ilk bağlantısı Camera Obscura sayesinde olmuştur. Ressamlar yaptıkları eserlerde ışık-gölgeyi doğru biçimde aktarabilmek için bir araca ihtiyaç duymuşlar, bunu Camera Obscura ile gerçekleştirmişlerdir. On dokuzuncu yüzyılda fotoğraf makinesinin icadı resim sanatının gelişimine büyük yarar sağlamış, birbirinden etkilenen bu iki sanat, teknik açıdan ayrılışlar da görsel sanatın en önemli iki kanadını oluşturmuşlar, hatta çeşitli sanat akımlarının doğmasına da sebep olmuşlardır.

Fotoğrafın bulunuşundan (1839) itibaren on dokuzuncu yüzyılın bitimine kadarki ilk altmış yılı kapsayan dönem, “erken dönem fotoğrafçılığı” olarak tanımlanmıştır. Önceleri resim, gravür, litografi gibi elle elde edilen görüntülerin yerini fotoğrafla elde edilen “ayna görüntü” almıştır.

Fotoğrafın on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, fotoğraf özellikle modern sanattaki birçok akımı beslemiş, malzeme olarak da sanatçıların çalışmalarında yer almıştır.

Osmanlı döneminde fotoğraf; ilk önce gezginler, daha sonra Osmanlı'da çalışan Avrupalılar eliyle girmiştir. İlk zamanlar, Osmanlı İmparatorluğu'nda, Batılı gezgin fotoğrafçılar eliyle yürütülen çalışmalar, fotoğraf stüdyolarının açılmasıyla birlikte yerel fotoğrafçılar tarafından sürdürülmeye başlanmıştır. Fotoğrafın Osmanlı'ya gelişi Türk resim sanatı ve sanatçıları üzerinde de etkili olmuştur.

Osmanlı fotoğrafçılığının temelini, Pera bölgesinde açılan fotoğraf stüdyolarının çalışmaları oluşturmuştur. Sultan Abdülmecit döneminden başlayarak, Sultan Abdülaziz ve özellikle II. Abdülhamit döneminde Pera fotoğrafçıları Saray tarafından çok desteklendi. En başta Abdullah Biraderler olmak üzere, Osmanlı iktidarı fotoğraf stüdyolarına çeşitli çalışmalar yaptırdılar. Bu çalışmalar, uluslararası sergilere hazırlanan fotoğraflar ve ülke içinde elde edilen belgesel fotoğraflar (Yıldız Albümleri) olmak üzere iki grupta toplanabilir. Bu fotoğraf çalışmaları "Osmanlı fotoğrafçılığı" çerçevesinde bir bütünü oluşturmaktadır. II. Abdülhamit döneminde, dışarıya hediye edilen fotoğraflar Osmanlı Devleti'nin tanıtımı amacıyla düzenlenmiştir.

Fotoğrafın teknolojik gelişmesine paralel olarak anlatım olanaklarının artması, ona özgürlüğünü kazandırmakla beraber fotoğraf ve resim sanatı ile olan yakınlığı günümüze kadar sürmüştür. Bugün sanatların birbirleriyle etkileşiminin kaçınılmaz görüldüğü gerçektir. Fotoğraf bu etkileşim içinde bulunmakla birlikte kendine özgü anlatım olanakları ile gerçekleştirilmiş birçok yapıtın sanat tarihine geçmesini sağlamış ve aynı zamanda kendi tarihini de yazmıştır.

Fotoğraf teknik ve kompozisyon özellikleri, görsel sanatlarla benzer yanlarının yanı sıra ayrı düşükleri yanlar da olsa daima birbirlerini beslemiş ve beslemeye de devam edeceklerdir.

Görsel Sanatlar dersinde kompozisyon, perspektif, ışık-gölge... gibi konular işlenmektedir. Bu konuların öğrenciye daha net, somut kavratılması için fotoğraf makinesi en uygun araçtır. Günümüzde artık cep telefonlarına kadar giren fotoğraf makinesi hem herkes tarafından ulaşılır olmuş hem de kullanımı kolaylaşmıştır. Bu araç sayesinde yukarıda belirttiğimiz Görsel Sanatlar dersi konuları uygulamalı olarak verilebilmektedir.

Öğrenciler fotoğraf çekmekten zevk almaktadırlar bunu ders içinde yapmaları ve onun üzerinden konuları işlemek; öğrencilerin görsel algılarını açacak ve görsel alanlarını genişletecektir.

Fotoğraf özellikle kompozisyon kurma çalışmalarında önemli bir yardımcı araçtır. Çekilen fotoğraf üzerinde kurgulanan kompozisyon hızlı bir şekilde görülmektedir. Bu doğru ve yanlış kompozisyon düzenini hızlı bir şekilde görmelerini sağlamakta ve doğruyu daha kısa sürede görebilmektedirler.

Fotoğraf makinesinin kullanımına bağlı olarak derinleşen görme yetisi sanatçıya farklı ufuklar açmaktadır. Fotoğraf makinesinin araç olmasını düşünen ve üreten insan için çeşitli kullanım becerileri sunmaktadır. Bu bağlamda fotoğrafın resim sanatının gelişiminde önemli katkıları olmuş, yeni akımların doğmasına da sebep olmuştur.

Günümüzde de çoğu öğrencinin cep telefonunda dahi fotoğraf makinesi varken, fotoğraf çekmek genç kuşak için bu kadar yaygınken, bir paylaşım ve kendini ifade etme aracı olmuşken, okullara dağıtılan akıllı tahtalar bile görsel ağırlıklı ve her şey zamanla daha da görsel hale gelmeye başlamışken Görsel Sanatlar dersinde fotoğraf makinesinin kullanılması elzemdir. Eskiden fotoğraf ayrı bir disiplin gibi ele alınırken şimdi onun birçok dala dahil edildiğini görüyoruz. Bundan kaçamayacağımız gibi buna hayatımızda yer açmak zorundayız. Ayrıca bir eğitimciyse değişimi geriden takip etme gibi bir lüksümüz olamaz. Görsel Sanatlar için geçmişte ve gelecekte sanatsal yaratıcılığın özü hiç değişmeyeceğinden ancak teknoloji bize yeni teknikler, yeni enstrümanlar kazandıracaktır. Bize düşen görev teknik kısmı bir yana estetik bir bakış açısı kazandırmaktır. Rastlantısal olanı değil estetik kaygılarla kurgulanmış çalışmalar ortaya çıkarmaktır. Bu amacımıza ulaşmada fotoğraf makinesi en önemli yardımcımız olmaktadır. Kompozisyon teknikleri, perspektif, ışık-gölge, renk, bütünlük, oran-orantı gibi pek çok konuda fotoğraf makinesini kullanarak daha etkin ve hızlı aynı zamanda öğrencilerin görsel algılarını, alanlarını açmada etkin bir eğitim verilebilmektedir.

Çalışmamız sırasında Görsel Sanatlar dersi eğitimcileriyle ve Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Öğr. Gör. (Em.) Tülay ÇELLEK ile yaptığımız görüşmemizde çoğunluğun derslerinde fotoğraf ve fotoğraf tekniklerini perspektif, ışık- gölge, desen, peyzaj, kompozisyon kurma, natürmort, leke-doku... konularının anlatımında yararlandıkları görülmüştür. Kompozisyon kurmada, fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin öğretilmesinde büyük katkısının olacağı belirtilmiştir. Görüşme yaptığımız Prof. Dr. Ahmet ÖZOL da bu konuda aynı doğrultuda düşündüğünü “Doğru amaçlanmış fotoğraf derslerinin çok yararlı olacağına inanıyorum. Fotoğraf derslerinin içinde kompozisyon bilgileri ve deneyleri yer almalıdır. Fotoğraf dersleri; araştırmacı kimlikli insanların yetişmesine de katkı sağlayacak ve ülkemizin değerlerinin ortaya çıkartılmasında dolaylı yararlar getirecektir. Ayrıca, fotoğraf makinası ve bilgisayar ikilisi, giderek ayrılmaz bir bütün oluşturmaya başlamıştır. Yeni teknolojik buluşlar da geciktirilmeden eğitimin hizmetine sokulmalıdır.” diyerek belirtmiştir.

Ayrıca bir diğer uzman görüşü olarak Çukurova Üniversitesi Öğr. Gör. Kazım ARTUT ile yaptığımız görüşmede fotoğrafın Ortaokul Görsel Sanatlar dersi içinde “ Eğer bir dersin adı “görsel sanatlar” ise ve sanatın birçok alanını da kapsıyorsa sanatın farklı alanlarından birçok yönüyle yararlanılabilir. Bu anlamda göze hitap eden, görsel algı ve seçiciliğin gelişiminde önemli bir alan olan fotoğraf sanatını görmezden gelmek akılcı bir yaklaşım biçimi değildir.” demiş, bununla ilgili de birçok örnek vermiş ve öğrenciler arasında sanatsal bir farkındalık yaratacağını da belirtmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin farklı araç gereçler kullanmaya istekli oldukları, öğrencilerin teknolojiyi yakından takip ettikleri ve teknolojik bir alet olan fotoğraf makinesini kullanmayı sevdikleri, tekniklerini de öğrenmeye istekli oldukları bu görüşmelerimiz sonucunda görülmüştür.

Görsel Sanatlar öğretmenleri Orta Öğretimde öğrencilerin profesyonelce çekim yapabilmeyi öğrenmelerinin yaşam kalitelerini zenginleştirecek bir etkiye sahip olduğu kanısında olduklarını belirtmişlerdir. Müfredatta da yer alması hususunda tüm görüşme yaptığımız Görsel Sanatlar öğretmenleri hem fikirdirler.

6.2 Öneriler

Bu çalışmanın sonucunda Görsel Sanatlar dersi içinde öğrencilerin fotoğraf, fotoğraf kompozisyon tekniklerinin öğretilmesinin dersin işlenişine olumlu katkıları olacağı görülmüştür.

Günümüz Ortaöğretim öğretmenleri derslerini teknolojiden yararlanarak -akıllı tahtaları, bilgisayar, interneti kullanarak- anlatmaktadırlar. Bu araçları kullanırken çoğunlukla fotoğraftan yararlanarak konularını aktarmaktadırlar. Eğer öğrenciler Görsel Sanatlar dersi içinde fotoğraf kompozisyon tekniklerini almış olursa öğrencinin görsel alan ve algıları açılmış, seçiciliği artmış olacaktır.

Bütün derslerde çağın gereklerine uygun olarak öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan slaytlardan da yararlanılmaktadır. Fotoğrafta kompozisyon tekniklerini alan yaptırarak hem öğrencilerin bulunmuş bir icadı o dönemin heyecanı ile yeniden öğrencilerin hazırladıkları slaytlar daha seçici, etkili ve kaliteli olacak, konunun özünü daha kolay aktarabileceklerdir. Bu nedenle fotoğraf teknikleri Görsel Sanatlar dersi içinde öğrencilere verilmelidir

Ortaöğretim derslerinden Teknoloji ve Tasarım (buluş ve icatlar) dersi içinde öğrencilere yaşamaları (empati) hem de Görsel Sanatlar dersi içinde kompozisyon tekniklerini bir araç vasıtasıyla uygulamalı olarak öğrenmeleri için fotoğrafın ilk hali olan Camera Obscura'yı kullanmaları sağlanmalıdır.

Çeşitli alanlarda görsel kirliliği önlemek, bilinçli kullanıcılar yetiştirmek amacıyla Görsel Sanatlar dersi içinde teknolojik aygıt olan fotoğrafı ve fotoğraf tekniklerini anlatmalı, öğrencilerin bilgisayarda kullandıkları fotoğraf programları ile yaptıkları fotoğraf düzeltmelerini daha bilinçli ve doğru bir şekilde yapmaları sağlanmalı.

Ortaokul öğrencileri aldıkları bilgisayar dersi ile ilerde bilgisayar ile ilgili bir branş seçebiliyorlar. Alacakları fotoğraf dersi ile fotoğrafı da bir meslek olarak düşünmelerinde etkili olabilir.

Günümüz öğrenci merkezli eğitiminde öğrencinin daha etkin olabilmesi için hayatlarında etkili olarak kullandıkları fotoğraf makinesinde oluşturdukları kompozisyon kurgusunu bilgisayar üzerinden sınıfla paylaşarak daha etkin bir şekilde gösterebilmelidir.

KAYNAKÇA

- AK, Seyit Ali, 2001. **Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Fotoğrafı 1923–1960**, İstanbul: Remzi Kitapevi
- Altunay, Alper, 2004. **Mekanik Sanattan Elektronik Sanata Geçiş ve Video Sanatı**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Algan, Ertuğrul, 1999. **“Fotoğraf Okuma” Görüntü Çözümlemesine Giriş**, Eskişehir: çözüm İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
- Ayaydın, A, Üstün V, Tuna, D, Gökay, S, Yılmaz, M, 2009. **Sanat Eğitimi Ve Görsel Sanatlar Öğretimi**, Ankara: Pegem Yayınevi
- Barret, Terry, 2009. **Fotoğrafı Eleştirmek**, Çev. Harcanoğlu, Yeşim. İstanbul: Hayalbaz Kitap
- Barthes, Roland,1992. **Camera Lucida Fotoğraf Üzerine Düşünceler**. Çev. Akçakaya, Reha. İstanbul: Altıkırkbeş Yayın
- Barthes, Roland,1996.**Camera Lucida**, Çev: Reha Akçakaya, İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.
- Batur, Enis, 2002. **Modernizmin Serüveni**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Bayhan, Mehmet, 1996. **Yazılarla Fotoğraf**, İstanbul: Ege Yayınları.
- Bayhan, Mehmet, 1997. **Fotoğraf, Ezcacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**. Cilt 1
- Bellone, Roger, 2010.**Fotoğraf**, Çev. Yerguz, İsmail. Ankara: Dost Yayın
- Beksaç, Engin, 2000. **Avrupa Sanatına Giriş**, İstanbul: Engin Yayınevi
- Berger, John, 1998. **O Ana Adanmış**, Çev: Yurdanur Salman, M. Gürsoy Sökmen, İstanbul: Metis Yayınevi.
- Berger, John, 2009. **Görme Biçimleri**, Çev. Salman, Yurdanur. İstanbul: Metis Yayınları.
- Boubat, Edouard,1984. **Fotoğraf Sanatı**. Çev. Özcan, Nejat. İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi
- Boydaş, Nihat, 2004. **Sanat Eleştirisine Giriş**, Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Cauquelin, Anne, 2005. **Çağdaş Sanat**, İstanbul. Dost Yayınevi.
- Cereci, Sedat, 2008. **Mağaradan Ekran Görüntünün Öyküsü**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Ceyhan, Zeki, 1998. **Amatör ve Profesyoneller için Renkli Fotoğraf Bilgileri**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1046 Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, No:21,
- Ceyhan, Zeki, 2003. **Temel Fotoğrafçılık Bilgileri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Çalışlar, Aziz, 1983. **Ansiklopedik Kültür Sözlüğü**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi,
- Çetin, Özden,1999. **Milliyet Sanat Dergisi**, Sayı,455, İstanbul:
- Çizgen, Gültekin, 1993, **Ve Fotoğraf Denemeler**, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Çizgen Gültekin,1998. **Fotoğrafın Görsel Dili**, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Derman, İhsan. 2009. **Fotoğraf ve Gerçeklik**. İstanbul: Hayalbaz Kitapevi.
- Ede, Nadir, 1996, “Polaroid” **Fotoğraf Dergisi**, Sayı: 9, İstanbul.
- Erzen, N.Jale, 2004. **Fotoğraf Notları**, İstanbul: Say Yayınları.
- Ertan, Güler, Erutku, Bülent, 2004. **Açıklamalı Fotoğraf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Say Yayınları
- Erkaya, M. Yüzbaşıoğlu, N.Ünlü, B, 2006. **Vermeer**, İstanbul: Boyut Yayın Grubu
- Etike, S. Kurtuluş, Y, 2002. **Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ersoy, Ayla, 2002. **Sanat Kavramlarına Giriş**, İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Geiger, Moritz, 1985. **Estetik Anlayış**, Çev. Mengüşoğlu, Tomris. İstanbul: Remzi ,Kitapevi.
- Grundberg, Andy, 2002.**Sanat Dünyamız**, sayı 84 Çev:Kemal Atakay,İstanbul: YKY Yayınları.
- Fischer, Ernst, 1995. **Sanatın Gerekliliği**, Çev: Cevat Çapan, İstanbul: Payal Yayınevi.
- Fiorentini Erna ,2007. **Camera Obscura vs. Camera Lucida – Distinguishing Early Nineteenth Century Modes of Seeing**, Max Planck Institute for the History of Science

- Fluser, Vilem, 2009. **Bir Fotoğraf Felsefesine Doğru**, İstanbul: Hayalbaz Kitapevi.
- Freund, Gisele, 2008. **Fotoğraf ve Toplum**, Çev.Demirkol,Şule.İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Gombrich, E.H, 1980. **Sanatın Öyküsü**, İstanbul: Remzi Kitapevi
- Gökberk Macit,1999. **Felsefe Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Greenhill Richard, Murray Margaret, Spence Jo, 1992. **Fotoğraf Sanatı**, İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Huisman Denis,1992, **Estetik**, Çev: Cem Muhtaroglu, İstanbul: İletişim Yayınları.
- İpşiroğlu, Nazan-Mazhar.1993.**Sanatta Devrim**.İstanbul:Remzi Kitapevi
- İmer,Ümit.1981. **Her Yönüyle Fotoğraf Sanatı**. İstanbul. Serhat Dağıtım.
- İzan Fethi,1999. “Heyk-el” **Geniş Açı Dergisi**, Sayı:7, İstanbul:
- Kagan Moissej,1982. **Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat**, Çev: Aziz Çalışlar, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kamburoğlu, Özer, 2002. **Temel Fotoğraf Bilgisi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayın no: 4363
- Kamburoğlu, Özer, 2007. **A’ dan Z’ ye Fotoğraf**, İstanbul: Say Yayınları.
- Kılıç, Levent, 1994. **Görüntü Estetiği**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Kılıç, Levent, 2002. **Fotoğrafa Başlarken**, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Kılıç, Levent, Kamburoğlu, Özer, Göktan, Çağatay, Çetin, Orhan.20 **Fotoğraf Tarihi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç Levent, 2011. **Görsel Kültür**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç Levent. 2011. **Fotoğraf Kültürü**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin.2005 **Sanatta Eğitim**. Ankara: Pegem A Yayınları
- Küçüksayraç, Elif ,2000. **Sinemanın Fotoğrafı**, Geniş Açı Dergisi, Sayı: 11, İstanbul.
- Lhote, Andre, 2000. **Sanatta Değişmeyen Plastik Değerler**, Çev:Kaya Özsezgin, Ankara: İmge Yayınevi.
- Modiano, Alberto, 2007. **Fotoğraf Tarihine Giriş**, Çev. Koç, Devrim. Aşuroğlu, Hüseyin. Art Studio Yayıncılık.

- Mutlu, EroI,1991. **Televizyonu Anlamak**, Ankara: Gündoğan Yayınevi
- Özök Ertuğrul, 1982. **Sanat İletişim İktidar**, Ankara: Tan Kitap Yayınevi.
- Price,Mary, 2004. **Fotoğraf**, Çev. Koş, Ayşenaz Kubilay. İstanbul.Ayrıntı Yayınları
- San, İnci. 2008. **Sanat ve Eğitim**, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Saatçioğlu Handan, 2000. **Joris İvens ve Belgesel Sinema**, Geniş Açı Dergisi, Sayı:11, İstanbul.
- Saatçioğlu, Nermin, 2000. **Cinayeti Görmek**, Geniş Açı Dergisi, Sayı: 11, İstanbul.
- Sontag, Susan,1993. **Fotoğraf Üzerine**, Çev.Akçakaya, Reha. İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.
- Su, Süreyya, 2007. **Fotoğraf ve Sanatı**, Cogito,52/Güz, s 223-234.
- Sözen, Mustafa. 2003. **Fotoğrafçılığa Giriş**. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Szarkowski, John, 1989. **Photography until now**, New York: Museum of Modern Art,
- Tansuğ, Sezer, 1991.**Çağdaş Türk Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Timuçin, Afşar, 2002.**Estetik**, İstanbul: Bulut Yayınları.
- Topçuoğlu, Nazif, 2010. **Fotoğraf Ölmedi Ama Tuhaf Kokuyor**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Topçuoğlu, Nazif., 2005. **Fotoğraflar Gösterir Ama... .** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tunalı, İsmail, 1983. **Grek Estetiği**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tunalı, İsmail, 1983. **İfade Bilimi ve Linguistik Olarak Estetik**, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Tüfekçi Tunç, 2000. **Fotoğrafta Resim Etkileri**, Fotoğraf Dergisi, Sayı: 31, İstanbul
- Ünver, Erdem, 2002. **Sanat Eğitimi**, Ankara: Nobel Yayıncılık
- Yaykın, Murat, 2009. **Fotoğraf İdeolojisi**, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Zillioğlu Merih,1996. **İletişim Nedir**, İstanbul: Cem Yayınevi.

TEZLER

Bayhan, Mehmet. 1997-1998 **Fotoğraf Sanatının Gelisimi**, İstanbul:Yıldız Teknik Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, Fotoğrafçılık Bölümü

By Yeh Ka Kei,2003/04,"**Vermeer's Camera**" Singapore .A/P Helmer Aslaksen Department of Mathematics National University of Singapore

Gökhan, Mehmet Aslan. 2007 **Türkiye’de İlköğretimde Plastik Sanatlar Eğitimi ve Önergeler** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Gürhan, Mert. 2007. **Resim-İş Öğretmenliği Programında Fotoğrafın İşlevi ve Yeri.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Kaya, Gülveli 2006.**Türk Resim Sanatında Fotoğraf-Resim Etkileşimi ve Atatürk Portreleri.** Resim Programı Eser Metni. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özdemir, Baran.2009 **Belgesel fotoğrafta “Estetik Kaygı” Sorunu.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özdemir Beyhan 1996, **Fotoğrafik Dil Yetisinin Evrimi Bağlamında Müdahale Sorunsalı**, İzmir: D.E.Ü. S.B.E. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Özel Zühal 1998 **Kitle iletişiminde Reklam Fotoğrafçılığının Önemi**, İzmir: E.Ü. S.B.E. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Urcan, Elçin. 2010. **Çağdaş Batı Sanatında Fotoğrafın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Yayıntaş, Arzu. 2005 **Türkiye’de Çağdaş Sanat İçinde Fotoğrafın Bugünkü Konumu**
Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü

Yılmaz, Neslihan.2010 **Temel Sanat Eğitiminde Fotoğraf İlişkisi.** Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

İNTERNET KAYNAKLARI

Aristoteles, (<http://en.wikipedia.org/wiki/Aristoteles>)05.11.2012

Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Fotoğraf Atölyesi (2004)
(<http://ilef.ankara.edu.tr/fotograf/yazi.php?yad=2861>), 16.12.2012

Canalotto Canal, (<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Canaletto4fogli.jpg>),04.07.2012

Çellek Tülay, <http://www.tulaycellek.com/tulay/default.asp>

Daguerre L.J.Mande Daguerreotype (en.wikipedia.org/wiki/Daguerreotype)

http://www.kodak.com.tr/ek/TR/tr/Our_Company/History_of_Kodak/George_Eastman.

Gezgin Ahmet Öner, **Cumhuriyetten Günümüze Fotoğrafi**

(<http://www.fotografya.gen.tr/issue-4/ahmet2.html>) 16.10.2011

Gölge Fanzin. **Fotoğrafi Tarihsel Gelişim Camera Obscura** <http://www.golge-fanzin.com/forum/viewforum.php?f=14> 29.01.2011

<http://spleenfanzin.wordpress.com/tag/charles-baudelaire/>20.12.2012

http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanatakimlari/sanat_akimlari.html,25.07.2012

Gümrükcü, Cengiz Oğuz. **Cumhuriyet Döneminde Çağdaş Fotoğrafçılığın Gelişimi.**

<http://www.belgeselfotograf.com/aid=2.phtml> 16.10.2011

www.grandillusions.com/articles/mystery_in_the_mirror

Heysen İbn-İ El, <http://www.kameraarkasi.org/light/mucitler/alhazen.html>

İmançer, Ahmet. **Fotoğraf Sanat İlişkileri** Fotoğrafya 15,

http://www.fotografya.gen.tr/issue-15/a_imancer15.htm 29.01.2011

İngres “Jean Auquste Dominique İngrea”

http://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Auguste_Dominique_Ingres 25.07.2012

http://www.picturalissim.com/g/ingres_senonnes_1.htm

<http://doudou.gheerbrant.com/?p=2322>

<http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.turkresmi.com>

Kılavuz Erdem, **Temel Fotoğraf Bilgileri**

(http://www.karfokaracasulu.com/file/temel_fotografcilik.pdf)

Manet Claude, “Edouard Manet (1832-1883)

http://www.metmuseum.org/toah/hd/mane/hd_manet.htm

Megep, 2007. **Grafik ve Fotoğraf Fotoğrafta Görüntü Düzenleme**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/grafik/moduller/fotografta_goruntu_duzenleme.pdf)16.07.2011

Megep, 2007. **Grafik Ve Fotoğraf Pinhole (İğne Deliği) Kamera**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/grafik/moduller/pinhole_ign_e_deligi_kamera.pdf 16.07.2011

Megep, 2008. **Grafik ve Fotoğraf Sanat Fotoğrafı**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

(megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul.../211GS0126.pdf).14.10.2011

<http://www.milliyet.com.tr/fotogaleri/43217-yasam-ii--abdulhamid-in-arsivinden-istanbul/>,25.12.2012

Özdemir Beyhan, **Teknolojik Gelişim Ve Toplumsal Değişim Çağında Fotoğraf**

Sanatı <http://www.beyhanozdemir.com>.29.01.2011

Özdemir Beyhan. **Çağdaş Sanat Akımları ve Fotoğraf**,

<http://beyhanozdemir.com/yazilar/page/3/29.10.2010>

Özel, Zühal. 2007 **Fotoğraf Akımları İçinde Gerçekliğin Sunumu**, <http://www.golge-fanzin.com/forum>.

Özendes, Engin, 2012. Fotoğraf Osmanlı İmparatorlu'unda

<http://www.enginozendes.com/>.

tr.wikipedia.org/wiki/Camera_lucida 10.07.2012

Vargı N. Elif, **Louis Jacques Mandé Daguerre**, Fotoğrafya 18.sayı

<http://www.fotografya.gen.tr/cnd/index.php?louisjaquesmande> 18.10.2011

Vermeer van Delf - İnci Küpeli Kız:

http://www.artinthepicture.com/artists/Jan_Vermeer/girl.jpeg, 2012

Vinci Leonardo da, 2012

<http://www.luminous-lint.com/app/image/9195107739163316752509883329>

Yılmazbayhan, Aylin, **Uzaklardan**, fotoğrafya 15. sayı

<http://www.fotografya.gen.tr/issue-15/uzaklardan15.htm>

Yurdalan, Özcan, **Fotoğrafya** 4. Sayı <http://www.fotografya.gen.tr/issue-4/ozcan.html>

EKLER

- 1.** Prof. Dr.Ahmet ÖZOL ile görüşme 24/01/2013
- 2.** Öğr. Gör.(Em.)Tülay Çellek ile görüşme 05/11/2012
- 3.** Öğr. Gör. Kazım ARTUT ile görüşme 22/01/2013
- 4.** Samsun ilinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenleri ile “Görsel Sanatlar ve Fotoğraf üzerine” görüşme
- 5.** Basit olarak “Camera Obscura” yapımı

EK 1.

Prof. Dr. Ahmet ÖZOL ile Görüşme

H.N.B Ahmet ÖZOL’U bir de sizin dilinizden tanıyabilir miyiz?

A.Ö “Sanatçı/Sanat eğitimsi” kapsamlı bir kavram içinde yorumlanmak isterim. Ancak, sanatçı tanımlaması toplumun verdiği bir payedir. Bizler sanatsal katkıyla topluma sunum yapıyor ve açıyoruz. Sanat eğitimi içinse çok uğraş verdim. Hala da kopmuş değilim. Çağdaş sanat eğitiminin sadece uygulamalı değil, yerel, evrensel ve sanat kültürüyle yoğrulması gerektiğine inanıyorum. Sanat bir paylaşım olduğu gibi sanat dersleri de paylaşım niteliğinde olmalı ve tartışmalı ortam yaratılarak yapılmalıdır. Katı değerlendirmeler sanat eğitime zarar verir.

Kısaca kendimden söz edeyim... 1945 Gönen - Balıkesir doğumluyum. 2010 Yılında Marmara Üniversitesi’nden emekli oldum ve halen İstanbul’da bir vakıf üniversitede çalışıyorum. Sanat çalışmalarımı Ziverbey’deki (İstanbul) atölyemde gerçekleştiriyorum. Çok sayıda sergilere katıldım ve 33 bireysel sergi açtım. Konferans verme ve sanatsal sempozyumlara katılma etkinliklerim devam ediyor. Ankara (Gazi), Ankara (Kültür Bakanlığı), Edirne, Eskişehir (Anadolu Üni), Balıkesir gibi illerdeki müzelerde yapıtlarım bulunmaktadır. Daha önceleri gerçekleştirilmiş olan YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesinin sanat eğitimi çalışmalarında (Ankara- Arizona Üniversitesi USA) yer aldım.

H.N.B Ahmet ÖZOL’U yazdığı sanat kitabından tanıyoruz. Bu yazdığınız kitap ile istediğiniz kitlelere ulaşabildiğinizi düşünüyor musunuz? Bu kitlelere ulaşabilmek için teknolojinin bütün olanaklarından yararlanmanın gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

A.Ö 2012 Şubat ayında çıkan “Sanat Eğitimi ve Tasarımda Temel Değerler” isimli kitabımı kendi olanaklarımla yayınladım. Yapılan tanıtım yeterli değil. Ancak bazı Üniversitelerde istekler oluyor ve duyuldukça istek sayısı artıyor. Güzel Sanatlar Fakültelerinde ders kitabı olarak da yer almaktadır. Öğrenciler ve toplu alımlar için uygun fiyat politikası uygulanıyor. Bugünkü sanat eğitime katkı sağlaması ve takdir edilmesi

benim için daha önemli. Şu sıralar, dağıtım çabuklaştırmak ve genişletmek için de bir yayınevi ile anlaşmayı düşünmüyor değilim. Ancak ilgilenenlerin alım gücü de önemli. Parasal giderden kaçınılmadan, kitabın basım ve tasarım kalitesine özen gösterildi.

H.N.B Günümüzde Ortaokul ve Liselerde verilmekte olan sanat eğitimini değerlendirir misiniz?

A.Ö Bugün itibariyle Ortaokul ve Liselerde sanat dersleri önemsizleştirilmektedir. Sanat dersi haftada bir saat ile eğitsel, kültürel ve yetenek geliştirici kimliğini koruyamaz ve fonksiyonunu yerine getiremez. Resim ve Müzik dersleri alternatif seçmeli olabilmelidir. Her iki ders için de zorunlu ders saatleri olmalı, seçilen dala ise daha fazla ders süresi tanınmalıdır. Ayrıca, Grafik ve Fotoğraf ile Bale ve Ritmik Jimnastik dersleri de Müfredata girmelidir.

H.N.B Görsel Sanatlar dersinde sizce plastik sanatlardan özellikle de fotoğraftan yararlanmalı mıdır?

A.Ö Birçok alanda olduğu gibi görsel sanatlarda da Fotoğraftan yararlanılmalıdır. Ancak bu yararlanmanın nasıl olacağı iyi düşünülmelidir. Sanat olgusunun bütün yükünü fotoğrafla halletmek değil de, yaratıcılığa katkı sağlamak ve değişik görselliklere ulaşabilmenin aracı olarak kullanmayı yeğlemek gerekmektedir.

H.N.B Fotoğraf teknolojik olarak hayatımızın her evresinde varlığını sürdürürken, bu teknolojik aletin orta öğretimde öğrencilere fotoğrafın sanatsal ve teknolojik yönü ile ilgili olarak ders müfredatında yer almalı mıdır?

A.Ö Fotoğraf makineleri teknolojisinin gelişmesi ucuzlayıp çoğalması çok yönlü yararlar sağlamaktadır. Her türlü beceri gücüne sahip makinelerle insana ne iş düşmektedir? Fotoğraf, ders niteliğiyle eğitim alanında yer alacaksa nasıl olmalıdır? Bu sorular dikkate alınarak öğrencilerde; sadece bakmak değil, görmek, fark etmek, estetik sanatsal duyarlılıkla değerlendirmek, yaratıcı karakterli disiplin kazandırmak amaçlı bir ders kurgulamak gerekmektedir. Eski makinelerin teknolojisine gereksiz ders saatleri

ayrılmamalıdır. Doğru amaçlanmış fotoğraf derslerinin çok yararlı olacağına inanıyorum. Fotoğraf derslerinin içinde kompozisyon bilgileri ve deneyleri yer almalıdır. Fotoğraf dersleri; araştırmacı kimlikli insanların yetişmesine de katkı sağlayacak ve ülkemizin değerlerinin ortaya çıkartılmasında dolaylı yararlar getirecektir. Ayrıca, fotoğraf makinesi ve bilgisayar ikilisi, giderek ayrılmaz bir bütün oluşturmaya başlamıştır. Yeni teknolojik buluşlar da geciktirilmeden eğitimin hizmetine sokulmalıdır.

H.N.B Sanat eğitiminde kompozisyonun önemini vurgulamak ve uygulamada bunu kısa sürede görebilmek adına sizce fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin yeri ve önemi nedir?

A.Ö Kompozisyon bilgileri, sanat eğitimi kapsamlı tüm derslerde gerekli ve kaçınılmazdır. Kompozisyon, içinde barındırdığı kavramlarla esnek ve zengin bir nitelik taşımaktadır. Estetik değerlere ulaşmanın yolu da temel kompozisyon bilgilerinden geçer. Kompozisyon bilgilerinin yaratıcı bir duyarlılıkla uygulama alanına sokulmasında ise fotoğraf derslerinin de önemli bir katkı sağlayacağı açıktır.

H.N.B Günümüzde sanat eğitiminde fotoğraf ve resmin kompozisyon kurgusu olarak birbirlerine yakın benzerlikleri vardır. Bu benzerlikler hakkında ne düşünüyorsunuz?

A.Ö Bazen fotoğraf ve resmin kompozisyon kurgusu olarak birbirlerine yakın benzerlikler göstermesi doğal karşılanmalıdır. Çünkü yaratıcı aşamada, her ikisini de gerçekleştiren aynı bireydir. Ancak fotoğrafın rastlantısal ve kısa zaman süreçlerinde çok sonuç alma özelliği onu farklı ve başka görsel sonuçlara götürecektir. Doğrudan insanın beyin gücü ve yaratıcı becerisiyle ortaya çıkan sonuçla, teknolojinin getirdiklerinin sağladığı artılar, süreç içinde her iki alanın görsel karakterlerinin belirleyicisi olacaktır.

---24.01.2013 Prof.Dr. Ahmet Özöl-

EK. 2

Öğr. Gör. (Em) Tülay Çellek ile Görüşme

H.N.B Tülay ÇELLEK ‘i bir de sizin dilinizden tanıyabilir miyiz?

T.Ç En zor soru. Bu nedenle en sona bıraktım...

Sevmek, tutku, merak etmek, araştırmak, okumak, yaratıcılık, hayal kurmak, yazmak, çizmek, fotoğraf çekmek, paylaşmak... Ve interneti eğitim, kültür, sanat, bilim, sosyal sorumluluk amaçlı kullanmak. Çalışmak... Gezmek, eğlenmek.... Çalışmak...

H.N.B Bir sanat eğitimcisi olan Tülay Çellek’i teknolojinin bütün olanaklarından yararlanırken görmekteyiz. Bu sayede sizin pek çok konuda görüşlerinize ulaşabilme imkanına erişiyoruz. Bu durum sadece size özgü bir özellik mi yoksa bütün sanat eğitimcileri teknolojiyi her alanda kullanmalı mıdır?

T.Ç Her eğitimci alanı ne olursa olsun psikolojiyi iyi bilmeli, çağdaş eğitim yöntemlerini öğrenmeli ve çağı yakalamalı özellikle teknoloji ile... Sanat, tasarım, fotoğraf bir dildir. Bu dili teknolojinin olanakları ile hem yaygınlaştırmalıyız hem de teknolojiyi kullanarak tasarlamalıyız. Dersi atölyenin duvarları ardına taşımak gerek... Tüm dünyayı takip etmenin ve tüm dünyaya ulaşmanın en güzel yollarından biridir teknoloji, internet... Doğrusu özellikle sitem <http://www.tulaycellek.com> vesilesiyle de sanat/tasarım eğitimi gerçekleştirdiğim gibi özellikle YARATICILIK seminerlerime öneri sitemi takip edilenlerce getiriliyor... Hatta sergi ve bienallere katılma önerileri alıyorum, interneti çok iyi kullandığım için. O nedenle de herkese tavsiye ediyorum... Tüm eğitimciler, başta sanat eğitimcileri kullanmalı... Dersimden sonra da öğrencilerimle bilgi paylaşım yeridir internet... Gençler çok iyi kullanıyor ve tercih ediyorlar bilgisayar o zaman biz eğitimcilerin bunun ayırdıyla hareket etmesinde yarar var...

H.N.B Günümüzde Ortaokul ve Liselerde verilmekte olan sanat eğitimini değerlendirir misiniz?

T.Ç Uzun süre Ortaöğretimde çalıştım, şimdi de çok farklı olduğunu sanmıyorum... Atölye yoktur çoğunda, Müzik odası ve aletleri yoktur... Lise kısmında seçmeli hale

getirilir ya resim yoktur ya müzik dersi yoktur ya da ikisi birden yoktur... Tabii yönetimin sanat eğitimine nasıl baktığı çok önemlidir. Bu nedenle sanat eğitimcilerine çok iş düşüyor... Yüksek lisans tezi hazırlarken tüm tebliğler dergilerini incelemiştim... Sanat ile İş ve Teknik Eğitime dair çok güzel şeyler yazılmış ama Türkiye gerçeği bunu göstermiyor...

H.N.B Görsel Sanatlar dersi sizce diğer plastik sanatlardan özellikle de fotoğraftan yararlanmalı mıdır?

T.Ç YTÜ' de her ders kesinlikle saydam gösterirdim. Saydamların neredeyse yarısına yakını fotoğraftır... Fotoğraf çağın olayı... Bir ışık konusu resimden olduğu kadar fotoğraftan da gösterilmeli öğrenciye. Tabii ortaöğretimde de saydam gösterilmeli ve fotoğraftan mutlaka yararlanılmalı...

H.N.B Fotoğraf teknolojik olarak hayatımızın her evresinde varlığını sürdürürken, bu teknolojik aletin orta öğretimde öğrencilere fotoğrafın sanatsal ve teknolojik yönü ile ilgili olarak ders müfredatında yer almalı mıdır?

T.Ç Ben bir ortaokulda ve Güzel Sanatlar Lisesinde karanlık oda kurmuştum... Fotoğraf ders olarak konulmalıdır... Çağı yakalamanın dilinden birisidir fotoğraf ve yaratıcı sanat eğitiminde, teknolojik eğitimde yerini almalıdır...

H.N.B Sanat eğitimi (Temel Tasarım) ve kompozisyon ile ilgili pek çok çalışma ve makalelerin yanı sıra fotoğraf ve bu teknolojiyi kullanan sanatçılar ile ilgili çalışma ve makalenizin olduğu bulunmakta. Sanat eğitiminde kompozisyon önemini vurgulamak ve uygulamada bunu kısa sürede görebilmek adına sizce fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin yeri ve önemi nedir?

T.Ç Öncelikle disiplinler arası düşünmek gerekir, yaratıcılık söz konusu olduğunda... Bu nedenle bilim ve sanat eğitiminin iç içe verilmesi gerektiği gibi sanat tarafında da farklı diller farklı kişilikte öğrencilere hitap edeceği için gereken her sanatsal dile yer verilmelidir müfredat programında ve uygulamada...

Görsel Sanat eğitiminde resimde de, fotoğrafta da kompozisyonun sanatsal dili aynıdır aslında dokusu, ritmi, zıtlığı, dengesi, lekesi vs. si ile... Sadece kullanılan malzeme değişiktir... Şimdi dijital fotoğrafta teknik sorunlar çok kolaya indirgenmiştir. Tabii yine de fotoğraf tekniktir bunu öğrenmek gerekir ama sanatsal duruş açısından benzeşmeler vardır... Ben fotoğraf eğitimi alanlara mutlaka resim sanat tarihini okumalarını öneririm, fotoğrafta daha başarılı olmaları açısından... Fotoğraf bir görme biçimidir, Görsel algıyı geliştirir ve bu nedenle resim, tasarım gibi gereklidir eğitim için...

H.N.B Günümüzde sanat eğitiminde fotoğraf ve resimin kompozisyon kurgusu olarak birbirlerine yakın benzerlikler vardır. Bu benzerlikler hakkında ne düşünüyorsunuz?

T.Ç Bu soruyu yukarıda yanıtladım... Sanatın görsel dili her iki alanda da kullanılır, yer alır... Ritim, zıtlık, denge, doku, leke, açık koyu vs. gibi... Değişen kullanılan malzeme, tekniktir...

H.N.B Bir sanat eğitimcisi olarak Fotoğrafın öğrencilerin görsel algı ve alanlarını ile ilgili kazanımları olur mu?

T.Ç Kesinlikle... Fotoğraf görmeyi, seçmeyi sağlar. Görsel algının gelişmesine neden olur... Yaratıcılığa katkı verir... Yaşama anlam katar... Belgeler... Deneysel, kavramsal fotoğrafı da farklılıklara neden olur, zihne dayalı yetileri geliştirir...

H.N.B Büyük alçak gönüllülikle bu görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

T.Ç Sizi böyle bir çalışma yapmanızdan dolayı kutluyor, başarılar diliyorum. Saygılar.

Tülay ÇELLEK
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Sanat ve Tasarım Fakültesi Öğr. Gör. (Em.)
Grafik Tasarım
tcellek@yildiz.edu.tr
www.tulaycellek.com

EK.3

Öğr. Gör. Kazım ARTUT ile Görüşme

H.N.B Kazım ARTUT' u bir de sizin dilinizden tanıyabilir miyiz?

K.A Samsun Eğitim Enstitüsü Resim öğretmenliği bölümünden (1980) mezun oldum. Fikri Cantürk, İsmail Saray ve Hüseyin Bilgin olmak üzere çok değerli hocalardan ders aldım.

On iki yıl çeşitli ortaöğretim kurumlarında çalıştım. 1992'de Çukurova Üniversitesine atamam yapıldı. Halen bu üniversitede, eğitim fakültesi/ilköğretim bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışıyorum.

Ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimim tamamen sanat ve sanat eğitimi üzerinedir.

Birisi editörlük/bölüm yazarlığı olmak üzere toplam dört kitabım, çok sayıda hakemli ulusal, uluslararası makale ve sergilerim (karma ve kişisel olmak üzere) var. 2008'de Ankara Görsel Sanatlar Derneği tarafından yılın sanat eğitimcisi seçildim.

Akademik çalışmalarım da işim gereği ağırlık sanat eğitimi üzerinedir. Eğer işinizi severek yapıyorsanız, işinize layık olmaya çalışıyorsanız, günümüz sanat ve sanat eğitiminin teori ve pratiğine yönelik gelişmelerden uzak kalamazsınız. Dolayısıyla alanınıza ilişkin bilgi ve deneyimlerinizi sözel veya yazılı olarak insanlarla paylaşırsınız. Ayrıca üniversitelerin yapısı da bunu gerektiriyor. Aksi durumda ders memurluğundan öteye gidemezsiniz.

H.N.B Kazım Artut'u yazdığı sanat eğitimi kitaplarından tanıyoruz. Bu yazdığınız kitaplarla istediğiniz kitlelere ulaşabildiğinizi düşünüyor musunuz? Bu kitlelere ulaşabilmek için teknolojinin bütün olanaklarından yararlanmanın gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

K.A Yayınlarımın kitlelere ne ölçüde ulaşmış ulaşmadığı konusunda net bir şey söyleyemem fakat Türkiye'de güzel sanatlar eğitimi alanında çıkan makale, kaynak ders kitapları, lisansüstü tezlerin referanslarına baktığımızda birçoğunda benim çalışmalarımın alınan kaynaklara rastlayabilirsiniz.

Günümüzde teknolojik olanakların kullanılmadığı bir alan düşünülemez. Özellikle bilişim teknolojisinin hızlı gelişimi sanat ve sanatın anlamını, sanatsal bilgiyi sunma yöntemlerini

etkilemekte ve öğretilirliğine yönelik yeni yaklaşım ve modelleri de beraberinde getirmektedir. Çünkü gelişen dünyada bilim ve teknoloji, yaratıcılık üzerine odaklanmaktadır. Artık gücün kaynağı değişmiştir. Güç, bilgi çağının dinamikleri arasında yer almaktadır. Bu dinamikler; özgünlük, yaratıcılık ve inovasyon üzerine kurgulanmıştır. Kuşkusuz, teknolojinin hızlı gelişimi nitelikli sanatçı ve sanat ürünlerinin de hızlı bir şekilde gelişebileceği değil, sanatsal eylemlere yönelik pratiklerin zaman kazanımı ve daha çabuk sonuca ulaşma bağlamında önem arz ettiği söylenebilir.

Dolayısıyla küreselleşme sürecinde disiplinler arası iletişim, multimedya teknolojilerinin yaygınlaştığı, sanatsal anlayış, yöntem ve tekniklerin/araçların, dolayısıyla sanatın sınırlarının kaldırıldığı bir süreçte teknoloji dışı geleneksel yaklaşımların yaşam alanı bulmaları mümkün değildir.

H.N.B Günümüzde Ortaokul ve Liselerde verilmekte olan sanat eğitimini değerlendirir misiniz?

K.A Başta okulöncesi olmak üzere ilk ve ortaöğretimde sanat eğitiminin en etkili bir şekilde verilmesi gerektiğine inanıyorum. Özellikle okulöncesi ve ilkokul basamağı, öğrencilerin, bilişsel, duygusal, estetik gelişimleri çerçevesinde merak, sezgi, keşfetme ve mecaz duygularının en yoğun olduğu dönem olarak tanımlanır. Bu dönem özellikleri dikkate alınarak öğretmen tarafından kesinlikle verimli bir şekilde kullanılmalıdır. Ancak ders saatlerinin kısalığı, fiziksel koşulların yetersizliği çözülmesi gereken en temel problem olarak görülmektedir.

Bir diğer nokta, sınıf öğretmeni ve görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumların müfredat programları ile ilk ve ortaöğretim müfredatları arasında çelişki olmamalıdır. Örneğin ilköğretim (ilkokul) programında yer alan görsel sanatlar programında; “görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanatlar kültürü ve müze bilinci” adı altında üç ünite yer almaktadır. Özellikle yeni adıyla ifade edecek olursak, ilkokul 1,2 ve üçüncü sınıflarda derse giren sınıf öğretmenleri adaylarının lisans programlarında “müze bilincine yönelik herhangi bir ders yer almamaktadır. Bu konu “sanat eğitimi” dersi içinde verilebilmektedir. Ayrıca bu dersin (ünitenin) sınıf öğretmeni adayına verilmesi tamamen

ilgili öğretim elemanının bilgi ve vicdanına kalmış bir durumdur. Bu nedenle ivedi olarak adı geçen lisans programına bir kredilik de olsa “Müze bilinci” ya da “müze eğitimi” adlı bir ders konulmalıdır.

Önemli olan bir diğer nokta ise müfredat programlarıdır. Programlar yaşantılar ile ilişkilendirilmelidir, sıkıcı tekrarlara yer verilmemelidir. Bu bakımdan, gerek eğitim fakülteleri, gerekse Milli Eğitim Bakanlığı, programlarını, çağın gelişimine uygun olarak en geç beş yılda bir mutlaka güncellenmelidir.

H.N.B Görsel Sanatlar dersin de sizce plastik sanatlardan özellikle de fotoğraftan yararlanmalı mıdır?

K.A Eğer bir dersin adı “görsel sanatlar” ise ve sanatın birçok alanını da kapsıyorsa sanatın farklı alanlarından birçok yönüyle yararlanılabilir. Bu anlamda göze hitap eden, görsel algı ve seçiciliğin gelişiminde önemli bir alan olan fotoğraf sanatını görmezden gelmek akılcı bir yaklaşım biçimi değildir.

Konuya ilişkin birkaç örnek verecek olursak:

- ✓ Görsel sanatlar dersinde Röprodüksiyon tanıtımlarında yararlanılabilir,
- ✓ Özellikle görsel algının gelişiminde resimde plastik öğelerin kavramında/tasarımında etkili olabilir.
- ✓ Sekizinci sınıflarda (ortaokul) fotoğraflardan çizimler yapılabilir. Böylelikle öğrenciler kendi becerilerine yönelik artistik farkındalıkları geliştirebilir.
- ✓ Sanatsal nitelik taşıyan fotoğrafların kritiği yapılarak, bir eserin nasıl inceleneceğine yönelik (estetik dil, estetik değer, estetik ifade, eleştirel düşünce ve bakış açısı) beceriler kazandırılabilir.
- ✓ Fotoğrafları kolaj tasarımında kullanabilirler.

H.N.B Fotoğraf teknolojik olarak hayatımızın her evresinde varlığını sürdürürken, bu teknolojik aletin orta öğretimde öğrencilere fotoğrafın sanatsal ve teknolojik yönü ile ilgili olarak ders müfredatında yer almalı mıdır?

K.A Eğitim sistemimizde (özellikle ilk ve ortaöğretimde) sanat eğitimi, genel eğitimin önemli bir alanı olmasına rağmen maalesef bu eğitimin kendine özgü bir disiplin alanı ve ilkelerinin varlığına ilişkin birçok eğitimcinin yeterli bilgi ve pratiğe sahip olduğunu söylemek oldukça zordur. Bir üniversite hocası olarak şunları rahatlıkla söyleyebilirim: Sanat eğitimi sadece çizme, boyama eğitimi değildir. Boş zamanların değerlendirilmesine yönelik bir fantezi dersi hiç değildir. Ve sadece uygulamalarla da sınırlı değildir. Bireyin kendisini estetik bir dil ile veya pratiklerle kendisini ifade etme aracıdır. Bu zengin araçlardan biriside fotoğraf sanatıdır.

Bu nedenle fotoğraf sanatına görsel sanatlar dersi kapsamı içinde yer verilmesini ve seçmeli ders olarak okutulmasının gerekli olduğunu söyleyebilirim.

H.N.B Sanat eğitiminde kompozisyonun önemini vurgulamak ve uygulamada bunu kısa sürede görebilmek adına sizce fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin yeri ve önemi nedir?

K.A Kompozisyon, sanat yapıtını oluşturan elemanların (biçimsel/plastik öğelerin, şekillerin ve renklerin) bir yüzey üzerinde tasarlanmasıdır.

Fotoğraf çekmek, bireyin görsel algı ve görsel kültürünün gelişimine katkı sağlar. Görsel algılama sürecinde artistik seçici nitelikler gelişebilir. Birey, “görmenin” bakmaktan farklı olarak tasarlanmanın, sıra dışı bir çaba ve estetik deneyimle gerçekleşebileceğini kavrar.

H.N.B Günümüzde sanat eğitiminde fotoğraf ve resimin kompozisyon kurgusu olarak birbirlerine yakın benzerlikler vardır. Bu benzerlikler hakkında ne düşünüyorsunuz?

K.A İnsan, yaşamı duyularıyla, gözüyle algılar, yorumlar. Kurgusal artistik zihinsel süreç ve estetik dil, görüntünün bir yansımasıdır. Fotoğraf yapıtının değerini, fotoğrafı çeken kişiden öte, sanatçının yaratıcı gücüne duyulan inancın pratiği, niteliği belirler. Bu bakımdan bir resmin oluşum sürecine yönelik kompozisyon (tasarım) kaygısı, sanatçının (fotoğrafçının), fotoğraf karesinin oluşum sürecindeki estetik çabası ile benzerlik taşımaktadır. Çünkü görme biçimleri (entelektüel zenginlik) ve görme zenginliği, birçok yönüyle, artistik, görsel çabaların bir gereğidir. Ancak sanat üretme çabası ile fotoğraf

karelerinin oluşum süreci açısından duygusal, zihinsel süreçler ve buna bağlı olarak izlenen yöntemler oldukça farklıdır.

H.N.B Büyük alçak gönüllülükle bu görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

K.A Ne demek, katkım olduysa mutluluk duyarım.

Öğr. Gör. Kazım ARTUT

ukurova Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / ADANA

<http://egitim.cu.edu.tr/wp.asp?118>

EK. 4

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELERİN DEĞERLENDİRMESİ

Fotoğraf ve fotoğraf teknolojisinin ders müfredatında yer almasıyla ilgili Görsel Sanatlar öğretmenleriyle yaptığım görüşmelerin sonucunda aşağıdaki yargılara ulaşılmıştır.

“Fotoğraf ve fotoğraf teknikleri hakkında yeterli teknik donanıma sahip misiniz, profesyonel anlamda fotoğraf çekmeyi ne kadar biliyorsunuz?” sorularına çoğunlukla orta seviye ve iyi cevapları alınmıştır. Ayrıca çoğunluğun derslerinde fotoğraf ve fotoğraf tekniklerini perspektif, ışık- gölge, desen, peyzaj, kompozisyon kurma, natürmort, leke-doku gibi konuların anlatımında yararlandıkları görülmüştür. Kompozisyon kurmada, fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin öğretilmesinde büyük katkısının olacağı belirtilmiştir. Fotoğraf makinesinin bu konudaki en önemli faydası oluşturduğumuz kompozisyonu kısa sürede görebilmemiz ve gerektiğinde tekrar tekrar aynı hızla yeni kompozisyonlar oluşturabilmemizdir.

Öğrencilerin yüzde kaçında fotoğraf makinesi olduğu ve bunların kaçta kaçının makineyi kullanmayı bildiği konusunda ise dörtte birlik bir oranla karşılaşılmıştır. Fotoğraf makinesinin birden çok kişi tarafından kullanılabilceği düşünüldüğünde bu oranın da yeterli bir düzeyde olduğu söylenebilir. Fotoğraf teknikleri hakkında bilgi düzeylerinin ise dersin konusu olmamasına ve bu konuda bilgi verilmemesine rağmen çoğunlukta az denilmiştir. Ancak ona çok yakın bir miktarda da orta düzeyin üzerine çıkması dikkat çekicidir. Bu fotoğrafa ilkokul ve ortaokul seviyesinde de ilginin olduğunun güzel bir örneğidir.

Görsel sanatlar dersinde öğrenciler farklı araç gereçler kullanmayı istiyor mu, sorusuna kız ve erkek öğrencilerin tamamına yakınının evet istiyor cevabı alınmış ve öğrencilerin teknolojiyi yakından takip ettiği ve teknolojik bir alet olan fotoğraf makinesini kullanmayı sevdiği ve tekniklerini de öğrenmeye istekli oldukları görülmüştür. Çağımız teknoloji çağıdır ve öğrencilerin ellerindeki telefonlarda bile fotoğraf çekme özelliği vardır. Kendilerini ifade etmede fotoğrafı fazlasıyla kullandıklarını internet üzerindeki

paylaşımlarından da görmekteyiz. Fotoğraf makinesini görsel sanatlar dersi için farklı bir ders aracı olarak kullanmak artık çağın da bir gereği olmuştur. Bunu kullanarak öğrencilerin bakış açılarında bir farklılık yaratılabileceği, görsel algılarını zenginleştireceği konularında görsel sanatlar eğitimcilerinin hem fikir oldukları görülmüştür.

Tüm bu açıklamaların ışığında Görsel Sanatlar öğretmenleri, derslerinde fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin konu olarak işlenmesini istemekte ve fotoğraf makinesi kullanarak yapılan çalışmaların öğrencilerin derse olan ilgisini artırmakta önemli etkilerinin olacağını dile getirmektedirler. Aynı zamanda fotoğraf örneklerinden gösterilmesinin öğrencilerin yaratıcılıklarına büyük katkısının olacağı, bakış açılarını zenginleştireceği vurgulanmaktadır. Fotoğraf çekim uygulamalarının öğrencileri eğlenerek eğitmek hususunda da faydalı olacağı dile getirilmiştir.

Bakmak ve görmek açısından fotoğraf makinesinin önemiyle ilgili olarak bakmak ile görmek arasındaki farkı net bir biçimde göstermesi en önemli özelliğidir. Doğru açının, oran-orantının ne olduğu konusunda gözlem yapma olanağı sunar. Hayatın hızlı akışında göremediklerimizi fotoğraf karesinde dondurarak anı yakalayıp sanatsal farkındalıklar yakalayabiliriz.

Görsel Sanatlar öğretmenleri ortaokulda öğrencilerin profesyonelce çekim yapabilmeyi öğrenmelerinin yaşam kalitelerini zenginleştirecek bir etkiye sahip olduğu kanısında olduklarını belirtmişlerdir. Müfredatta da yer alması hususunda tüm söyleşi yaptığımız Görsel Sanatlar öğretmenleri hem fikirdirler.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Görsel Sanatlar dersinde fotoğraf ve fotoğraf tekniklerinin öğretilmesinin ve kullanılmasının dersin işlenişinde olumlu etkilerinin olacağı, öğrencilerin dersin çeşitli konuları işlerken eğlenerek daha katılımcı olacakları görüşü ortaya konulmuştur. Çağımızın teknoloji çağı olduğu düşünülürse görsel sanatlar dersinde de teknolojiden faydalanmak kaçınılmazdır. Görsel Sanatlar için geçmişte ve gelecekte sanatsal yaratıcılığın özü hiç değişmeyecektir. Ancak teknoloji bize yeni teknikler, yeni enstrümanlar kazandırmaktadır. Fotoğraf makinesi de bunlardan biridir ve artık her bireyin

elinin altında olan günlük yaşantının bir parçası haline gelmiştir. Fotoğraftan Grsel Sanatların vermek istediği kazanımlara ulaşmakta fazlasıyla yararlanılmalıdır.

EK.5

Basit Kamera Obscura Yapımı

İlk kameralarda bazı görüntüleme penceresi veya film parçası üzerine bir görüntü oluşturmak için lensli kutuları vardı. Bugünün kameraları da çok benzer bir şekilde çalışır ancak görüntüleme penceresi bir görüntü sensörü ile değiştirilmiştir. Bu makineyi kolay bir şekilde yapabilmek için aşağıda resimlerle bir anlatım yapılmıştır.

Close-up Lens

Kutu Mendil

Aydinger Kağıdı

Karton Tüp

Makas

Bant

Kalem

Cetvel

Şekil 1

Şekil 2

Şekil 3

Basit bir Camera Obscura yapabilmek için yukarıda şema olarak verdiğimiz malzemeleri temin ederiz. Bu malzemeleri aldıktan sonra Camera' nın yapımına geçeriz. İlk önce şekil 1'deki gibi bir kutu alır, dikdörtgen kutunun kısa tarafına gelecek bir şekilde ortalarak bir oval çizer ve bunu keseriz. Bu kestiğimiz yerin üzerine aydınlar kâğıdımızı yerleştiririz ve kenarlarından bantlarız. Bantladığımız yerin tam karşısına gelecek yere karton tüp (şekil 2-3) büyüklüğünde bir delik açarız. Karton tüpümüzün bir tarafına aldığımız (şekil 4) lensimizi bantlarız. Bu bantladığımız lensimizi hazırladığımız karton kutuya yapıştırırız (şekil 5). Böylelikle basit bir Camera Obscura yaparız.

Şekil 4

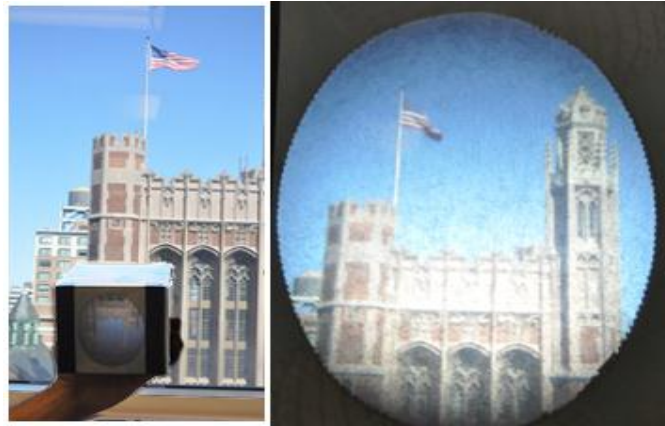

Şekil 5

Şekil 6

Kamerayı aydınlık bir yere tutarak görüntünün aydınlar kâğıdı üzerine oluştuğunu görürüz. Siz net bir görüntü elde etmek için lensi ileri geri taşıyarak mercek konumunu ayarlamamız gerekebilir.

Uzaklıkta farklı mesafelerde iki veya daha fazla nesne var ve onlardan birini odaklamak istiyorsanız diğeri bulanık olacaktır. Kameralar sınırlı bir aralığa sahiptir. Bu aralığa da alan derinliği denir.

